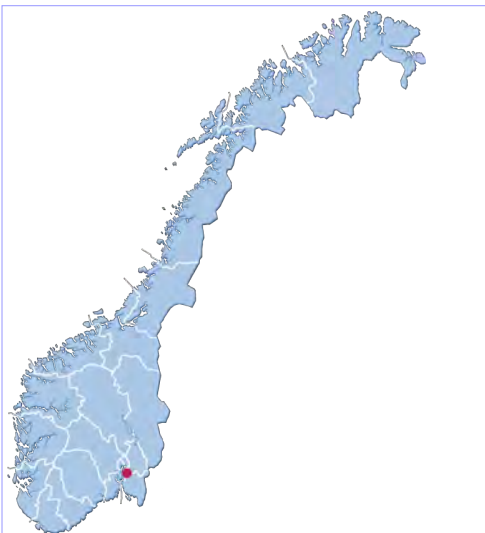

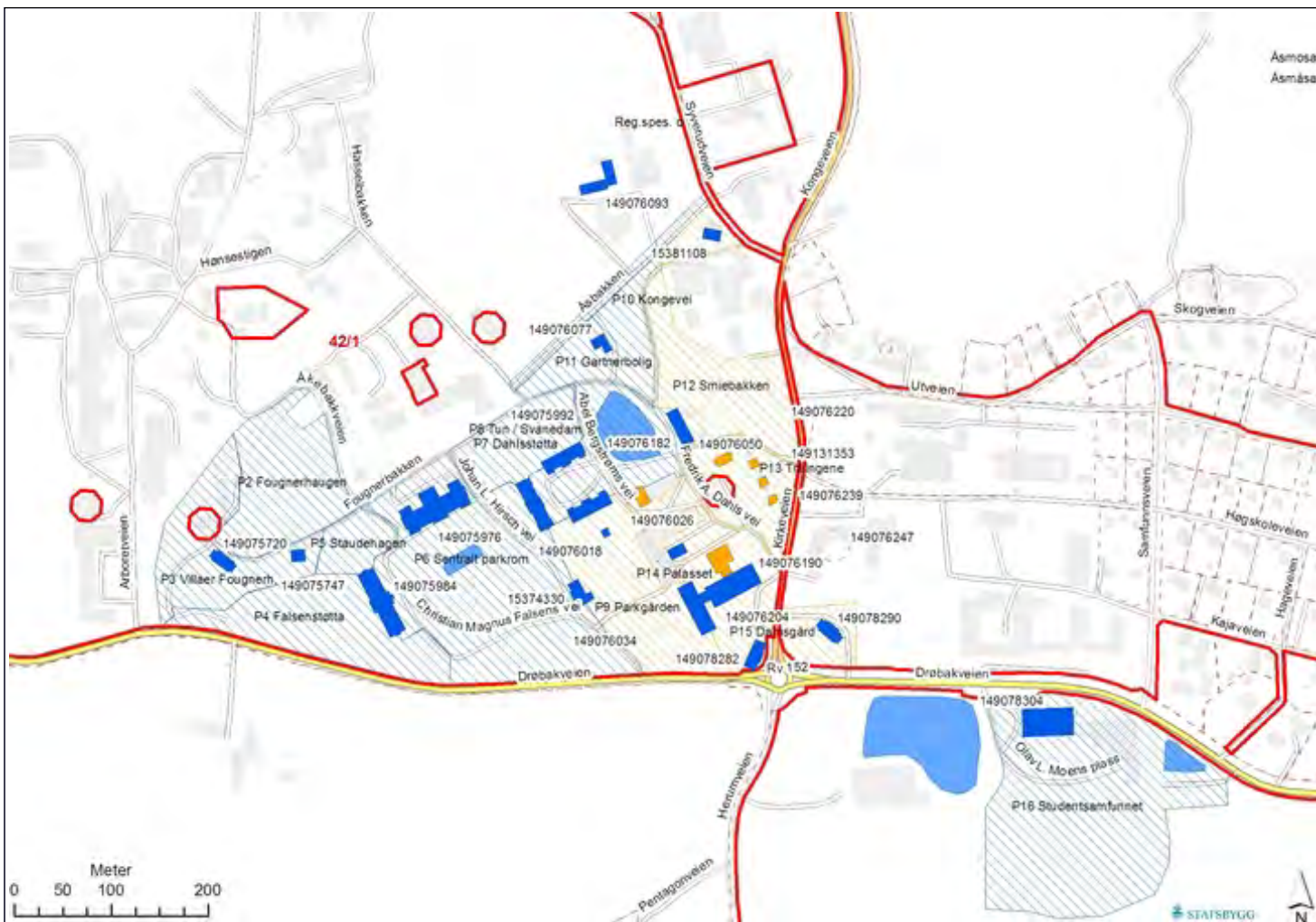

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Akershus
Kommune:	214/Ås
Opprinnelig funksjon:	Norges Landbrukshøyskole
Nåværende funksjon:	Universitet
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	134

Det sentrale parkrom med Urbygningen. Opphavsrett: NIKU.

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
4817	AUD MAX	1969 - 1970	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149078304	42/1
4856	Botanisk klimalab.	1962	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	149076093	42/1
4804	CIRKUS	1859 - 1902	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149076018	42/1
4776	Damsgård (Kirkeveien 1)	1899	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149078290	42/1
4859	FRUKTKONSERVERINGA	1901	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Utomhus	15381108	42/1
4803	Gartnerboligen (Åsbakken 3/5)	1887 - 1888	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149076077	42/1
4768	Lindemannhuset (Fougnerbakken 16)	1899	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149075747	42/1
4814	Meieribygningen	1949 - 1953	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149076204	42/1
4777	Meierimuseum (Kirkeveien 2)	1900 - 1901	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Utomhus	149078282	42/1
9902642	P 11 Området ved Gartnerboligen	1888	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902643	P 12 Smiebakken og omr. ved Fruktkonserveringa	1900	Verneklasse 2, bevaring	Utomhus		42/1
9902644	P 13 Området ved Trillingene	1920	Verneklasse 2, bevaring	Utomhus		42/1
9902645	P 14 Området ved Palasset og Meieriet	1859	Verneklasse 2, bevaring	Utomhus		42/1
9902646	P 15 Området ved Damsgård	1900	Verneklasse 2, bevaring	Utomhus		42/1
9902647	P 16 Storebrand og omr. ved Studentsamfunnet	1934 - 1951	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902633	P 2 Fougnerhaugen	1880	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902634	P 3 Villahagene ved Fougnerhaugen	1919 - 1939	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902635	P 4 Området ved Falsenstøtta	1864 - 1926	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902636	P 5 Staudehagen	1927	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902637	P 6 Det sentrale parkrommet	1900	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902638	P 7 Området ved Dahlsstøtta	1860	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902639	P 8 Tunet og Svanedammen	1859	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
9902640	P 9 Området ved Parkgården	1867 - 1910	Verneklasse 2, bevaring	Utomhus		42/1
9902641	P10 Den Fredrikshaldske kongevei	1600	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		42/1
4812	PALASSET	1859	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Utomhus	149076190	42/1
4767	Palmyra (Fougnerbakken 18-20)	1898 - 1899	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149075720	42/1
4786	PARKGÅRDEN	1866 - 1867	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Utomhus	15374330	42/1
4809	Posthusgården	1917	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149076050	42/1
4810	SMIA	1859	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	179076182	42/1
4808	STABBURET	1859	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149076034	42/1
4787	Stallmesterboligen (Høgskoleveien 1)	1919	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149131353	42/1
4789	TIVOLI	1859 - 1902	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149075992	42/1
4779	Trillingene, Midtstua (Høgskoleveien 3 B)	1919	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149076239	42/1
4780	Trillingene, Nordstua (Høgskoleveien 3 A)	1919	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149076220	42/1
4778	Trillingene, Sørstua (Høgskoleveien 3 C)	1919	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149076247	42/1
4807	TÅRNBYGNINGEN	1921 - 1925	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149075984	42/1
4806	URBYGNINGEN	1898 - 1900	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149075976	42/1
4813	VARMESENTRALEN	1949 - 1953	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør/Utomhus	149076204	42/1
4805	ØKONOMIBYGNINGEN	1897	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	149076026	42/1

Vern kompleks

Formål:	Formålet med fredning og vern av Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) er å sikre det gamle kjerneområdet med bebyggelse og parkanlegg som er et kulturmiljø med stor utdanningshistorisk og arkitekturhistorisk verdi. Det samme formålet gjelder for enkelte bygninger og parkområder som ligger utenfor kjerneområdet.
Begrunnelse:	Ås har vært hovedsete for høyere landbruksutdanning i Norge siden 1859 da Den høiere Landbrugsskole i Aas startet opp. Anlegget er bygd ut og formet i ulike epoker, som speiler utdanningshistorie og samfunnsmessige endringer, og har tilført anlegget nye kvaliteter: Grunnleggelsen i 1859 med oppføring av tun- og driftsbygninger. Omformingen til vitenskapelig høgskole i 1897 (NLH) med oppføring av Urbygningen for teoretisk undervisning og villaer for lærere. Veksten i mellomkrigstiden med oppføring av Tårnbygningen som kompletterer høgskolecampus og anleggelse av nyklassisistisk park. Etterkrigstidens omfattende utbygging i randsonen til det eldre kjerneområdet. For de tre første epokene er anlegget godt bevart og utviklet til en helhet, slik at det i dag framstår som et unikt anlegg i nasjonal sammenheng. Enkeltobjekter i verneplanen har allikevel ulik verdi, jfr byggrapportene. NLH fikk en karakteristisk campusutforming der bygninger og parkanlegg reflekterer at undervisning og forskning her var et satsingsområde, representerte en viktig næring og en nasjon med økende selvbevissthet. I nasjonalt og sektorhistorisk perspektiv er det viktig å bevare anlegget, ikke bare som arkitektonisk uttrykk, men også som dokumentasjon på virksomheten ved institusjonen. UMBs bygninger er representanter for utvikling i norsk arkitektur gjennom 150 år og har til tross for sin store variasjon også en harmonisk sammenheng innbyrdes og i tilpasningen til landskapet. Parken har høy egenverdi og stor betydning som sammenbindende element.
Omfang:	Fredning (vk 1) og vern (vk 2) av bygninger og parkområder slik det framgår av bygningsoversikt og situasjonskart.

Beskrivelse kulturmiljø

Kulturmiljøbeskrivelsen for UMB, Ås er av plasshensyn begrenset til landbrukshøyskolens gamle kjerneområde (se illustrasjon). Dette området er i stor grad underlagt vern gjennom reguleringsplan, og ble behandlet videre i Verneplan for UMB i 2006. UMBs samlede bygnings- og eiendomsmasse, herunder randsonen til kjerneområdet, er vurdert innenfor Landsverneplan for kunnskapssektoren. UMB har eiendom ved flere lokaliteter i Ås kommune, og i andre kommuner. Gjennom landsverneplanen vernes bygninger og anlegg ved to lokaliteter: UMB, Ås (denne kompleksrapporten) og Sem i Asker (kompleks 99183703, se egen rapport).

Det gamle kjerneområdet.

Den høiere Landbrugsskole paa Aas ble grunnlagt i 1859, ble vitenskapelig høyskole 1897 og fikk universitetsstatus i 2005. I dag har lærestedets kjerneområde eksempler på bygninger, parkanlegg og kulturlandskap fra alle faser av utviklingen. Sammen med et nært samspill mellom bygninger og utomhusarealer har anlegget som helhet mange kvaliteter som kun kan skisseres her. Tunet med hovedbygningen Cirkus og de to fløybygningene Tivoli og Økonomibygningen, var kjernen i anlegget fra 1859 og er med det storvokste tuntreet fortsatt et tyngdepunkt. Arealene omkring ble tidlig parkmessig behandlet, som Svanedammen og parken omkring i landskapsstil. Nær Svanedammen ligger Smia som sammen med Palasset er de eneste uthusene som er bevart fra skolens opprinnelige gårdsanlegg. Stabburet og Parkgården er igjen av trebygninger fra skolens tidlige fase, øvrige bevarte bygninger er av tegl. Undervisningsbygningene Urbygningen (1900) og Tårnbygningen (1925) la rammene for det sentrale parkrommet. Ole Sverre var arkitekt for bygningene. Bygningenes plassering skaper rom og siktlinjer som gir dybde og monumentalitet til anlegget. Urbygningen fungerer som sentralmotiv med Cirkus og Tårnbygningen som fløybygninger. På avstand er Tårnbygningen et landemerke. Ole Sverre tegnet også flere mindre bygninger, samt utvidelser og nye fasader til tunbygningene, alle i en særpreget, enhetlig stil. Parken (omtrent fra Svanedammen til Falsenstøtta), slik den ble anlagt under dosent Olav L. Moens ledelse 1924-1935, binder Ole Sverres bygninger sammen til en helhet med siktlinjer ut i det åpne jordbrukslandskapet. Stilen er nyklassistisk, men med landskapelige innslag. Urbygningens forplass er parkens sentrale ståsted. Herfra fører et tofløyet trapeanlegg ned til den rektangulære Speildammen og Storeplenen. Storeplenen avsluttes av en halvsirkel innrammet av klippede barlindhekker. På nordsiden av Tårnbygningen ligger en staudehage med et rektangulært basseng, og et trapeanlegg med vannpost. Vest for Tårnbygningen er parken landskapelig, med Falsenstøtta fra 1864 som et markert punkt. Like ved ligger Fougnerhaugen, et arboret anlagt på slutten av 1800-tallet. Haugen gir parkrommet en avslutning mot vest. I parkens ytterområder ligger boliger for ansatte i ulike tidstypiske stilarter. Flere av boligene og tilhørende hager er helt integrerte i det sammenhengende kulturmiljøet.

Parken i kjerneområdet er i landsverneplanen delt inn i mindre deler som presenteres i egne (bygg)rapporter. Dette er en videreføring fra Verneplan for UMB (2006). Hvert delområde er dermed gitt et (byggnings)nummer og (byggnings)navn. Inndelingen (P 216) gjør det mulig å beskrive noen karakteristiske egenskaper. Framstillingsmåten i kart gjør imidlertid at delområdene markeres med samme verneverdi helt ut til sine grenser. Samtidig inngår mange av delområdene i en overordnet struktur av siktlinjer, topografi, bygningsmiljø med mer som krever at de ses i sammenheng. Bygningene i de verneverdige parkområdene er angitt med "utomhus" under verneomfang, med henvisning til hvilken (bygg)rapport som beskriver det aktuelle delområdet av parken.

Eiendomshistorikk

1854 Stortinget vedtar å opprette Den høiere Landbrugsskole i Aas.

Ås prestegård kjøpes fra Opplysningsvesenets fond. Også Vollebekk (inkl brukene Vold, Kjerringjordet og Nordre Sørås) kjøpes. Vollebekk var tidligere sorenskrivergård i Follo.

1855-1859 Første generasjon bygninger oppføres. Fem av de opprinnelige bygningene er bevart; Stabbur og Smia er mest opprinnelige, mens Palasset og tunbygningene Tivoli og Cirkus er påbygd og mye endret.

1859 Skolen åpnet. Dette var Norges andre høyere utd.inst. etter UiO (1811), ved siden av etatsskolene Krigsskolen (1750) og Bergseminaret (1757).

1880 Drøbakveien anlegges, og fører til omlegging av skolens park og veinett. Omleggingen bidro også til tilrettelegging for hagebruksutdanningen som vedtas opprettet i 1886. Frukthager og planteskolearealer legges om til arboret og park. Den Frederikshaldske kongevei mistet funksjonen som hovedadkomst til skolen og tunet.

1887 Hagebruksavdeling startes. Gartnerbolig oppføres. Parkbygningen, som ble ombygd i 1885, er sammen med Gartnerboligen, de første (boligene) med sveitserstil ved skolen.

1897 Stortinget vedtar lov om Norges Landbrukshøyskole. NLH blir en vitenskapelig høyskole. Vedtaket innebar store endringer for skolevirksomheten.

1897 - 1902 Andre viktige utbyggingsfase. Ombygging av tunbygningene (Tivoli og Cirkus) og oppføring av Økonomibygningen (etter brann), tre bolighus (frittliggende i parken) og Urbygningen som den nye høyskolens hovedbygning. Også Meieri og Fruktkonservering er blant de bevarte bygningene fra denne utbyggingsperioden. Alle tegnet av ark. Ole Sverre.

1917 - 1920. Post- og telefonsentralen oppføres i 1917. De neste årene bygges flere personalboliger, som Trillingene og Stallmesterboligen i Høgskoleveien. Alle er små bygninger i en enkel trearkitektur, som viser at skolen vokser, og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.

1919 Stortinget vedtar ny lov for NLH, og øker studietiden ved alle avdelinger fra 2 til 3 år. De mer akademiske titlene professor og dosent innføres.

1921 - 1925 Tårnbygningen oppføres. Dette er den siste av Ole Sverres bygninger, som kompletterte skoleanlegget omkring Storeplenen. Selv om Cirkus, den eldste hovedbygningen, også inngår i komposisjonen omkring det nye campus, er skoleanlegget helt omdannet fra gårdstun til storskala høyskole preget av teoretisk undervisning vel så mye som de praktiske øvelser.

1924 - ca 1935 Parkanlegget slik det ble tegnet av og realisert under Olav Leif Moens ledelse, utgjør sammen med Tårnbygningen den tredje fasen som i sterk grad har formet skoleanlegget. Parken er karakterisert som Moens hovedverk, og som et av de mest gjennomførte nyklassistiske parkanlegg i Norge.

1934 Studentsamfunnet oppføres. I 1955 opprettes studentsamskipnaden, som er byggherre for de første studentboligene i 1959. Med tilbudet om boliger, sosiale og velferdsmessige tiltak for studenter, kan NLH karakteriseres som et komplett studiested.

1949-53 Meieriinstituttet. Ved planteskolen oppføres Botanisk klimalaboratorium ca 1962. Dette er fine representanter for etterkrigsutbyggingen, stadig nært tilpasset det historiske skoleanlegget.

1950-1980 Neste endringsfase er utbyggingen i randsonen, herunder flere driftsbygninger og mindre spesialbygninger. Utbyggingen for øvrig i perioden er i hovedsak for institutter, og gjenspeiler utviklingen i landbruksforskningen: Skogforsk, oppført 1954 (virksomheten under LMD). Husdyrfag ca 1961.

Jordinstituttene ca 1970 m fl. Dette er en periode med sterk utbygging i hele landet ved høyskoler og universiteter, under KUD. Veksten ved NLH under daværende Landbruksdepartementet (LD) skjer foreløpig ikke ved oppføring av flere sentrale undervisningsbygninger, men ved studieplasser ved instituttene.

1970 Aud Max. Med denne markante bygningen og viktige funksjonen er etterkrigsmodernismen også representert blant UMBs egne bygninger.

1979 Sørhellinga. Stor undervisningsbygning, minner mye om samtidige bygninger i universitetssektoren som Realfagbygningen (UiB) og Biologibygningen (UiO). Aud Max og Sørhellinga legges også i randsonen.

1990- Etter høgskolereformer ble NLH i 1997 overført fra LD til KUD. Andre virksomheter med langvaring tilknytning til NLH forble tilknyttet landbrukssektoren. Skogforsk og Bioforsk er institusjoner og bygninger som utfyller bildet av NLH/UMB som et anlegg for høyere utdanning og forskning.

2002 Biotechnologibygningen. Eksempel på nyere utbygging i det sentrale, historiske området.

Etter 2010: Vedtak om sammenslåing med NVH og planer om utbygging nær inntil det historiske skoleanlegget. Kan bli neste fase som preger anlegget.

Kilder:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

NOU 1994:16. Den grønne grein på kunnskapens tre.

Plantegninger vist i byggrapportene: UMB har opphavsrett til tegningsgrunnlaget, mens bearbeiding med skravur er gjort av Statsbygg.

Verneverdige bygg

Byggnr: 4767
GAB nr: 149075720
Navn: Palmyra
(Fougnerbakken 18-20)
Oppført: 1898 - 1899

Byggnr: 4768
GAB nr: 149075747
Navn: Lindemannhuset
(Fougnerbakken 16)
Oppført: 1899

Byggnr: 4776
GAB nr: 149078290
Navn: Damsgård
(Kirkeveien 1)
Oppført: 1899

Byggnr: 4777
GAB nr: 149078282
Navn: Meierimuseum
(Kirkeveien 2)
Oppført: 1900 - 1901

Byggnr: 4778
GAB nr: 149076247
Navn: Trillingene, Sørstua
(Høgskoleveien 3 C)
Oppført: 1919

Byggnr: 4779
GAB nr: 149076239
Navn: Trillingene, Midtstua
(Høgskoleveien 3 B)
Oppført: 1919

Byggnr: 4780
GAB nr: 149076220
Navn: Trillingene, Nordstua
(Høgskoleveien 3 A)
Oppført: 1919

Byggnr: 4786
GAB nr: 15374330
Navn: PARKGÅRDEN
Oppført: 1866 - 1867

Byggnr: 4787
GAB nr: 149131353
Navn: Stallmesterboligen
(Høgskoleveien 1)
Oppført: 1919

Byggnr: 4789
GAB nr: 149075992
Navn: TIVOLI
Oppført: 1859 - 1902

Byggnr: 4803
GAB nr: 149076077
Navn: Gartnerboligen
(Åsbakken 3/5)
Oppført: 1887 - 1888

Byggnr: 4804
GAB nr: 149076018
Navn: CIRKUS
Oppført: 1859 - 1902

Byggnr: 4806
GAB nr: 149075976
Navn: URBYGNINGEN
Oppført: 1898 - 1900

Byggnr: 4807
GAB nr: 149075984
Navn: TÅRNBYGNINGEN
Oppført: 1921 - 1925

Byggnr: 4808
GAB nr: 149076034
Navn: STABBURET
Oppført: 1859

Byggnr: 4812
GAB nr: 149076190
Navn: PALASSET
Oppført: 1859

Byggnr: 4813
GAB nr: 149076204
Navn: VARMESENTRALEN
Oppført: 1949 - 1953

Byggnr: 4814
GAB nr: 149076204
Navn: Meieribygningen
Oppført: 1949 - 1953

Byggnr: 4817
GAB nr: 149078304
Navn: AUD MAX
Oppført: 1969 - 1970

Byggnr: 4856
GAB nr: 149076093
Navn: Botanisk klimalab.
Oppført: 1962

Byggnr: 4859
GAB nr: 15381108
Navn: FRUKTKONSERVERINGA
Oppført: 1901

Byggnr: 4809
GAB nr: 149076050
Navn: Posthusgården
Oppført: 1917

Byggnr: 9902637
GAB nr:
Navn: P 6 Det sentrale parkrommet
Oppført: 1900

Byggnr: 9902638
GAB nr:
Navn: P 7 Området ved Dahlsstøtta
Oppført: 1860

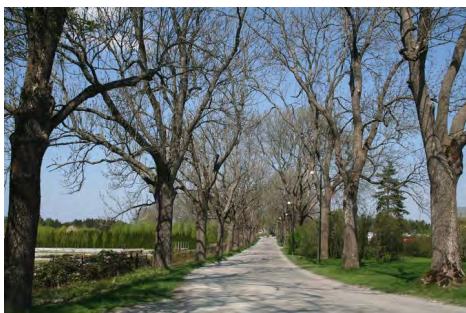
Byggnr: 9902639
GAB nr:
Navn: P 8 TUNET og Svanedammen
Oppført: 1859

Byggnr: 9902640
GAB nr:
Navn: P 9 Området ved Parkgården
Oppført: 1867 - 1910

Byggnr: 9902641
GAB nr:
Navn: P10 Den Fredrikshaldske kongevei
Oppført: 1600

Byggnr: 9902642
GAB nr:
Navn: P 11 Området ved Gartnerboligen
Oppført: 1888

Byggnr: 9902643
GAB nr:
Navn: P 12 Smiebakken og omr. ved Fruktkonserveringa
Oppført: 1900

Byggnr: 9902644
GAB nr:
Navn: P 13 Området ved Trillingene
Oppført: 1920

Byggnr: 9902645
GAB nr:
Navn: P 14 Området ved
Palasset og Meieriet
Oppført: 1859

Byggnr: 9902646
GAB nr:
Navn: P 15 Området ved
Damsgård
Oppført: 1900

Byggnr: 9902647
GAB nr:
Navn: P 16 Storebrand og
omr. ved
Studentsamfunnet
Oppført: 1934 - 1951

Byggnr: 4805
GAB nr: 149076026
Navn:
ØKONOMIBYGNINGEN
Oppført: 1897

Byggnr: 4810
GAB nr: 179076182
Navn: SMIA
Oppført: 1859

Byggnr: 9902633
GAB nr:
Navn: P 2 Fougnerhaugen
Oppført: 1880

Byggnr: 9902634
GAB nr:
Navn: P 3 Villahagene ved
Fougnerhaugen
Oppført: 1919 - 1939

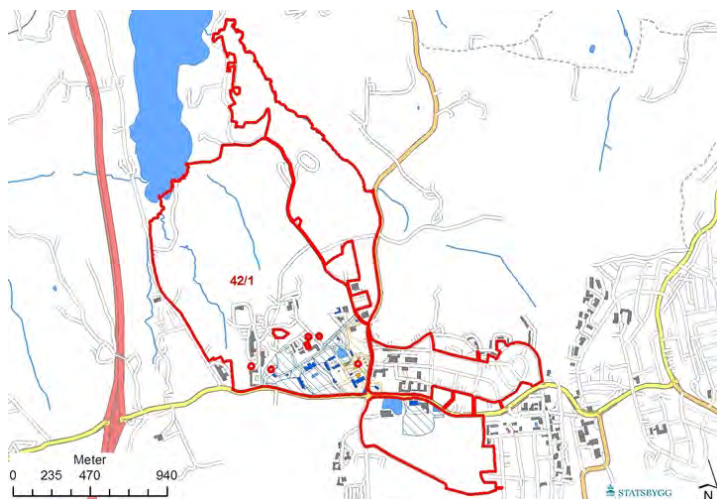

Byggnr: 9902635
GAB nr:
Navn: P 4 Området ved
Falsenstøtta
Oppført: 1864 - 1926

Byggnr: 9902636
GAB nr:
Navn: P 5 Staudehagen
Oppført: 1927

Oversiktskart der berørte eiendomssteiger er markert. Opphavsrett: Statsbygg.

Oversiktskart med områdeinndeling brukt i denne sammenheng. Opphavsrett: Statsbygg.

Kart fra 1862 viser Den høyere landbruksskole slik den ble bygd ut til oppstarten i 1859. Opphavsrett: UMB.

Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbrukshøiskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Møllers plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILP, UMB.

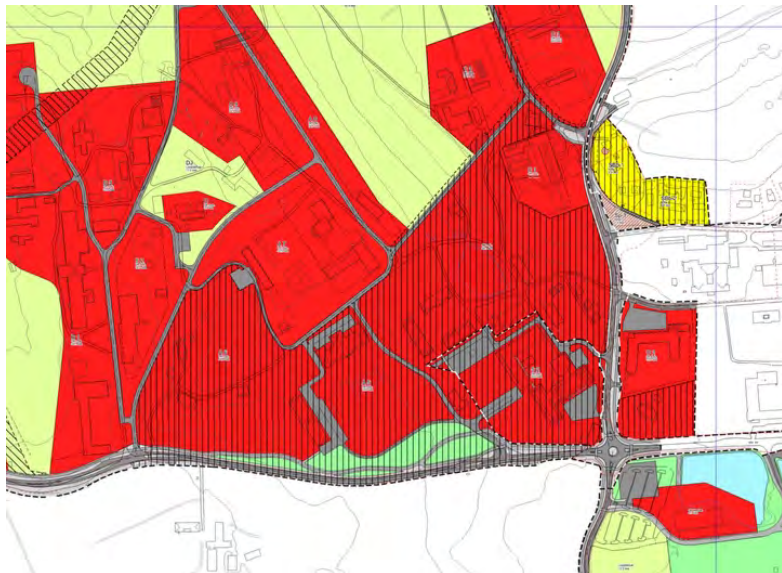
Situasjonsplan 1910-1919. Viser utstrekningen til området som i rapporten kalles det gamle kjerneområdet. Opphavsrett: UMB.

Flyfoto 1932 viser den nyanlagte store campus med Tårnbygningen fra 1925 t v og Urbygningen som hovedmotiv. Opphavsrett: NIKU.

Det sentrale parkrom med Urbygningen. Opphavsrett: NIKU.

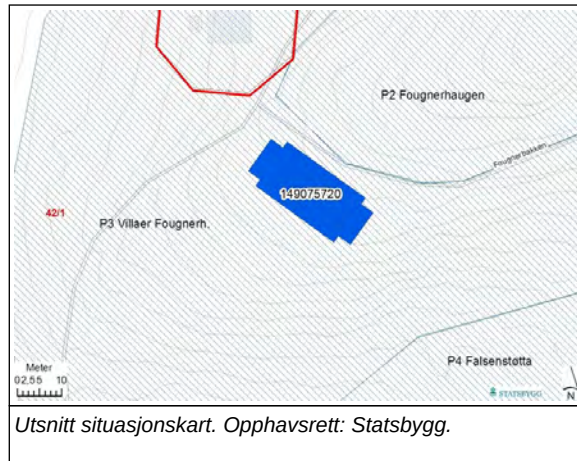
Reguleringsplanen vedtatt 29.04.1992. Vertikal skravur viser områder med bygninger som er regulert til spesialområde bevaring, dvs hele det gamle kjerneområdet.

BYGNING 4767 Palmyra (Fougnerbakken 18-20)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149075720
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1898 - 1899
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført 1899 som vertikaldelt og symmetrisk utformet tomannsbolig i en blanding av sveitserstil og dragestil, med samme detaljering som Fougnerbakken 16 og Kirkeveien 1. Hovedbygningsskropp med rektangulær grunnplan og klar blokkvirkning med mindre utbygg og veranda i to etasjer ved begge gavlvegger. Konstruert i reisverk med plankefylling, saltak.

Plassert fritt i parklandskapet.

Interiørene fremstår i meget stor grad med detaljering fra 1976 bortsett fra trapperommene i begge ender av huset der opprinnelig detaljering i hovedsak er bevart.

Sammendrag bygningshistorie

Opprinnelig bolig for to professorfamilier.

Omgjort til firemannsbolig i 1976. Interiørene ble da stort sett fornyet med nye kledninger, dører, vinduer og listverk. Mest særpregete interiørdetalj er innvendige trapper i begge ender av huset, men øvre del av trappehusene er avdelt i nyere tid.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1898	1899	Oppført som lærerbolig, vertikaldelt tomannsbolig i 2 etasjer, reisverk med plankefylling, tekket med skifer. I kjelleren: 2 bryggerhus, 2 rulle- og strykeværelser og 4 husholdningskjellere. I 1. etg., i hver leilighet: Entré, kjøkken, spiskammer, 3 værelser og veranda. I 2. etg., i hver leilighet: 2 soveværelser, 1 kontor, 1 pikeværelse, 1 klosetrom (=kott? (privet var i uthus)). (Stortings.med. 10 1900-1901 s. 83.) Har navnet Palmyra etter de to første beboerne, overlærerne Palmstrøm og Myhrvold. Oppført etter samme tegning som Damsgård, Kirkeveien 1. Huset ble oppført av byggmester A. Bronn, Fredrikstad. Det måler 27x10,5 meter i plan.
1976		Omgjøring til 4 leiligheter, 2 i hver etg. (Tegning datert 15.11.1976, UMB tegningsarkiv). Trolig utført 1976 eller kort tid etter med utskifting av utvendige trapper og vinduer skiftet til vippevinduer. Nye kledninger, listverk og dører innvendig.
1990	1999	Svevegavlene rekonstruert i 1990-årene.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en formålsbygd lærerbolig fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897).
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Boligen er en godt bevart bygning fra den store utbyggingen etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897). Dette viser utvikling av den akademiske høgskolen og den store boligreisingen som dette førte med seg for lærere og professorer.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Trapperom i hver ende av bygningen, 1. og 2. etasje. Utomhus: Se bygning nr. 9902634 P3 Villaene ved Fougnerhaugen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 2.
Interiørnavn: Østre del, trapperom.
Beskrivelse:
Trapperommene er sammen med vindfangene husets best bevarte rom.

Interiørnr: 1.
Interiørnavn: Østre del, vindfang.
Beskrivelse: Vindfangene er sammen med trapperommene husets best bevarte interiør.

BYGNING 4767 Palmyra (Fougnerbakken 18-20)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fougnerbakken 18-20 sett fra øst. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Fougnerbakken 18-20, sett fra vest. Opphavsrett: UMB.

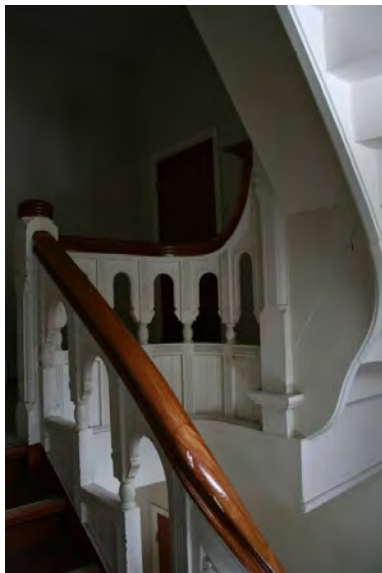
Hovedinngang til østre del. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

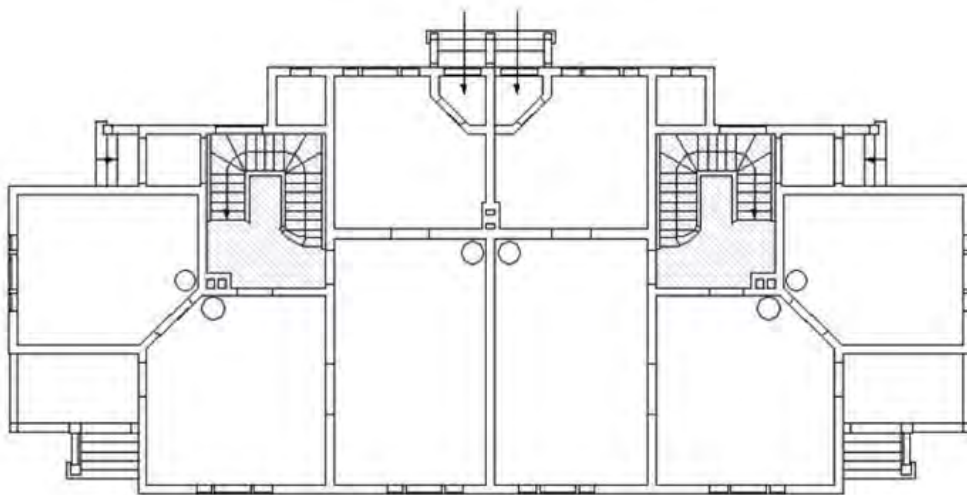
Fougnerbakken 18-20, verandaen i østre del 2. etg. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4767 Palmyra (Fougnerbakken 18-20)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Trapp i østre del. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Fougnerbakken 18-20, 1. etasje med skravur for fredet interiør. Opphavsrett: Statsbygg.

Illustrasjonsplan. Opphavsrett: NIKU 2006.

Fougnerbakken 18-20, østfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4767 Palmyra (Fougnerbakken 18-20)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fougnerbakken 18-20, fasade mot nord. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Østre vindfang sett mot nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4768 Lindemannhuset (Fougnerbakken 16)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149075747
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1899
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført som trevilla i en blanding av sveitserstil og dragestil, med samme detaljering som Fougnerbakken 18-20 og Kirkeveien 1. Hovedbygningsskropp med rektangulær grunnplan og klar blokkvirkning med veranda og inngangsparti innskåret som svalgangslignende losjer ved hjørnene i østre gavlvegg. Saltak med små arker mot syd.

Plassert fritt i parklandskapet med bygningsnr. 9902634 P3 Villaene ved Fougnerhaugen.

Eksteriøret er meget godt bevart bortsett fra en eldre gjenbygging av bislaget ved kjøkkeninngangen i nordøstre hjørne og utskifting av utvendige trapper og de fleste vinduene i 2. etg. Eksteriørfarger med brukket hvitt og detaljer i grønt er tilnærmet de opprinnelige som ble påvist ved Riksantikvarens fargeundersøkelse 1978.

Interiørene fremstår med mange opprinnelige dører, men hovedsakelig nyere kledninger og listverk. Trapperommet er godt bevart og ble gjenoppmalt i opprinnelige farger ca. 2000.

Sammendrag bygningshistorie

Opprinnelig bolig. Ombygget til tomannsbolig, trolig i 1972.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1899		Lærerbolig for en familie (mindre type) ved Fougnerhaugen ferdigstilt av byggmester A. Bronn, Fredrikstad, etter arkitekt Ole Sverres tegninger. Denne bygningen er den eneste som ble realisert av prosjektet VIII i arkitekt Sverres tegningsbilag av februar 1896 til den parlamentarisk landbrukskomisjons innstilling (Lærerbolig) for 1 Familie - mindre). Den ble reist samtidig med "Palmyra" (Fougnerbakken 20) og av samme byggmester. Bygningen måler 12,2 x 10,5 meter i plan og inneholder de samme rom som hver av leilighetene i "Palmyra". Rommene i 1. etg. er noe mindre enn i Palmyra-leilighetene. Bygningen er i 1,5 etg. med høy knestokk. (Kilde: Aas 1996.) Hagetrappen gikk opprinnelig ut mot sør i verandaens midtakse og verandafronten var noe annerledes utformet (eldre foto).
1928	1958	Lindemannhuset har fått navnet etter professor Lindemann som bodde i huset i 30 år. Bygningen brukes fortsatt som bolig.
1972		Antatt årstall for ombygning til tomannsbolig

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en formålsbygd lærerbolig fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897).
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Boligen er en godt bevart bygning fra den store utbyggingen etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897). Dette viser utvikling av den akademiske høgskolen og den store boligreisningen som dette førte med seg for lærere og professorer.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Trapperom i 1. og 2. etasje. Utomhus: Se bygning nr. 9902634 P3 Villaene ved Fougnerhaugen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr. 1.
Interiørnavn: Trapperom.
Beskrivelse: Trapperommet har husets best bevarte interiør, og opprinnelige farger ble gjenopptatt ved siste oppussing.

BYGNING 4768 Lindemannhuset (Fougnerbakken 16)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fougnerbakken 16, sett fra nordøst. Palmyra ses til høyre. Opphavsrett: UMB.

Sørfasade. Hagetrappen er flyttet fra opprinnelig plass i verandaens midtakse, og verandafronten har mistet buknær i sidefeltene og høy bueåpning i midten. Opphavsrett: UMB.

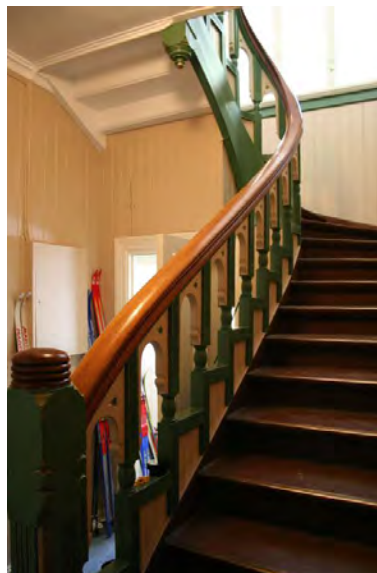
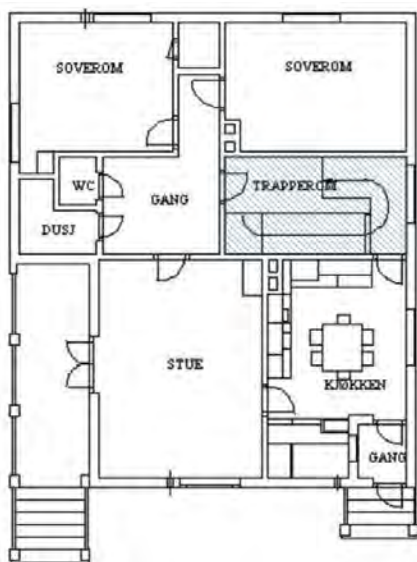
Fasade sett fra vest. Opphavsrett: UMB.

Bislaget ved kjøkkeninngangen i nordøst var opprinnelig åpent uten dør og vindu. Opphavsrett: NIKU.

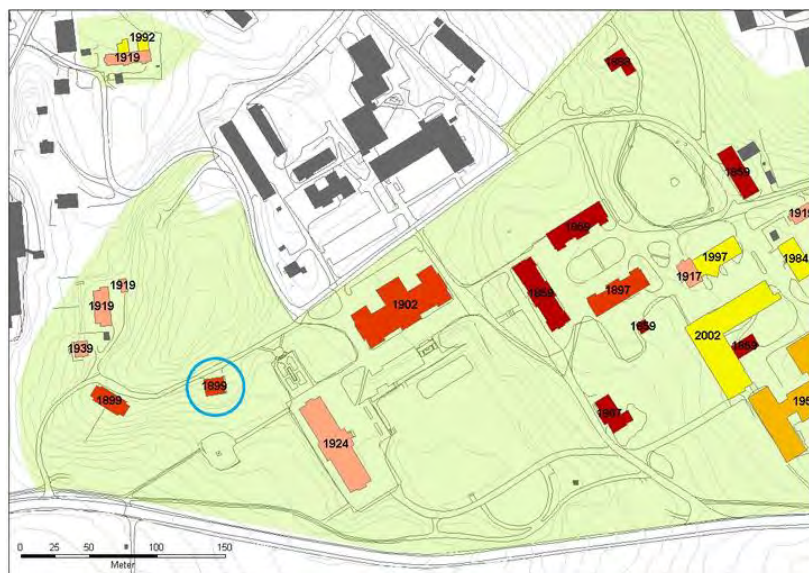
BYGNING 4768 Lindemannhuset (Fougnerbakken 16)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning 1. etg med markering for interiørfredning. Opphavsrett: Statsbygg.

Trapperommet sett mot nordvest. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

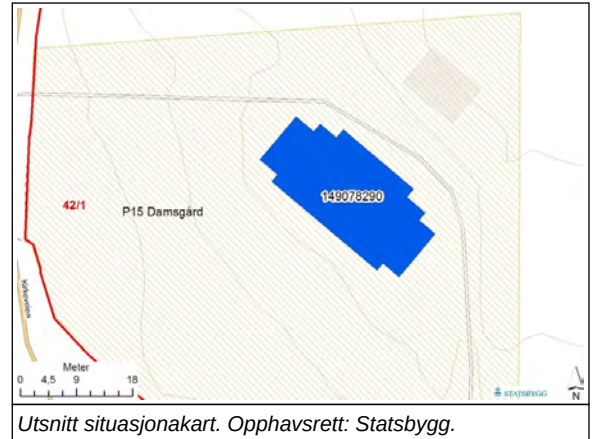
Illustrasjonsplan. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4776 Damsgård (Kirkeveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149078290
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1899
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført som vertikaldelt og symmetrisk utformet tomannsbolig i en blanding av sveitserstil og dragestil, med samme detaljering som Fougnerbakken 16 og 18-20. Hovedvolum med rektangulær grunnplan og klar blokkvirkning og mindre utbygg og veranda i to etasjer ved begge gavlvegger. Konstruert i reisverk med plankefylling, saltak.

Huset er plassert fritt i parklandskapet. En enkel garasje med pulttak ligger lite eksponert på nordsiden. Garasjen er uten verneverdi.

Eksteriøret er meget godt bevart bortsett fra utskiftninger av utvendige trapper, en del vindusrammer og gerikter og enkelte verandadetaljer, alt som kopier av de opprinnelige. Eksteriørfarger med brukket hvitt og detaljer i engelsk rødt er angivelig de opprinnelige som ble tatt opp igjen ved siste oppussing ca. 1995.

Interiørene fremstår i stor grad som godt bevart, høyest bevaringsgrad i husets vestre halvdel, der også trapperommet er bevart i sin helhet fra 1. etasje til loft uten senere oppdelinger med nye lettvegger.

Sammendrag bygningshistorie

Opprinnelig bolig for 2 professorfamilier. Ominnredet til tremannsbolig ca. 1955.
Utvendig istandsatt ca. 1995 etter rivningsdebatt i slutten av 1980-årene.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1899		Oppført som lærerbolig, vertikaldelt tomannsbolig i 2 etasjer, reisverk med plankefylldning, tekket med skifer. I kjelleren: 2 bryggerhus, 2 rulle- og strykeværelser og 4 husholdningskjellere. I 1. etg., i hver leilighet: Entré, kjøkken, spiskammer, 3 værelser og veranda. I 2. etg., i hver leilighet: 2 soveværelser, 1 kontor, 1 pikeværelse, 1 klosetrom (=kott? (privet var i uthus)). (Stortings.med. 10 1900-1901 s. 83.) Har navnet Damsgård etter Skogdammen som ligger på sørsiden, sør for Drøbakveien. Oppført etter samme tegning som "Palmyra", Fougnerbakken 18-20.
1953	1955	Ombygget til tre leiligheter, men opprinnelig utforming og detaljering i stor grad beholdt.
1987	1988	Planlagt revet for å gi plass til adm.bygg.
1995	1999	Utvendig istandsatt og reparert med kopier av opprinnelige deler: Nye utvendige trapper, nye vinduer i sørvendte fasader, verandaer delvis fornyet. Opprinnelige utvendige farger gjenopptatt med gulhvite flater og engelsk røde detaljer.
2004		Østre del i bruk som midlertidige kontorer.
	1999	I bruk som bolig til 1999. Senere delvis ute av bruk.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en formålsbygd lærerbolig fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897).
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Boligen er en godt bevart bygning fra den store utbyggingen etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897). Dette viser utvikling av den akademiske høgskolen og den store boligreisningen som dette førte med seg for lærere og professorer.
Omfang:	Eksteriør og interiør. Utomhus: Vk 2. Se bygning nr. 9902646 P15 Damsgård.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4776 Damsgård (Kirkeveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Østre del, trapperom.

Beskrivelse: Trappen har samme rike detaljering som i vestre del med en blanding av jugendstil og dragestilens rundbuede, romanske former. Høyere opp er den senere noe endret.

Interiørnr:

Interiørnavn: Vestre del, 2. etg., stue og trapperom

Beskrivelse: I den vestre stuen står en forholdsvis sjelden vedovn (Drammens Jernstøberi nr. 62, ca. 1915? Tilsvarende også i østre del, 2. etg.).

Interiørnr:

Interiørnavn: Østre del, vindfang.

Beskrivelse: I begge ender av huset er vindfangets tofløyete svingdører bevart.

Interiørnr:

Interiørnavn: Østre del, 1. etg. Kjøkken

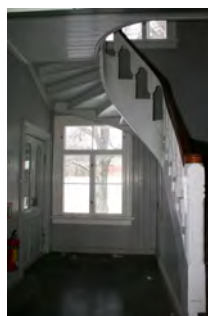
Beskrivelse: Platekledning på veggene og fyllingsdørenes kjøkkenside, trolig fra 1955.

Interiørnr:

Interiørnavn: Vestre del, trapperom.

Beskrivelse: Den rikt detaljerte trappen i vestre del er den best bevarte i bygningen (og i den tilsvarende Fougnerhaugen 20) med løpet bevart hele veien fra 1. etg. til loftet uten nyere oppdelinger.

Interiørnr:

Interiørnavn: 1. etg., vestre del. Stuer.

Beskrivelse: Mye opprinnelig detaljering bevart, himlingskledning trolig fra 1930-årene.

Damsgård sett fra Meierikrysset i sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Damsgård sett fra sør. Dragestilsdetaljering i veranda og vindusgerikter. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4776 Damsgård (Kirkeveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Damsgårds nordfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Damsgård, detalj av rekkverk fornyet ca. 1995. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Damsgård sett fra øst. Kjøkkeninnganger med trapp fornyet i oppr. formspråk. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

På de søndre fasadene er vinduer og gerikter delvis skiftet ut. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4776 Damsgård (Kirkeveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Østre dels trapperom. Trappen har jugendstilens svung. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Plantegning 1. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Damsgård sett fra oppkjørselen fra vest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

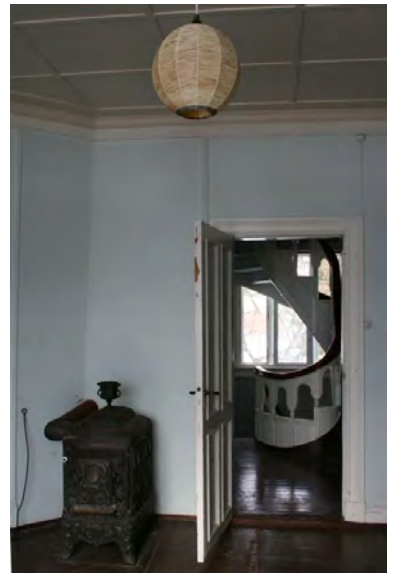
Damsgård med hage sett fra sørøst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4776 Damsgård (Kirkeveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Kjøkkenet i østre del 1. etasje sett mot nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Vestre del 2. etasje. Østre stue sett mot nord og trapperommet. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4777 Meierimuseum (Kirkeveien 2)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149078282
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1900 - 1901
Byggherre:	Norges Landbrukshøyskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Produksjonslokale
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Meieribygningen ble oppført i 1901, i samme periode som Urbygningen og murbygningene på tunet, og med mye av det samme arkitektoniske uttrykket. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Fasader av tegl med ganske omfattende pussdekor som markerer dør- og vindusomramming. Sammensatt bygningskropp oppført i flere etapper, opprinnelig del på en kjeller av bruddstein. Bærende teglmur med bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer; utkraget sperretak med halvvalm, taket tekket med skifer.

Meierimuseet omfattes av reguleringsplan fra 1998 som viser også den nyeste delen av bygningen (oppført 2002?) med skravur for spesialområde bevaring. Reguleringsplanen bruker markering av hele flater med skravur for spesialområde bevaring (§ 25.6) (også veier, p-plasser, nyere tilbygg til verneverdige bygninger o.l.). Plankartet synes derfor ikke å stå i et entydig forhold til hva som har kulturminnefaglig bevaringsverdi. På grunnlag av konkrete verne vurderinger er det i landsverneplanen markert hvilke bygninger og deler av bygninger som omfattes.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført etter tegninger av arkitekt Ole Sverre 1900-1901 som meieribygning. Utvidet mot nord slik at fasaden ble symmetrisk. Virksomheten flyttet ut i 1953 og bygningen ble innredet til leiligheter. I 1987 innrettet til meierimuseum, i 1993 også i annen etasje. Tilbygget på baksiden mot vest med samme uttrykk 2001-2002.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1900	1901	Meieribygningen oppført etter arkitekt Ole Sverres tegninger. Oppført av bærende teglvegger på fundament av bruddstein. Trebjelkelag og -takkonstruksjon. Tekket med skifer. Inneholdt melkemottagelsesrom, separeringsrom, ysteri, kjelerom, vaskerom, butikk og avkjølingsrom med fajansefliser, smørrom og ostekammer samt et motorrom. I annen etasje bolig for meiersker samt kvinnelige læringer og elever ved høyskolen (Tegning av meieribestyrer Authén. Gjengitt hos Aas s. 123).
1906		To beboelsesværelser innredet på loftet for en vaskekone og to kvinnelige hagebrukslæringer (St.meld. nr. 10 1906-1907, s. 54).
1922		Meieriet utvidet mot nord med nytt ysteri og butikk (UMB tegningarkiv).
1949		Fra bygningens sørøstre hjørne tilbygget et enetasjes kjelehus, ca. 76 kvm, med flatt tak. Bevilget 1938-39 (Stortings meld. 10 1949, s. 249).
1950		Pipen fra dampkjelerommet revet (se foto Norges Landbrukshøyskole 1859-1909, s. 147). Den var 19 meter høy og var oppført utenfor bygningen.
1953		Nytt meieriinstitutt ferdig. Bygningen nedlagt som meieri og innrettet til leiligheter. På 1960-tallet var bygningen delt opp i seks små leiligheter.
1987		Meierimuseum i første etasje.
1992	1993	Annen etasje innlemmet i museet. Utskiftning av enkelte eldre konstruksjoner med stål og limtre. Innredet bibliotek, WC, tekjøkken, lager og kontor samt auditorium.
2001	2002	Søndre del av bygningen forlenget mot vest.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en bygning fra utbyggingsperioden som fulgte vedtaket av lov om Norges Landbrukshøyskole (1897). Fredningen skal sikre bygningens arkitektur, materialbruk og detaljering.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Bygningen er et resultat av den store utbyggingen etter lov om Norges Landbrukshøyskole (1897). Fra ca 1900 var meieri en av fem avdelinger ved NLH.
Omfang:	Eksteriør: Opprinnelig del og 1922-utvidelsen mot nord. Utomhus: Vk 2. Se parkområdet P 14 Palasset og Meieriet (byggnr. 9902645).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4777 Meierimuseum (Kirkeveien 2)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Meierimuseet sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Meierimuseet sett fra øst. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

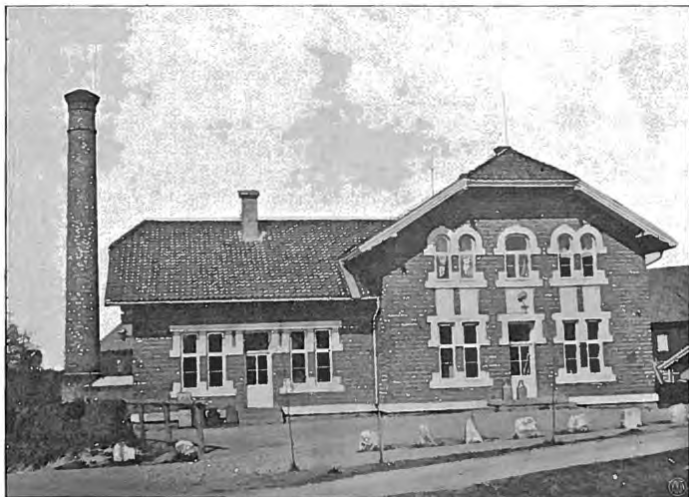
Meierimuseet sett fra nord. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Meierimuseet sett fra nordvest. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4777 Meierimuseum (Kirkeveien 2)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

MEIERIBYGNINGEN

Meieriet slik det så ut fram til 1922 da det ble utvidet med en symmetrisk fløy mot nord (t.h. i bildet).

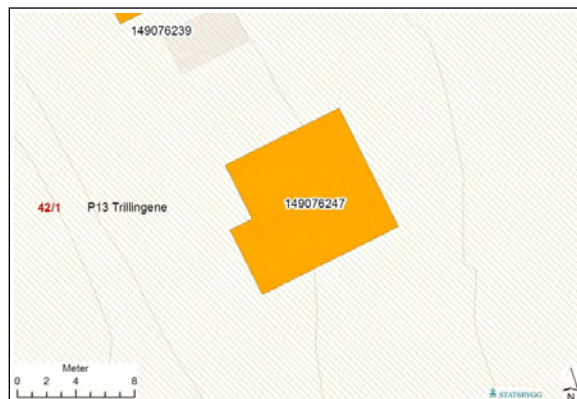
Utsnitt reguleringskart R-164.

BYGNING 4778 Trillingene, Sørstua (Høgskoleveien 3 C)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076247
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1919
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	O.F. Sørstahl
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Liten enebolig i tidstypisk nasjonalromantisk stil inspirert av husformer fra rundt 1800. Høyt saltak med innglasset veranda ved frontfasaden. Panelt bindingsverk.

3 like bygninger er plassert på rekke i utkanten av den tidligere kjøkkenhagen, langs liten vei orientert etter områdets gamle aksesystem og veiretningene i kjøkkenhagen.

Nyere uhøvlet kledning, vinduer og alle utvendige detaljer utskiftet.

Interiørene har noen eldre detaljer bevart, som enkelte dører og noe listverk, men har for øvrig mye nye kledninger og detaljer.

Personalboliger fra utbyggingsperioden 1917-1920 dokumenterer at skolen vokser og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som bolig, trolig for fjøsmester, stallmester eller sjåfør. Tegnet av O.F. Sørstahl som var skolens lærer i bygningslære et års tid.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1919	Oppført tre like eneboliger i den tidl. kjøkkenhagen. Panelt reisverk, 1 1/2 etasje, saltak, kjeller av betong. I 1.etg.: 2 værelser, kjøkken, trappegang, veranda. I kvisten: 2 værelser, 3 kott. Vannklosett i kjelleren. (Stortings med. 10 1922, s. 30.) 3 like boliger for fjøsmester, stallmester og sjåfør (regnskapsekstrakt i NLH årsberetning 1919-20, s. 95). Overlærer O.F. Sørstahl som var lærer i bygningslære ved skolen et års tid, tegnet boligen (NLH 1934, s. 444).
1991	Utvendig istandsetting med utskifting av kledning, dører, vinduer og alle andre detaljer.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare en formålsbygd personalbolig fra utbyggingsperioden 1917-1920.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Eksteriør.
	Utomhus: Parkområde P 13 (byggnr. 9902644) i vk2.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Interiør generelt
Beskrivelse: Forholdsvis enkel og tidstypisk innredning. Trapperom med faspanel og opprinnelig listverk er best bevarte interiør. For øvrig mye nye kledning og listverk, mens bare noen dører og litt listverk er opprinnelig, mest opprinnelig i 2. etg. Se også nabohuset Høgskolevn. 3 b for fotografier.

BYGNING 4778 Trillingene, Sørstua (Høgskoleveien 3 C)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

De tre like boligene blir kalt Trillingene. Sett fra sørøst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Trillingene, Sørstua sett fra vest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Tillingene, Sørstua sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

I entreen er døren til kjellertrappen av de opprinnelige. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

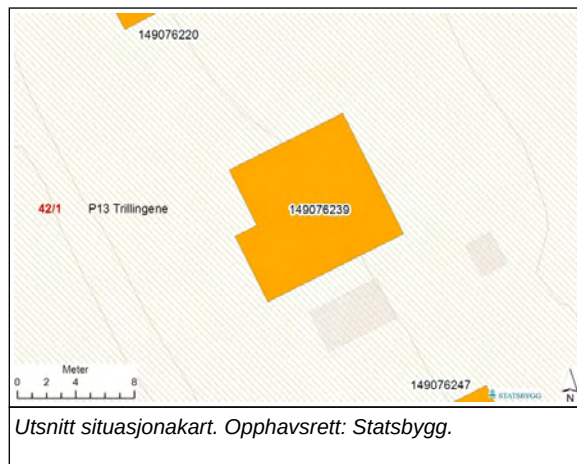

BYGNING 4779 Trillingene, Midtstua (Høgskoleveien 3 B)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076239
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1919
Byggherre:	Norges Landbrukshøyskole
Arkitekt:	O.F. Sørdsahl
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Liten enebolig i tidstypisk nasjonalromantisk stil inspirert av husformer fra rundt 1800. Høyt saltak med innglasset veranda ved frontfasaden. Panelt bindingsverk.

3 like bygninger er plassert på rekke i utkanten av den tidligere kjøkkenhagen, langs liten vei orientert etter områdets gamle aksesystem og veiretningene i kjøkkenhagen.

Nyere uhøvlet kledning, vinduer og alle utvendige detaljer utskiftet.

Interiørene har få eldre detaljer bevart, som enkelte dører og noe listverk.

Personalboliger fra utbyggingsperioden 1917-1920 dokumenterer at skolen vokser og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som bolig, trolig for fjøsmester, stallmester eller sjåfør. Tegnet av O.F. Sørdsahl som var skolens lærer i bygningslære et års tid. Innvendig ombygget til studenthybler (trolig 1990-årene).

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 39-41.

Bygningshistorikk

1919	Oppført tre like eneboliger i den tidl. kjøkkenhagen. Panelt reisverk, 1 1/2 etasje, saltak, kjeller av betong. I 1.etg.: 2 værelser, kjøkken, trappegang, veranda. I kvisten: 2 værelser, 3 kott. Vannklosett i kjelleren. (Stortings med. 10 1922, s. 30.) 3 like boliger for fjøsmester, stallmester og sjåfør (regnskapsekstrakt i NLH årsberetning 1919-20, s. 95). Overlærer O.F. Sørdsahl som var lærer i bygningslære ved skolen et års tid, tegnet bligen (NLH 1934, s. 444).
1991	Utvendig istandsetting med utskifting av kledning, dører, vinduer og alle andre detaljer. Ombygget til enkelthybler, muligens på samme tid.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare en formålsbygd personalbolig fra utbyggingsperioden 1917-1920.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Eksteriør.
	Utomhus: Parkområde P 13 (byggnr. 9902644) i vk2.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Interiør generelt
Beskrivelse: Forholdsvis enkel og tidstypisk innredning. Ombygget til enkelthybler i begge etasjer. Trapperom med faspanel og opprinnelig listverk er best bevarte interiør. For øvrig mye nye kledning og listverk, mens bare noen dører og litt listverk er opprinnelig. Se også nabohus Høgskolevn. 3 c for fotografier.

BYGNING 4779 Trillingene, Midtstua (Høgskoleveien 3 B)

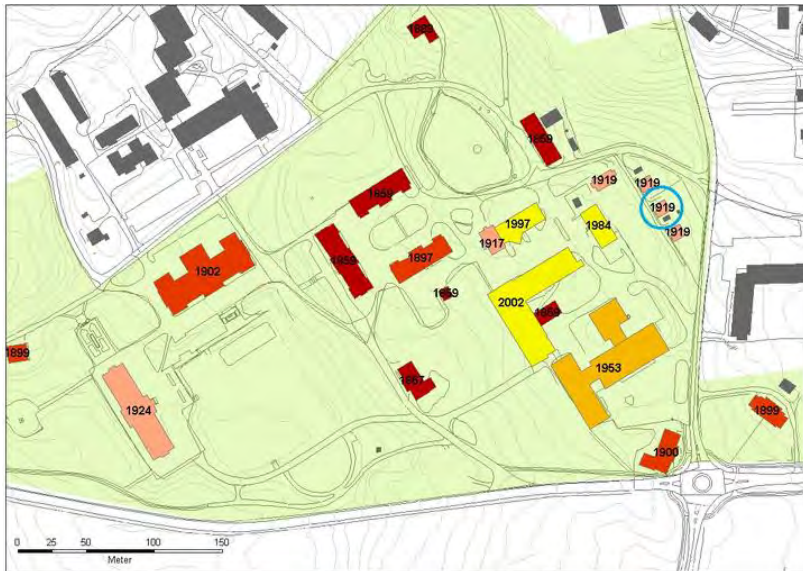
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Trillingene, Midtstua sett fra nordvest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB:

Trapperom med opprinnelige detaljer. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

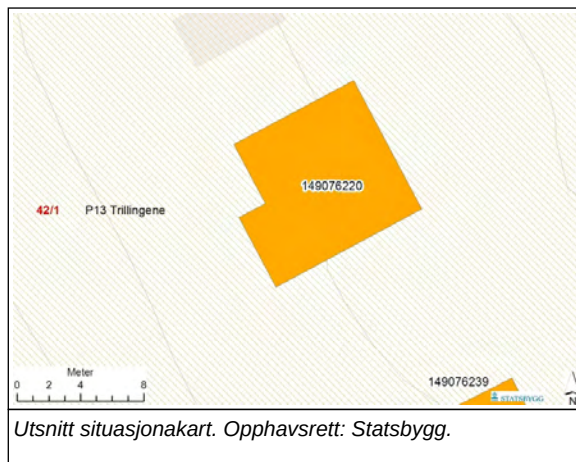
Illustrasjonsplan. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4780 Trillingene, Nordstua (Høgskoleveien 3 A)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076220
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1919
Byggherre:	Norges Landbrukshøyskole
Arkitekt:	O.F. Sørstahl
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Liten enebolig i tidstypisk nasjonalromantisk stil inspirert av husformer fra rundt 1800. Høyt saltak med innglasset veranda ved frontfasaden. Panelt bindingsverk.

3 like bygninger er plassert på rekke i utkanten av den tidligere kjøkkenhagen, langs liten vei orientert etter områdets gamle aksesystem og veiretningene i kjøkkenhagen.

Nyere uhøvlet kledning, vinduer og alle utvendige detaljer utskiftet. Interiørene har noen eldre detaljer bevart, som enkelte dører og noe listverk.

Personalboliger fra utbyggingsperioden 1917-1920 dokumenterer at skolen vokser og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som bolig, trolig for fjøsmester, stallmester eller sjåfør. Tegnet av O.F. Sørstahl som var skolens lærer i bygningslære et års tid.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1919	Oppført tre like eneboliger i den tidl. kjøkkenhagen. Panelt reisverk, 1 1/2 etasje, saltak, kjeller av betong. I 1.etg.: 2 værelser, kjøkken, trappegang, veranda. I kvisten: 2 værelser, 3 kott. Vannklosett i kjelleren. (Stortings med. 10 1922, s. 30.) 3 like boliger for fjøsmester, stallmester og sjåfør (regnskapsekstrakt i NLH årsberetning 1919-20, s. 95). Overlærer O.F. Sørstahl som var lærer i bygningslære ved skolen et års tid, tegnet boligen (NLH 1934, s. 444).
1991	Utvendig istandsetting med utskifting av kledning, dører, vinduer og alle andre detaljer.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare en formålsbygd personalbolig fra utbyggingsperioden 1917-1920.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Eksteriør.
	Utomhus: Parkområde P 13 (byggnr. 9902644) i vk2.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 4780 Trillingene, Nordstua (Høgskoleveien 3 A)

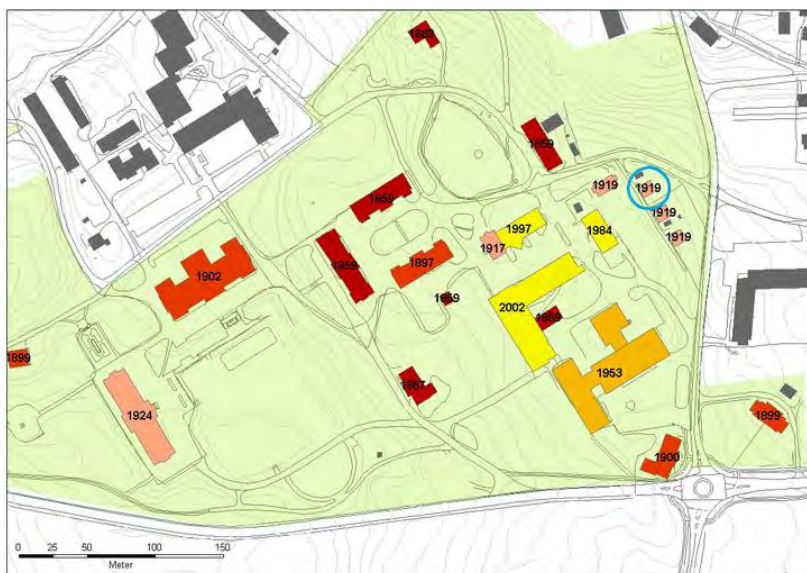
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Trillingene, Nordstua sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Trillingene, sett fra nordvest med Nordstua nærmest. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

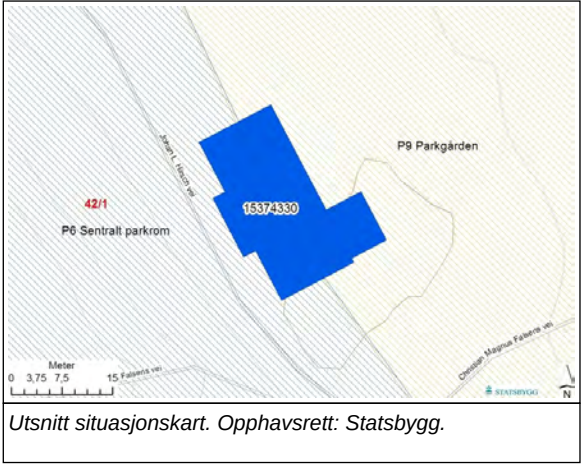
Illustrasjonsplan. Opphavsrett: NIKU 2006.

BYGNING 4786 PARKGÅRDEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	15374330
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1866 - 1867
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Rektangulær bygningskropp i panelt tømmer med saltak og mindre sidefløy i rett vinkel. Eksteriøret i sveitserstil er godt bevart siden det ble utført i forbindelse med påbygging til to etasjer og veranda ved hovedinngang i 1885 og sidefløy med veranda ble tilbygget i 1911. Unntak er to nye utgangsdører i fronten og rullestolsrampe fra 1993 langs halve hovedfasaden.

Bygningen ligger i parken, men orientert i samme aksesystem som både Tunet i nord og det tidligere driftstunet som lå like ved mot øst. All innredning er fra nyere tid bortsett fra trappen i søndre hjørne.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1866-1867 som meieribygning i en etasje, påbygget til to etasjer som undervisningsbygning og gårdsfullmektigbolig i 1885, undervisningsdelen omgjort til lærerboliger i 1900. Tilbygget mindre sidefløy 1911. Omfattende ominnredning til undervisningsformål 1993.

Bygningshistorikk

1866	1867	Oppført som meieribygning i en etasje, og den midlertidige meieridriften ble overført hit fra smie- og verkstedbygningen. Panelt tømmer. Inneholdt 2 kjellere for oppbevaring av smør og ost, 4 rom til oppbevaring av melk, smør ost og fløte, 2 boligværelser for meieripersonalet (det ene på loftet, for meierielever) , 1 kjøkken, 1 større forstue, 1 rom til oppbevaring av inventar (på loftet). (Aas 1996, s. 27; Supplement til Fortegnelse over Statens Eiendomme, indtil Udgangen af Aaret 1867, trykket i St. Rev. D.I i Stortings Forhandlinger 1878 D.4, s. 69.)
1879		Meieridriften innskrenket etter at Smålensbanen gjorde det mulig å levere melk direkte til hovedstaden. (Aas 1996, s. 27; St.prop. nr. 20 1884, s. 59).
1884	1885	Påbygget til to etasjer og innredet til undervisnings- og samlingslokaler og bolig for skolens gårdsfullmektig. Nåværende sveitserstilsdetaljering trolig fra denne ombyggingen. I 1.etg.: Entré, tegnesal, 2 værelser til oppbevaring av skolens samlinger, gårdsfullmektigens leilighet i søndre ende besto av gang, kjøkken og 3 værelser. I 2.etg.: Forelesningssal, 2 større rom til samlinger, 1 større og 1 mindre rom til bibliotek med mer. I loftetg.: Stort loft, 2 kvistværelser for skolens samlinger. (St.prop. nr. 39 1886, s. 57)
1896		Nå nevnes tekking med glassert teglstein. 1 kvistværelse benyttes nå til kontorassistenten og 1 loftrom til skolens arkiv. (St.meld. nr. 10 1898, s. 79-80).
1900		Ominnredet til 3 leiligheter: Gårdsfullmektigens leilighet med 4 værelser, kjøkken, gang og to kjellerrom. 2 lærerboliger, hver med 5 værelser, pikekammer, kleskammer, tørkeloft, entré, kjøkken, spiskammer og husholdningskjeller. (St.meld. nr. 10 1903-1904, s. 77).
1911		Tilbygget en fløy for utvidelse av gårdsfullmektigens leilighet som nå hadde 5 værelser, kjøkken, spiskammer, pikekammer, entré samt husholdningskjeller, bryggerhus og kontor. I de to andre leilighetene bodde overlæreren i utskifting og kassereren, i kvistværelset mot nord kvinnelige assistenter eller hagebrukslæringer. (St.meld. nr. 10 1913, s. 252).
1958		Inneholdt nå 5 leiligheter og 2 hybler (St.meld. nr. 10 1958, s. 334).
1992	1993	Ominnredet til undervisningslokaler og kontorer, arkitekt Knut H. Knudtsen (kopi av brev fra Akershus fylkeskommune 5.5.1993, Riksantikvarens arkiv; div. tegninger UMB tegningsarkiv).

Vern

Formål:	Bevare bygningen og vise hvordan deler av UMBs første forløper, Den høiere landbrugsskole (1859-1897) var utformet.
Begrunnelse:	Blant de få gjenværende bygninger fra den første landbruksskolens periode. Forholdsvis godt bevart i den utformingen den har hatt siden påbygning til to etasjer i 1885 og fløytilbygg fra 1911. Bygningen har spor etter skiftende funksjoner i institusjonens virksomhet gjennom tidene og er et positivt bidrag til både bygningsmiljø og parkområde.
Omfang:	Eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4786 PARKGÅRDEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Parkgården sett fra nordvest. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

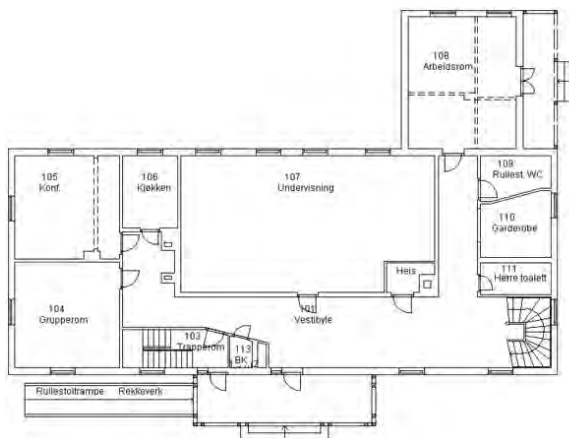
Parkgården sett fra nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Parkgården, sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

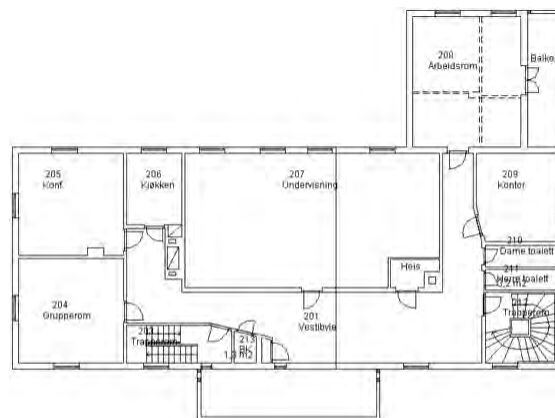

Driftstunet omkring 1900. Parkgården ses i bakkant t.h. Opphavsrett: Gjengitt i Ødegaard 1909.

PARKGÅRDEN, NLM BYGNING NR. 281	
1. ETASJE	
AKROCONSULT	

Parkgården, 1. etasje. Opphavsrett: UMB.

PARKGÅRDEN, NLM BYGNING NR. 281	
2. ETASJE	
AKROCONSULT	

Parkgården 2. etasje. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4786 PARKGÅRDEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Parkgården, ca. 1930. Alle gavlspissene hadde opprinnelig korsblomst-spir. Opphavsrett: UMB.

Typisk vindu i sørvestfasaden. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Verandaen foran hovedinngangen på sørvestfasaden. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Verandaen med sveitserstilens lys- og skyggeeffekter. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4787 Stallmesterboligen (Høgskoleveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149131353
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1919
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	O.F. Sørdsahl
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført som vertikaldelt tomannsbolig i tidstypisk nasjonalromantisk stil inspirert av husformer fra rundt 1800. Halvvalmet tak med små takarker. Panelt bindingsverk.

Plassert i utkanten av den tidligere kjøkkenhagen, langs liten vei orientert etter områdets gamle aksestystem og veiretningene i kjøkkenhagen.

Nyere uhøvlet kledning, vinduer og alle detaljer utskiftet, inkl. vinduer.

Interiørene fremstår med en del opprinnelige detaljer, mest bevart i trapperom og i 2. etasje.

Personalboliger fra utbyggingsperioden 1917-1920 dokumenterer at skolen vokser og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som bolig, trolig for elektromontør og bygningsformann. Den østre seksjonen oppdelt i to leiligheter før 1955.

Forholdsvis enkel og tidstypisk innredning. Enkelte opprinnelige fyllingsdører bevart i 1. etasje, men for øvrig omfattende utskifting av kledninger og listverk. Begge trapperom og 2. etasje har i stor grad opprinnelige faspaneler, listverk og dører. Omgjort til 3 leiligheter før midten av 1900-tallet.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 39-40.

Bygningshistorikk

1919	Oppført som vertikaldelt tomannsbolig, ved veien som avgrenser den tidligere kjøkkenhage mot nord. 1 ½ etasje, reisverk, halvvalmet tak, kjeller av betong. To like leiligheter. I 1. etg.: 2 værelser, kjøkken, trappegang. I kvisten: 3 værelser. Vannklosett til hver leilighet i kjelleren. (Kilde: Stortings med. 10 1922, s. 30.)
1958	Omtalt som dobbeltbolig ved oppførelsen, mens en enebolig var tiltent stallmesteren (regnskapsekstrakt i NLH årsberetning 1919-20, s. 95). Dobbeltboligen trolig tiltent elektromontør og bygningsformann (jf. NLH jub.skrift 1934, s. 444).
1974	Inneholdt nå (som i 2006) 1 leilighet på 5 rom og kjøkken (i vest) og 2 leiligheter på 2 rom og kjøkken (i øst) (Stortings meld. 10 1958, s. 335).
1974	Vindfang oppført ved inngangene i begge ender av huset (bygningstegning datert dette år, UMB tegningsarkiv).
1992	Utvendig istandsetting med utskifting av kledning, dører, vinduer og alle andre detaljer (dateringen noe usikker).

Vern

Formål:	Formålet er å bevare en formålsbygd personalbolig fra utbyggingsperioden 1917-1920.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Eksteriør.
	Utomhus: Parkområde P 13 (byggnr. 9902644) i vk2.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: Østre del, 2. etg., trapperom
Beskrivelse:
Trapperommene har tidstypisk og forholdsvis godt bevart detaljering med faspanel og listverk.

BYGNING 4787 Stallmesterboligen (Høgskoleveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Stallmesterboligen sett fra vest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Stallmesterboligen sett fra nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Stallmesterboligen sett fra øst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NKU.

Flyfoto fra 1950-åra. Stallmesterboligen omtrent midt i bildet. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4787 Stallmesterboligen (Høgskoleveien 1)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Stallmesterboligen sett fra sørøst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

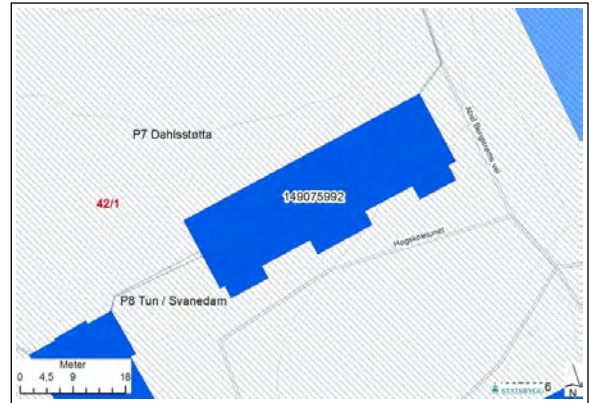
Trapperom i østre del sett mot nordøst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4789 TIVOLI

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149075992
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859 - 1902
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	P. H. Holtermann
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Skole
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Tivoli ble ved ombyggingen i 1902 utført med samme stiluttrykk som Økonomibygningen fikk i 1897. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Bygningen er oppført i mur i to etasjer på kjeller av bruddstein. Opprinnelig bygning oppført i 1859 med bærende teglmur i to etasjer med loft, saltak av tømmer.

Bygningen ble i 1902 utvidet i lengden og med midt- og siderisalitter (trapperom). Hovedkonstruksjonene var fortsatt bærende teglmur med bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer; men takformen ble endret til utkraget sperretak med halvvalm. Taket tekket med skifer.

Teglfasadene fikk et endret uttrykk ved tilføyelse siderisalitter, ganske omfattende pussdekor i kontrasterende farge og teglmønster i brystningsfelt under vinduer. Pussdekoren markerer dør- og vindusomramming, men også horisontale bånd og trapperommene som vertikale motiver. Teglmønsteret i brystningene kan gi assosiasjoner til utmurt bindingsverk.

Tivoli og Økonomibygningen har tilsvarende eksteriør, og ligger som fløybygninger til Cirkus.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som skolens undervisningsbygning i 1859 etter tegninger av arkitekt Holtermann i 1859.

Tilbygd og ombygd etter tegninger av arkitekt Ole Sverre 1901-1902. Bygningen ble da innredet til elevrom mens undervisningen ble flyttet til Urbygningen. Innredet til kontorer i 1967 og senere.

Bygningshistorikk

1859		Fullført etter tegninger av arkitekt Peter H. Holtermann. Bygningen ble tidligere kalt "Undervisningsbygningen". Første etasje inneholdt tre laboratorier, et veiværelse, tegnesal og forelesningssal. Annen etasje inneholdt leiligheter for to lærerfamilier. Loftet hadde fire elevrom (Aarsberetning for den høiere Landbrugsskole i Aas 1891-1892).
1901	1902	Omfattende ombygging etter arkitekt Ole Sverres planer. Bygningen tilbygget 17 m mot øst. Den ble da 43,3 meter lang og 11,3 meter bred. Tre små fløyer ble bygget mot tunet. Disse inneholdt trapperommene. Fasadene fikk en kraftig utformet pussarkitektur på teglflatene. Fasaden mot sør og planløsningen ble imidlertid noenlunde beholdt fra Holtermanns bygning. Man beholdt en lærerleilighet i bygningen, men den ble ellers innrettet til elevrom langs smale korridorer. På loftet var et torvfyrt sentralvarmeanlegg som også betjente Hovedbygningen (Cirkus) og Økonomibygningen (St.meld. nr. 10 1903-1904, s. 76).
1922		Varmtvann innlagt (Stortings med. 10 1922, s. 174).
1928		I annen etasje innrettet nok en lærerbolig, på fire rom og kjøkken, en tre roms leilighet for husbestyrerinnen samt et sykeværelse. Dette er utført før 1928 (St.meld. nr. 10 1928, s. 59).
1961		Nytt ventilasjonsanlegg langs takryggen. Spirene fjernet (UMB tegningarkiv).
1967		Studentboligene fraflyttet da annet byggetrinn i Pentagon sto ferdig (Red. Einride Berg: Studentsamskipnadens plass i norsk høyere utdanning. Studentsamskipnaden i Ås 40 år, s. 31). Bygningen innredet til kontorer.
1990	1991	De siste hyblene i loftsetasjen endret til kontorer (UMB dokumentarkiv. Riksantikvarens arkiv).
1991		Vinduer skiftet. Nyere skifer fjernet i hovedtrappen (Riksantikvarens arkiv, brev 07.02.1991).
2000		Vestre del av loftet ombygd til kontorer og møterom på 2000-tallet.

Vern

Formål:	Bevare og vise utformingen av UMBs forløper, Norges Landbrukshøyskole, utformet av arkitekt Ole Sverre rundt 1900 med betydelige deler fra arkitekt Holtermanns bygning fra 1859.
Begrunnelse:	Det er videre et formål å sikre bygningens arkitektur, materialbruk, detaljering og opprinnelige/eldre bygningsdeler. Blant de godt bevarte bygningene fra den store utbyggingen rundt 1900, og med betydelige deler fra arkitekt Holtermanns bygning fra 1859. Bygningen er en del av et enhetlig tun og en sentral bygning i UMBs historie.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: 3 trapperom, som vist med skravur i plantegning.
Vernekategori:	Utomhus: Parkområde P 7 (byggnr 9902638) i vk1 og P 8 (byggnr 9902639) i vk1. Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4789 TIVOLI

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn:

Hovedtrapperom

Beskrivelse: Skjermvegg av tre i første og annen etasje med dører og vinduer inn mot forværelsene, utskåret tre og fyllinger.

Hovedtrappen er av gjennombrutt støpejern med smijernsgelender montert på rosetter i vaneene. Håndløperen er av eik og trinnene i mørk rød terrazzo.

Vegger og tak er pusset og malt.

Tivoli, sørfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Tivoli, østfasade mot Svanedammen. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Tivoli, vestfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

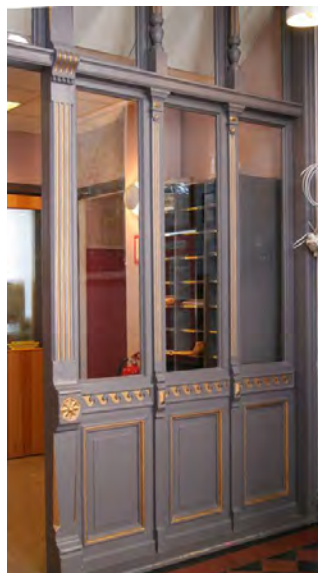
Tivoli, nordfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4789 TIVOLI

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

I Tivolis nordfasade ses skillet mellom Holtermanns del t.h. og Sverres forlengelse t.v.
Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Lettvegg mellom trapperom og korridor i 1. etasje. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

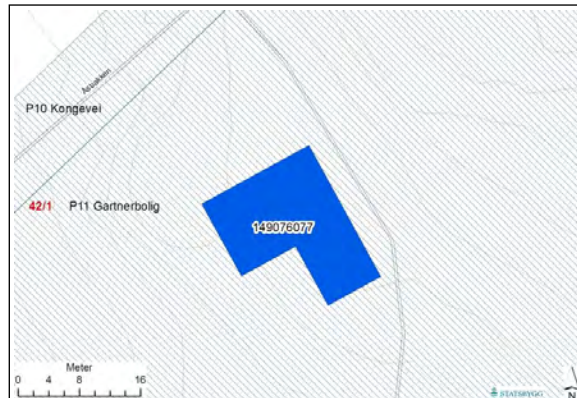
Plantegning 1. etasje. Trapperom (alle etasjer) omfattet av interiørfredning er markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4803 Gartnerboligen (Åsbakken 3/5)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076077
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1887 - 1888
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Bolig/bosetning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavstittel: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Villalignende bygning i sveitserstil i 1 ½ etg. med saltak og vegger av panelt plankereisverk, bestående av hovedfløy med en smalere og noe lavere sidefløy i vinkel. Plassert fritt i parklandskapet. Bygningen er utvendig meget godt bevart med opprinnelige detaljer i behold. En del vindusrammer skiftet ut i opprinnelige karmen, fortrinnsvis i sørlige fasader i sidefløyen. Eksteriørfarger med brukket hvitt og detaljer i rødt er tilnærmet de opprinnelige som ble påvist ved Riksantikvarens fargeundersøkelse 1978.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1887-1888 da Den høiere landbrugsskole startet utdanning i hagebruk. Bygningen er omtalt med skiftende navn etter beboere (Misvær, Thorsrud), men også som Villa Granly og Gartnergården. Inneholdt opprinnelig leilighet for gartneren, et tegne- og arbeidsværelse og tre værelser for seks gartnerelver. Ble delt opp i tre leiligheter ved midten av 1900-tallet.

Bergstrøm som ble ansatt som gartner ved skolen i 1860 og fikk ansvar for parkanlegg og planteskole. I 1865 fikk Bergstrøm arealer til planteskole der hvor dagens planteskole ligger. Arealene ble utvidet i 1875 og 1896. Disse utvidelsene frigjorde arealer i parken som til da var blitt utnyttet til planteskoleproduksjon. Gartnerbolig oppføres for Bergstrøm etter at det i 1887 var innført hagebruksundervisning ved skolen. Boligen ligger midt mellom tunet og planteskolen, og lå praktisk til for gartneren som hadde tilsyn med veksthus både i hagebruket og planteskolen.

Kilde: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 14, 93-94 m fl.

Bygningshistorikk

1887	1888	Oppført som vinkelbygg, hovedfløy med leilighet for gartneren: 3 rom, kjøkken, pikeværelse, spiskammer, loft og kjeller. I sidefløyen 3 rom beregnet for 6 hagebrukselever med loft over. Dessuten et tegne- og arbeidsværelse og kjeller for tørking og oppbevaring av frukt. Opprinnelig tekket med glassert tegl. (St.prop. nr. 48 1892 s. 5 og St.meld. nr. 10 1898, s. 80.).
1911		Det omtales kontor for hagebruket, men ikke tegneværelse (St.meld. nr. 10 1913, s. 253).
1958		Inneholder nå: 3 leiligheter på 2 rom og kjøkken m.v. 2 hybler (St.meld. nr. 10 1958, s. 335).

Vern

Formål:	Formålet med fredning av Gartnerboligen er å sikre bygningen og vise hvordan deler av UMBs første forløper, Den høiere landbrugsskole (1859-1897) var utformet.
Begrunnelse:	Blant de gjenværende bygninger fra den første landbruksskolens periode. Godt bevart utvendig og forholdsvis godt bevart innvendig. Bygningen er en tydelig dokumentasjon på opprettelsen og utviklingen av hagebruksutdanningen. Den er også den første rene personalboligen skolen oppførte. Bygningen er et positivt bidrag til både bygningsmiljø og parkområde.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Bevarte deler av opprinnelige interiører i hovedfløyens 1. etasje som vist i plantegning. Utomhus: Parkområde P 11 (byggnr 9902642) i vk1.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 1.
Interiørnavn: 1. etg. Stue i hovedfløys søndre hjørne.
Beskrivelse: Stuen i 1. etasje har mange opprinnelige interiørdetaljer bevart.

Interiørnr: 2.
Interiørnavn: 1. etg. Gang ved kjøkken i hovedfløy.
Beskrivelse: I gangen ved kjøkkenet i 1. etasje slippes lyset inn over den innbegyde kjellertrappen.

BYGNING 4803 Gartnerboligen (Åsbakken 3/5)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Gartnerboligen sett fra sør. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Vest- og nordfasader sett fra alleen i Åsbakken. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Gartnerboligen sett fra nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

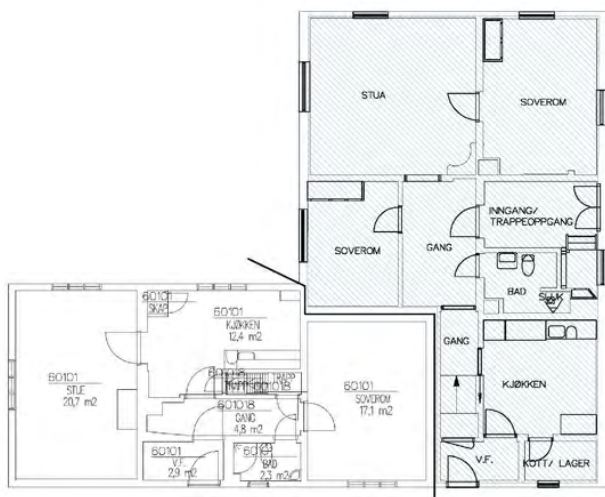
Hovedinngang i nordvestfasaden i hovedfløy. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Detaljer ved sørfløyens sørøstre hjørne. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4803 Gartnerboligen (Åsbakken 3/5)

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning 1. etasje. Hovedfløy som som omfattes av interiørfredningen er markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

KART over FRUGTHAVEN fra 1892 viser den første epoken i Gartnerboligens historie. ILP, UMB.

Kart fra 1892. Gartnerboligen er den vinkelformede bygningen. Opphavsrett: UMB.

GARTNERBOLIGEN

Gartnerboligen sett fra Svanedammen. Opphavsrett: Fra jubileumsboka 1909.

Stuen i 1. etasje sett mot nord. Den har stor grad av opprinnelige detaljer bevart. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

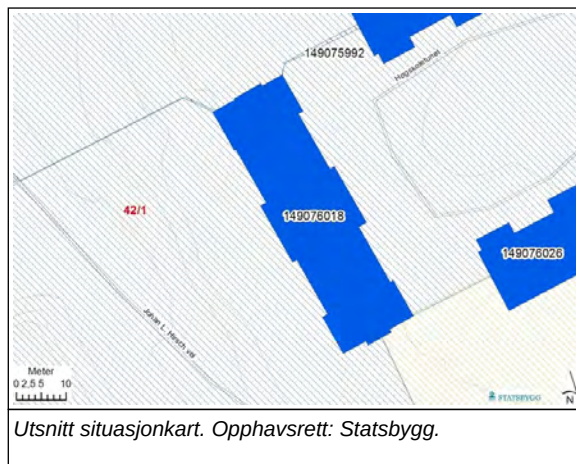
*I gangen ved kjøkkenet i 1. etasje slippes lyset inn over den innbygde kjellertrappen. Foto: J.Chr. Eldal, 2006.
Opphavsrett: NIKU.*

BYGNING 4804 CIRKUS

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076018
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859 - 1902
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	P. H. Holtermann
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen (Cirkus) ble ved ombyggingen i 1902 utført med samme stiluttrykk som Økonomibygningen fikk i 1897. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Bygningen er oppført i mur på kjeller av bruddstein. Opprinnelig bygning oppført i 1859 med bærende teglmur i to etasjer med loft, saltak av tømmer.

Bygningen ble i 1902 utvidet i lengden og høyden til tre etasjer. Hovedkonstruksjonene var fortsatt bærende teglmur med bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer; men takformen ble endret til utkraget sperretak med halvvalm. Taket tekket med skifer.

Teglfasadene fikk et endret uttrykk ved tilføyelse siderisalitter, ganske omfattende pussdekor i kontrasterende farge og teglmønster i brystningsfelt under vinduer. Pussdekoren markerer dør- og vindusomramming, men også horisontale bånd og trapperommene som vertikale motiver. Teglmønsteret i brystningene kan gi assosiasjoner til utmurt bindingsverk.

Cirkus har opprinnelig hovedadkomst fra vest, men bygningen henvender seg like myr mot tunet i øst, og øst- og vestfasadene er tilnærmet like. Cirkus er hovedbygning i tunet som dannes sammen med de lavere (fløy)bygningene Tivoli i nord og Økonomibygningen i sør. Svanedammen avgrenser tunet mot øst.

Tunet og svanedammen har sin egen oppføring som parkområde (byggnr 9902639 P8 Tun/Svanedam). Cirkus er samtidig den østre avgrensningen av det sentrale parkrommet (byggnr 9902637 P6 Det sentrale parkrommet) som dannes sammen med Urbygningen i nord og Tårnbygningen i vest.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som skolens hovedbygning i 1859 med bærende teglmur, etter tegninger av arkitekt Peter Høyer Holtermann med kjeller, to etasjer og loft med midtrisalitter på begge langsider. Inneholdt leiligheter, elevrom og servicefunksjoner samt forsamlingsal i annen etasje.

Utvidet i lengden og høyden etter tegninger av arkitekt Ole Sverre 1901-1902. Funksjonene forble de samme. Takform og fasadeuttrykk ble endret.

Elevrommene gradvis fraflyttet 1964 og 1967, bygningen rommet etterhvert lokaler for skolens administrasjon. Idag inneholder bygningen kun kontorer og møterom.

Planløsningen har fortsatt en romstruktur som viser oppdeling i mange mindre boligrom. I hovedetasjene er det førstog fremst korridorene med alle dørene som viser dette. På loftet og i kjelleren er interiører i to boenheter bevart. Rommene er helpanelte, komplett med skap og utslagsvask, og overflater med aldersverdi.

Bitrappene bidrar også til bygningens boligpreg, som historiske interiørelementer.

Kilder:

St.meld. nr. 10 1903-1904, s. 76.

Aas, Erik, 1996: Bygninger ved Norges landbruksskole tegnet av arkitekt Ole Sverre.

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1859		Ferdigstilt etter Peter H. Holtermanns tegninger som hovedbygning for Aas høiere Landbrugsskole. Bygningen i bærende teglmur, var 53 meter lang, og hadde en kjelleretasje med kjøkken, spiskammer, spiserom for tjenere, fem pikerom, samt kjellerrom. I første etasje var en fireværelses leilighet for økonomen, spisesal for elevene, 11 elevrom og et samlingsrom for elevene. I annen etasje hadde direktøren en åtteværelses leilighet (foruten kjøkken og spiskammer), og dessuten var det ti elevrom og to rom til bibliotek. I loftsetasjen var det tre kvistrom for elever, fire alkover og seks avdelte kott for klær o.l.
1886		Loftet utbygget med ni rom for elever. Takarker ble etablert i takflaten.
1893		Brann. Takkonstruksjonen måtte gjenoppbygges.
1901	1902	Bygningen ble påbygget og sterkt ombygget etter arkitekt Ole Sverres tegninger. Den ble forlenget syv meter i hver ende og påbygget en tredje etasje. Bygningen ble 67 meter lang og ca. 12,5 meter bred. Midtpartiet ble innvendig forandret med nytt hovedtrapperom. Fasadene fikk pussdekor som de øvrige bygningene fra samme periode og rundt tunet. Vindusrammene fra den gamle bygningen ble i stor grad beholdt. I kjelleren var boliger for to vaskekoner; hver med kjøkken og stue, fire soveværelser for skopusseren, bakeren o.s.v. , bryggerhus med rullebod for tre familier, et bryggerhus til skolens vaskekoner, et kjelerom med tilliggende kulkjellere samt endel mindre kjellerrom til poteter. I første etasje: 22 elevværelser, tre leiligheter; hver med to værelser og en med ett stort værelse; disse var bestemt for assistenter og stipendiater. I annen etasje: 23 elevværelser samt en forsamlingsaal med to tilliggende leseværelser. I tredje etasje: 14 elevværelser samt to lærerleiligheter med henholdsvis fem og fire værelser foruten kjøkken, spiskammer, anretning og pikeværelse. To av leilighetenes soveværelser lå i loftsetasjen. På loftet et stort rom til gjesteværelse, forøvrig var det kun tørkeloft.
1922		Balkong i gavlen tredje etasje. Innlagt varmtvann (Stortings med. 10 1922, s. 174).
1934		Studentsamfunnet får egen bygning og flytter ut av hovedbygningens midtparti. Forsamlingsalen blir møterom.
1964	1967	Studentboligene fraflyttet da første og annet byggetrinn i Pentagon sto ferdig (Red. Einride Berg: Studentsamskipnadens plass i norsk høyere utdanning. Studentsamskipnaden i Ås 40 år, s. 31). Bygningen innrettet til kontorer.
1991		Vinduer delvis skiftet (UMB dokumentarkiv).
1995	2000	Ny hovedinngangsdør i eik utformet som gammel fyllingstype, men uten forbilde fra stedet. Fasadeforandring. Ukjent tidspunkt. Fire smale vinduer i annen etasje på vestsidens venstre risalitt omdannet til to brede vinduer.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en av de mest sentrale bygningene i UMBs historie, fra den første utbyggingsfasen til den høyere landbruksskolen. Cirkus er også en vesentlig for den opprinnelige tundannelsen, som inntunet på et gårdsbruk og med driftsbygninger og uthus like ved. Bygningen ble oppført i 1859 som bolig for elever, lærere og personale, en funksjon den beholdt også etter ombyggingen i 1902. Det er et formål å sikre deler av interiøret som dokumentasjon på bygningens opprinnelige funksjon og lange brukshistorie som internat og bolig.
Begrunnelse:	Det er videre et formål å sikre bygningens arkitektur, materialbruk, detaljering og opprinnelige/eldre bygningsdeler. Dette er også viktig for å ta vare på det homogene bygningsmiljø rundt tunet. Bygningen ble formålsbygd og var hovedbygningen i den første utbyggingen av NLH rundt 1859. Hovedbygningen ble under den store utbyggingen rundt 1900 både på- og ombygget, og er i dag blant de godt bevarte bygningene fra denne perioden. Det var vesentlig for den nyetablerte skolen å tilby boliger for på stedet, og Cirkus er en av de eldste internatbygningene som er bevart i kunnskapssektoren.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Hovedtrapperom og to bitrapperom, korridorer i 1.- 3. etasje, møterom i 2. etasje, boligrom i kjeller og boligrom på loft, som vist med skravur på plantegninger. Utomhus: Parkområdene P 6 Det sentrale parkrommet og P 8 Tunet og Svanedammen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4804 CIRKUS

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr: 4

Interiørnavn: Boligrom

Beskrivelse: Ett av de bevarte opprinnelige/eldre boliginteriørene i Cirkus.

Interiørnr:

Interiørnavn: Møterom i

annen etasjes midtparti
Beskrivelse: Etter ombygging i 1902 ble dette skolens største forsamlingsrom og studentsamfunnets lokale. Panelverket som antagelig opprinnelig var mørkt malt i treimitasjon ble dekket med huntonittplater i mellomkrigstiden og senere malt i hvitt og gull. I taket er montert nyproduserte takrosetter som ikke baserer seg på original utforming av rommet.

Interiørnr:

Interiørnavn:

Hovedtrapperom

Beskrivelse: Hovedtrappen er av gjennombrutt støpejern med smijernsgelender montert på rosetter i vangene. Håndløperen er av eik og trinnene malt i mørk rød terrazzo, reposer med fliser. Vegger er pusset og med malt strie. Gulv er fliser, dels vinyl.

Interiørnr:

Interiørnavn: To

bitrapperom

Beskrivelse: Bitrappene er av tre med dreide trebalustre. Veggene og takene er pusset og malt.

Cirkus fasade mot tunet, Opphavsrett: Statsbygg.

Cirkus, med del av Urbygningen til venstre, parken mot høyre. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4804 CIRKUS

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fasade syd, økonomibygningen i bakgrunnen. Foto: UMB.
Opphavsrett: UMB.

Cirkus sett fra nord-vest. Opphavsrett: Statsbygg.

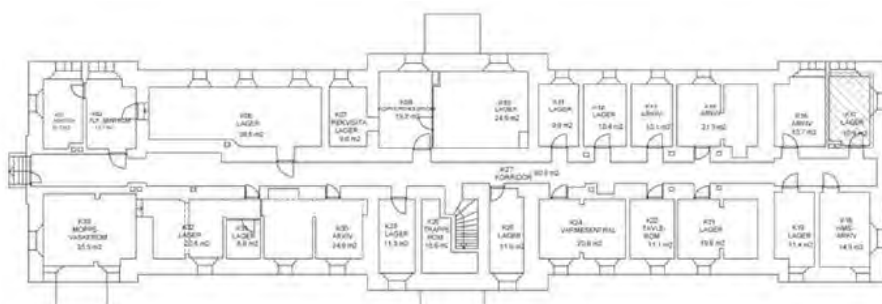
Cirkus ca. 1897. Arkitekt Holtermann. Opphavsrett: UMB.

Boligrom i kjeller. Opphavsrett: Statsbygg

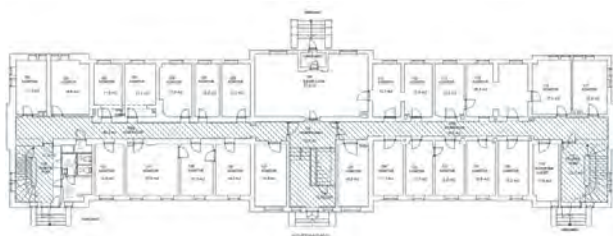
Universitetsplassen med tuntreet og Cirkus midt i bildet. Opphavsrett: UMB.

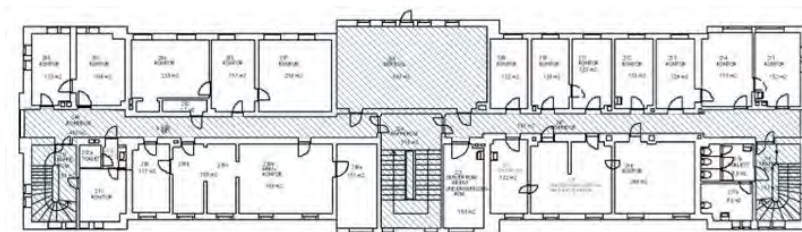
Plantegning kjeller. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4804 CIRKUS

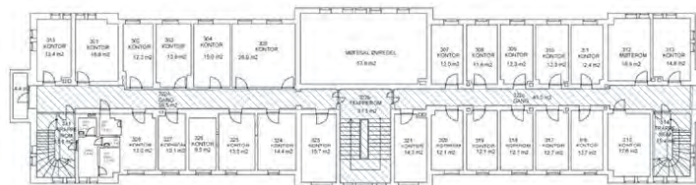
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 2. etasje. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 3. etasje. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning loft. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4805 ØKONOMIBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076026
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	- 1897
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonkart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Økonomibygningen ble oppført i 1897 som den første av murbygningene tegnet av Ole Sverre. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Bygningen fikk midt- og siderisalitter, ganske omfattende pussdekor i kontrasterende farge og teglmønster i brystningsfelt under vinduer. Pussdekoren markerer dør- og vindusomramming, men også horisontale bånd og trapperommene som vertikale motiver. Teglmønsteret i brystningene kan gi assosiasjoner til utmurt bindingsverk.

Bygningen er tildels oppført på eldre kjeller av bruddstein fra den opprinnelige bygningen fra 1859 som brant i 1895. Bærende teglmur med bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer; utkraget sperretak med halvvalm. Taket er tekket med skifer.

Bygningen inneholder en stor spisesal (med plass for 122 elever) som fortsatt er i bruk.

Hovedtrappen er av gjennombrutt støpejern med smijernsgelender montert på rosetter i vangene. Håndløperen er av eik og trinnene malt i mørk rød terrazzo. Vegger og tak er pusset og malt (med strie). Det er i tillegg gjort en del senere panelinger. De to bitrappene er av tre med dreide trebalustre.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1897, dels på kjelleren til den opprinnelige tunbygningen som brant i 1895. Tegninger for utbygging av høyskolen var bilag til den parlamentariske landbrukskomisjonens innstilling, som ble vedtatt i 1897. Økonomibygningen ble oppført samme år, som den første med Ole Sverres særpregede arkitektur. Bygningen inneholdt servicefunksjoner, elevspisesal, fellesbad og leiligheter for ansatte. Kontorfunksjoner gradvis innført, men fremdeles er UMBs store kantine i elevspisesalen.

Bygningshistorikk

1859	Østre fløybygning ferdigstilt etter arkitekt Peter H. Holtermanns tegninger. Den første tiden bodde det i første etasje gartner, smed, hjulmaker, gårdskar og tjenestegutter. I annen etasje var to lærerleiligheter (tilsammen ni rom og to kjøkken) og på kvisten var det fire elevrom (foto Norges Landsbrukshøgskole 1859-1959, s. 171).
1895	Holtermanns bygning brant, og teglmurene var sannsynligvis skadet i den grad at de ikke kunne benyttes til gjenoppføringen. Kjellermurene ble imidlertid gjenbrukt.
1897	Bygningen ble reist som nybygg, dels på gjenstående grunnmur etter nedbrent bygning fra 1859 (vestre del), dels som utvidelse 17 meter mot øst på ny grunnmur. Den gamle muren består av grovhuggen naturstein. I den nye delen er steinen mer regelmessig tildannet. Bygningen er ca. 43 meter lang og ca. 11 meter bred. Bygningen hadde følgende funksjoner: i kjelleren husholdningskjellere, bryggerhus, bakeri, kjøkken og fryserom, kjeller for bokholderen, fellesbad og 3 avkledningsrom. I første etasje: kjøkken, anretning, spiskammer for husholdningen, drengestue (spiserom), beboelsesrom for husbestyrerinnen og to pikekamre. En leilighet for bokholderen med fem værelser, pikeværelse og kjøkken. I annen etasje: En stor spisesal for elevene med 122 sitteplasser, en mindre spisesue for tilreisende, anretning, tre soveværelser for tilsynskommissionen eller tilreisende, et værelse for skolerådet samt tre kontorer. På loftet et stort tørkeloft og to kvistværelser (Beretning om den høiere Landbrugsskole i Aas fra 1ste Juli 1896 til 30te juni 1897).
1915	En oppdeling av rom i annen etasje ble foretatt: Inspektørleiligheten ble kontorer, pikeværelser og anretning. I østre del kontor for husbestyrerinnen og systue. Hennes leilighet spisesue for folkene. I annen etasje ble kontorene ominnredet til selskapsværelser og tre gjesteværelser. Tidligere lille spisesue, gjesteværelser og skolerådværelser slått sammen til spisesal og skolerådsal. To WC lagt inn i kjelleren. Fire pikeværelser med fellesstue ble innrettet på loftet (UMB tegningarkiv; Årsberetning 1915-1916; St.meld. nr. 10 1919, s. 156).
1958	Ny innredning i kjøkken (UMB tegningarkiv).
1959	Nytt varmeanlegg (UMB dokumentarkiv).
1959	Skiftet hovedinngangsdør (UMB tegningarkiv).
1960	Fryselager i kjelleren (UMB dokumentarkiv).
1971	Vinduene skiftet i spisesalen (UMB tegningarkiv).
1975	Lysrør installert i spisesalen (UMB dokumentarkiv).
1980	Trapp til garderobe i kjelleren (UMB tegningarkiv).
1995	2000 Ny hovedinngangsdør i eik utformet som gammel fyllingstype, men uten forblide fra stedet (opplyst fra POU, UMB).
1996	Kantinen rehabilitert (UMB dokumentarkiv).

BYGNING 4805 ØKONOMIBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Vern

Formål:	Formålet er å sikre en sentrale bygning i UMBs historie. Oppføringen av Økonomibygningen var det første byggetiltaket etter vedtaket om høyskolestatus i 1897. Bygningen er vesentlig for den opprinnelige tundsannelsen, som inntunet på et gårdsbruk og med driftsbygninger og uthus like ved.
Begrunnelse:	Det er videre et formål å sikre bygningens arkitektur, materialbruk, detaljering og opprinnelige/eldre bygningsdeler. Dette er også viktig for å ta vare på det homogene bygningsmiljøet rundt tunet. Blant de godt bevarte bygningene fra den store utbyggingen rundt 1900, tegnet av arkitekt Ole Sverre. Økonomibygningen inneholdt boliger (rom og leiligheter) og rom og funksjoner for forpleining og husholdning, der det største og viktigste rommet var spisesalen med plass til 122 elever. Dette er viktig å bevare.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Hovedtrapperom, to bitrapperom og spisesalen i 2. etasje, som vist med skravur på plantegning. Utomhus: Parkområde P 8 i vk 1 (byggnr 9902639) og P14 i vk 2 (byggnr 9902645).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn:
Spisesalen/kantine
Beskrivelse: Spisesalen ble utført i en kombinasjon av nyrenessansestil og middelalder/tudorstil. Takkonstruksjonen er et sperreverk åpent til røstet med takstoler av hengesøyletype. Sperreverket er skåret med volutter, lasert som mørkt tre og dekorert med hvite striper. Den elektriske belysningen var nøye innarbeidet i arkitekturen, men er siden skiftet. Det er høye brystninger med hyller på knekter langs alle vegger.

Interiørnr:
Interiørnavn:
Beskrivelse:

Interiørnr:
Interiørnavn:
Beskrivelse:

Interiørnr:
Interiørnavn:
Beskrivelse:

BYGNING 4805 ØKONOMIBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Økonomibygningens nordfasade mot tunet. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Økonomibygningens vestfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Økonomibygningens sørfasade. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Økonomibygningens østfasade. Sisesalens store vinduer i 2. etg. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4805 ØKONOMIBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Økonomibygningens hovedinngang. Foto: J.Chr. Eldal, 2006.
Opphavsrett: NIKU.

Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

Plantegning 2. etasje. Omfang interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

Spisesalen i Økonomibygningens 2. etasje få år etter at den sto ferdig i 1897. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4805 ØKONOMIBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

*Økonomibygningens sørfasade mot stabburet. Foto: Bjørn Anders Fredriksen.
Opphavsrett: UMB.*

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149075976
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1898 - 1900
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Skole
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Urbygningen ble oppført med samme stiluttrykk som Økonomibygningen fikk i 1897. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Fasaden mot det sentrale parkrommet har midt- og siderisalitter. Fasadene har ganske omfattende pussdekor i kontrasterende farge og teglmønster i brystningsfelt under vinduer. Pussdekoren markerer dør- og vindusomramming, men også horisontale bånd og trapperommene som vertikale motiver. Teglmønsteret i brystningene kan gi assosiasjoner til utmurt bindingsverk.

Oppført i tre etasjer med loft på kjelleretasje av betong forblendet med granittkvader. Sammensatt bygningskropp, med tre fløyer mot nord, den brede midtfløyen inneholder festsalen. Bygningen er 70 meter lang, 32 meter bred over midtfløyen og 25 meter bred ved endefløyene. Grunnflaten er 1600 kvm. Bygningen er oppført av teglstein utvendig belagt med forblendingstegl, på grunnmur av betong som er forblendet med huggen granitt. Det er en stor murtt hovedtrapp i midtrisalitten og to bitrappes av jern ved fløyene. I kjelleren var en elektrisk sentralstasjon drevet av dampmaskin; "hvorfra den hele Anstalt belyses, og hvorfra Jordbruget faar Kraft til Drift af alle sine Maskiner". Hovedentreprenør for bygningen var byggmester Bronn fra Fredrikstad. Slaguret ble levert av urmaker Syrtstad i Steinkjer. Bjelkelag dels av tømmer og dels murte kappevelv på stålbjelker. Takkonstruksjon av tømmer; utkraget sperretak med halvvalm, taket tekket med skifer.

"Den store nye undervisningsbygning rummer for tiden alt, som hører til en videregående undervisning i landbrukets forskjellige grener. Her er læsesale, samlinger, laboratorier mm for jordbruks-, hagebruks-, skogbruks-, meieri- og utskiftningsavdelingerne. Den er, for saa vidt at alt er samlet under samme tak, ganske vist noget enestaaende paa lang leid." (Norges Landbrukshøgskole 1859 - 1909. Ødegaard).

Festsalen hadde opprinnelig 300 sitteplasser. Vegg- og himlingsfeltene er tapetsert og malt. På sceneveggen er feltene erstattet av veggmalerier utført av Dagfinn Werenskiöld i 1930. De hvite himlingsfeltene er dekorert med drageslyngninger i rødt med sorte konturer. Takrosetten er også av utskåret tre. Den originale lysekronen i forgyllt messing med tilhørende lampetter er bevart. Sceneteppet er bevart med stormønstrer åklemønster. Skurden i svikkelfelter og panelpilastrenes kapiteler og sokler er utført av den kjente treskjærer Johan Borgersen.

Bygningens interiør er i ulik grad bevart, og er nærmere gjort rede for i rapporten "Antikvarisk bygningsdokumentasjon. Urbygningen". Rapporten gir oversikt over overflater, materialer og tilstand, og det framkommer at opprinnelige/eldre bygningsdetaljer, materialer og overflater kan være tildekket som følge av ombyggingshistorien. Rapporten gir ikke en komplett bygningshistorisk kartlegging. Vurdert i utdanningshistorisk sammenheng øker verdien av interiørene utover det som framkommer i nevnte rapport.

Kilde:

Antikvarisk bygningsdokumentasjon - Urbygningen, UMB, Ås. Arkitektskap AS, mars 2009 (rapport utarbeidet for Statsbygg i anledning skisse- og forprosjekt).

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble oppført som undervisningsbygning etter tegninger av arkitekt Ole Sverre. Møbler og innredninger i bruksrom ble levert av bl.a. Heggedals Fabriker, Moelven Brug, og snekkermester O. Gundersen i Kristiania. Festsalens dekorative elementer ble skåret av treskjærer Johan Borgersen i Kristiania. Huggen granitt til sokler, trapper, søyler osv. ble levert av Grorud Granittbrudd, kleberstein til kapiteler, sluttsteiner, konsoller osv. ble levert fra brudd i Otta og på Voss.

Kjelleren inneholdt bl.a. laboratorier for mineralogi og anatomi, bad, maskinistens og vaktmesterens leiligheter (begge under vestre tverrfløy), bryggerhus og disseksjonsrom. Under festsalen var det store maskin- og kjellerom. Første etasje hadde bl. a. laboratorier for fysikk og kjemi, vektrom, bibliotek, lesesaler og kontorer. Etagens største rom var de to kjemiske laboratorier. Annen etasje hadde bl. a. festsalen og lesesal samt lokaler for geologi, botanikk og zoologi. På vestre tverrfløy er en lang veranda med veksthus. Tredje etasje hadde tegnesaler, lokaler for husdyrbruk, skogbruk, meieridrift, hagebruk og jordbruk med flere lesesaler. Loftet hadde gymnastikksal og oppgang til geodesiplattformen.

Det ble utført rehabilitering av deler av 1. og 3. etasje i 2002-2003. Riksantikvaren medvirket, jfr deres ref. 200101170, arkiv B-29.

Forprosjekt for mer omfattende rehabilitering er utarbeidet av Statsbygg i 2010. Riksantikvaren medvirker, jfr deres ref 09/01546. Statsbyggs prosjektnr 10930.

Kilder:

St.med. nr. 10 1903-1904, s. 17.

Aas, Erik jr., 1996: Bygninger ved Norges landbruksskole tegnet av arkitekt Ole Sverre. Norges Landbrukshøgskole 1859-1959.

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Antikvarisk bygningsdokumentasjon - Urbygningen, UMB, Ås. Arkitektskap AS, mars 2009 (rapport utarbeidet for Statsbygg i anledning skisse- og forprosjekt).

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygningshistorikk

1898	1900	Oppført 1898-1900, og innviet i 1901. Dette er sannsynligvis riktig datering ut fra når bevilgning ble gitt og opplysninger om når man fikk frigjort tunbygningene for å begynne ombyggingen.
1911		Tre tegnesaler med overlys innredet på loftet, gymnastikksalen sløyfet, og tidligere tegnesaler innrettet til lære- og samlingsrom. Disseksjonsrommet i kjelleren ominnredet til badeanstalt, med fasiliteter for dusj, dampbad, karbad og massasje (Stortings med. 10 1916, s. 95).
1930		Fire veggmalier i festsalen utført av Dagfin Werenskiold (Aas s. 172).
1957	1959	Innredning av rom og zoologisk laboratorium på loftet (UMB tegningarkiv).
1958		Ventilasjonsanlegg montert på takryggen. Spir og mønekammer av smijern fjernet (UMB dokument- og tegningarkiv; Aas s. 172). Skorsteinen forkortet tidligere, uvisst når.
1962		Ny møblering i festsalen (UMB tegningarkiv).
1970	1971	Nye WC innrettet i alle etasjer (UMB tegningarkiv).
1986	1990	Veksthusbalkongen på sørvestre fasade rekonstruert i lettere konstruksjoner ca. 1986-1990 (oppløst fra POU).
1991		Festsalen restaurert (UMB dokumentarkiv).
1992		Vinduer skiftet (UMB dokumentarkiv).
1995		Festsalen ny fast møbelinnredning (Aas s. 172).
1997		Rehabilitering av tak (UMB dokumentarkiv).

Vern

Formål:	Formålet er å sikre hovedbygningen fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøiskole (1897). Formålet er videre å sikre opprinnelige/eldre deler av planløsning, materialer, overflater og bygningsdetaljer.
Begrunnelse:	Undervisningsbygningen fra 1900 er blant de godt bevarte bygningene (eksteriør og interiør) fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøiskole (1897). Det er i liten grad bevart virksomhetsfortellende interiører i de andre store murbygningene, særlig gjelder dette rom som kan dokumentere utdannings- og høyskolefunksjoner, men også rom med mer generelle kulturhistoriske kvaliteter. Opprinnelige/eldre interiører i Urbygningen får dermed ekstra betydning, og bidrar til sammenheng med det historiske ytre og til forståelse av bygningens rolle som hovedbygning ved utbyggingen til vitenskapelig høyskole etter 1897. Urbygningen var avgjørende for nyanleggelsen av campus, med monumental virkning mot Drøbakveien og landskapet mot sør og en sentral beliggenhet i parkanlegget og dagens universitetsområde. Bygningen hører til de mest markante kunnskapsmonumenter i landet. Bygningen har høy utdannings-, institusjons- og arkitekturhistorisk verdi. Hele bygningen, både eksteriør og interiør, har høy verneverdi, selv om det er gjort endringer, og kvalitet, tilstand og opprinnelighet naturlig nok varierer innad i bygningen. Det er innenfor landsverneplanen ikke gjort en nærmere avgrensning av verneverdier, verken på rom- eller bygningsdelsnivå, da det parallellt med lvp-prosessen har pågått konkret saksbehandling hos Riksantikvaren. Det vises derfor til RA og deres saksnr 09/01546. Statsbyggs prosjektnr er 10930.
Omfang:	Eksteriør. Interiør. Utomhus: Parkområde P 6 (bygggnr. 9902637) i vk1.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr: 218

Interiørnavn: Festsalen

Beskrivelse: Interiøret er et hovedverk fra dragestilen i norsk arkitekturhistorie. Innredningen er utført i oljebeiset gran og furu. Salen går gjennom to etasjer og på tre av veggene er buede gallerier.

Interiørnr:

Interiørnavn:

Hovedtrappehall

Beskrivelse: Det kraftige murte og støpte trappeløpet understøttes av pilastre og parstilte granittsøyler med toskanske kapiteler av kleberstein. Gulvene er av flerbarget terrazzo. Gelenderet er av bemalt og forgyldt stål med ornamenter. Vinduene er meget store speilglassruter. Dørene til korridorene er de opprinnelige.

Interiørnr:

Interiørnavn: Korridorene

Beskrivelse: Pussede og malte vegger og kappevelv. Gulv keramiske fliser, svarte og røde. Flere opprinnelige dører og lamper bevart.

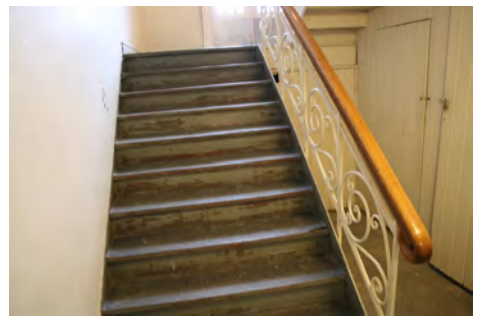

Interiørnr:

Interiørnavn: 2 bitrappes

Beskrivelse:

Støpejernstrapper. Vegger og tak pusset og malt.

Urbygningens hovedfasade mot sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen.

Urbygningens nordfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen, UMB.

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

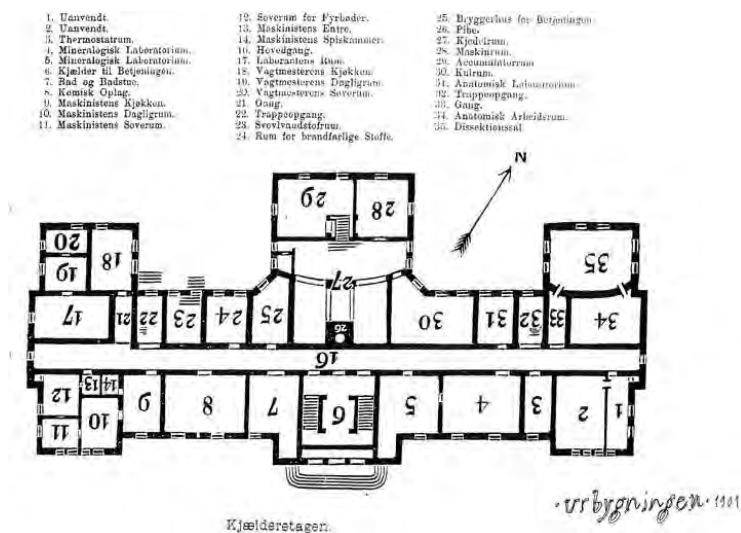
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

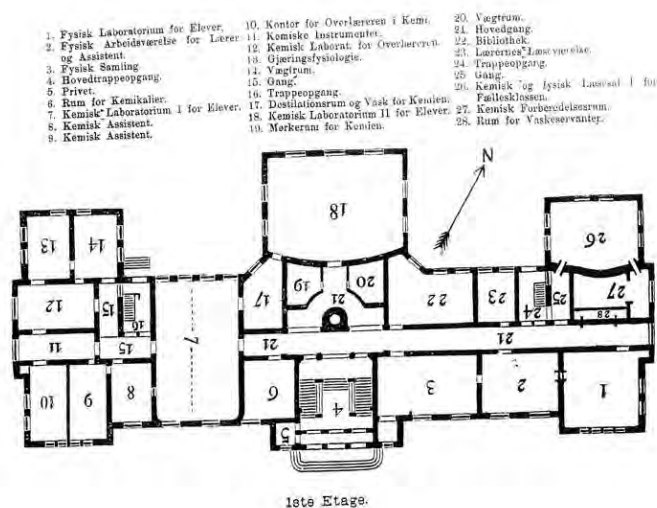
Urbygningens østfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen, UMB.

Urbygningens hovedinngang er både monumental, fortellende og kuriøs i sin frie omgang med de kraftige, klassisistiske formene. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

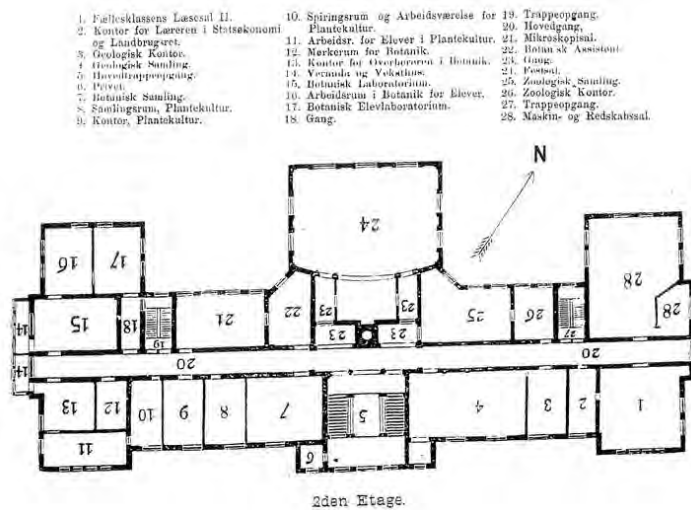
Plantegning kjeller ca. 1901.

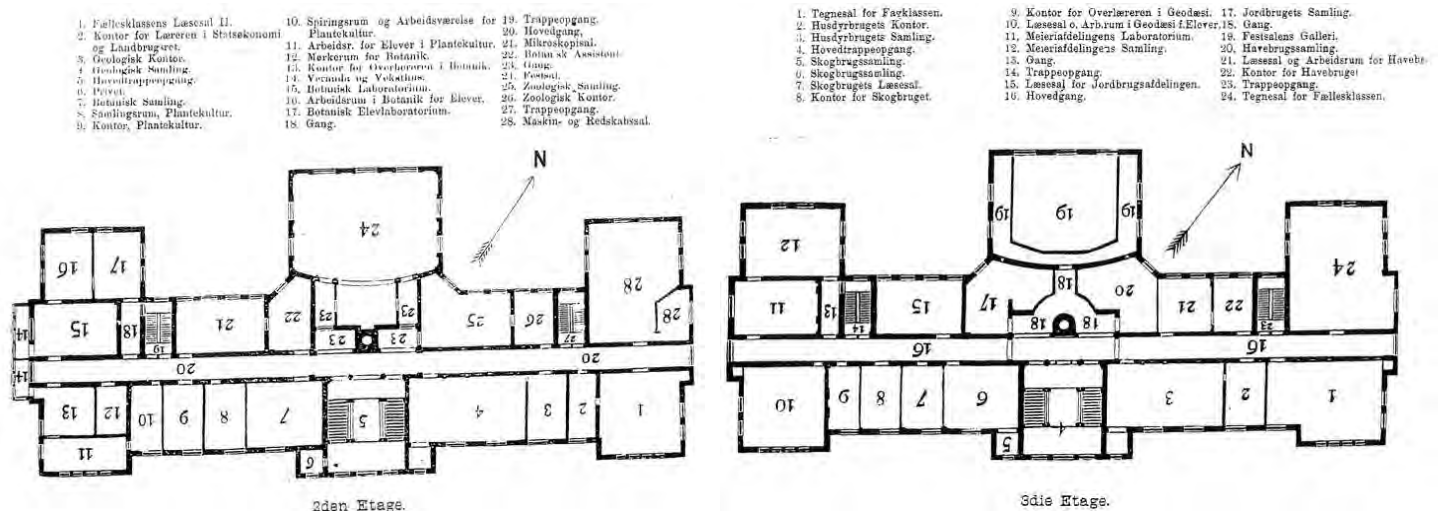
Plantegning 1. etasje ca. 1901.

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning 2. etasje ca. 1901.

Plantegning 3. etasje ca. 1901.

Hovedtrapperom. Opphavsrett: Statsbygg.

Undervisningsrom i 2. etasje med arkivskap og et noe endret galleri. På opprinnelig plan anvist som rom for geologisk samling. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4806 URBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Hjerterommet i 1. etasje. Opprinnelig funksjon var kjemisk laboratorium for elever. Opphavsrett: Statsbygg.

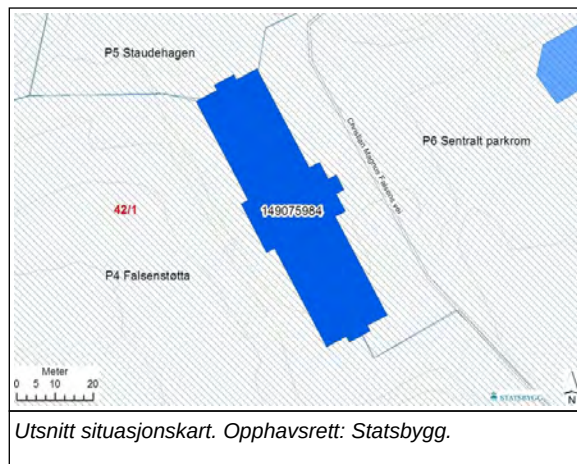
Undervisningsrom sentralt plassert i 1. etasje. Opprinnelig funksjon var kjemisk laboratorium for elever. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4807 TÅRNBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149075984
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1921 - 1925
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Skole
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført i fire etasjer på en høy kjelleretasje av betong forblendet med granitt, vegger av massiv teglmur og etasjeskiller av betong. Den arkitektoniske detaljeringen er utført i huggen larvikitt, mens teglfasadene er murt med mønster og mange detaljer. Taket er tekket med skifer, mens tårnet og vindfangets tak er tekket med kobber. Langs takryggen er en opprinnelig ventilasjonslyre som også er tekket med kobber. Loftsetasjen, 5 etasje, er opprinnelig fullt utnyttet og har samme interiør som lavere etasjer.

Vestibyle

Vestibylen ligger i to plan. En monumental trapp opp til første etasjes nivå er flankert av to trappeløp ned i underetasjen. Veggene har et pilastersystem i jonisk orden av grå, polert marmor. Nederste plan har en forholdsvis høy brystning; gulv og trapp er utført i samme marmor. Døren har foring og gerikt av marmor. Dørbladene av eik er nyere og med fyllinger i liggende rektangulært format. Originaldøren har sannsynligvis vært beiset mørk som svingdørene til korridorene. To par frittstående søyler bærer hvelvene over trappeløpene. Hvelvene er tønnehvelv i kurvehanksform, kasseterte i grunt stukkarbeid. I takflaten over begge plan er himlingene også i stukk, med glattrukket overgang fra himlingsflate til veggflate. Opprinnelige fargesetting er undersøkt av NIKU i 2005. Himlinger og hvelv har stått hvitkalkede. Veggflatene mellom pilastrene er pussede, og opprinnelig forgyllt med gullstøv av slagmetall pudret på fennissgrunn. Trappen opp og galleriene har smijernsrekkeverk med ornamenter i drevet kobber. Kobberet er patinert til en rødlig tone. Foran radiatorene er gitte av støpejern.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som undervisningsbygning, tegnet av Ole Sverre i 1919. Påbegynt i 1921 og sto ferdig 1925. Bygningen tjener fremdeles undervisningsformål. Av større endringer siden oppførelsen er kinosalens ombygging til bokmagasin 1957-1958. Kinosalen hadde 250 plasser, og er et tidlig eksempel på lokaler for studentsosiale tiltak.

Kilder:

Aas, Erik, 1996: Bygninger ved Norges Landbrukshøgskole tegnet av arkitekt Ole Sverre. (s. 144-149). St.meld. nr. 10 1932, s. 300.
Verneplan for UMB, del 1. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. UMB 2006. Side 41 - 45.
SBEDs ferdigmelding nr 76/1968.

Bygningshistorikk

1919		Behovet for ny undervisningsbygning fremmet i stortingsproposisjon 193 (1919)
1921	1925	Bygningen oppførtes etter tegninger av arkitekt Ole Sverre. Den ble i utgangspunktet betegnet "den nye undervisningsbygning", dvs etter Urbygningen og før den Tivoli. Bygningen har høy kjelleretasje, fire fulle etasjer og en loftsetasje utnyttet med overlys. Den er 72,18 meter lang og 17,58 bred med en utvidelse i midtrisalitten på 22,83 meter samt trapperom for endene. Den har betong grunnmur og fundament. Veggene er murt av teglstein med betong etasjeskiller. Taket er tekket med skifer. Det var vareheis, personheis, vannklosetter, elektrisk lys og ventilasjonsanlegg i bygningen. I kjelleren var bl. a. kinosal, kjemiske laboratorier, lagerrom, maskinrom og leilighet for en vaskekone. I første etasje bl. a. kjemiske laboratorier, veierom, kontorer, bibliotek og vestibyle i midtpartiet. I annen etasje var bl. a. saler for plantekultur, laboratorier og kontorer. Hagebrukssamlingen hadde midtsalen mot gården. I tredje etasje var saler for utskiftningsfag, skogtaksasjon, landmåling og skogbruk. Skogteknologisk samling hadde midtsalen mot gården. I fjerde etasje var bl. a. lokaler og kontorer for driftslære, elektrokultur, maskinlære, jordkultur og kulturteknikk, to store tegnesaler samt to store saler i midtpartiet for Statens frøkontroll. I loftsetasjen var tre tegnesaler, et stort samlingsrom for bygningslære og kulturteknikk, flere arkivrom og lager samt ytterligere rom for Statens frøkontroll. Tårnværelset gir god sikt i alle retninger, og var for øvelser i geodesi (landmåling). Lanterninen over tårnværelset var ikke beregnet for opphold (St.meld. nr. 10 1932, s. 300; Aas s. 144-149).
1957	1958	Kinosalen omgjort og horisontaldelt til magasin for biblioteket (UMB tegningarkiv).
1958		Vinduene skiftet ut (UMB dokumentarkiv).
1959		Garderober i kjelleren (UMB tegningarkiv).
1966	1968	Biblioteket ombygget og utvidet. Åpnet mot vestibylen? (UMB dokumentarkiv). Nytt ventilasjonsanlegg. 2 nye heiser. SBEDs ferdigmelding nr 76/1968.
1994		Ståltrapp i biblioteket (UMB dokumentarkiv).
1995		Tårnværelset rehabilitert (UMB tegningarkiv).
2005		Vestibyle pusset opp i oppr. farger.
2008	2011	Nytt ventilasjonsanlegg på loft. Rehabiliteret to undervisningsrom i 4. etg, kinosal i u-etg. Auditorium og nye undervisningsarealer i u-etg.

BYGNING 4807 TÅRNBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Vern

Formål:	Formålet med fredning er å sikre bygningen som del av det utdanningshistoriske anlegget. Bygningen hører nøye sammen med resten av anlegget tegnet av Ole Sverre, samt med parken slik den ble utformet fra 1920-årene av. Formålet er videre å ta vare på bygningens arkitektur, materialbruk, detaljering og opprinnelige/eldre bygningsdeler.
Begrunnelse:	Inngår som en viktig del av UMBs anlegg og er i seg selv en meget representativ bygning fra 1920-årene. Dette er blant bygningene som tydeligst viser NLHs karakter og status, som vitenskapelig høyskole der monumentale bygninger for teoriundervisning dominerer og er anleggets ansikt utad.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Vestibyle med vindfang, korridorer (1.- 5. etasje) og de to trapperommene. Dessuten bevarte deler av kinosalens interiør i kjelleren. Som vist med skravur på plantegninger.
Vernekategori:	Utomhus: Parkområdene P 4 (byggnr 9902635), P 5 (9902636) og P 6 (9902637) - alle i vk1. Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:
Interiørnavn: 2 trapperom
Beskrivelse: Trappene er støpte med smijernsgelender. Vegger og tak er pusset og malt.

Interiørnr:
Interiørnavn: Korridorene
Beskrivelse: Disse har sortemalte fyllingsdører/belisting og røde vegger i et mannshøyt brystningsfelt. Dørvriderne er opprinnelig forniklede med håndtak i svart tre. Det er bare bevart på en dør i annen etasje.

Interiørnr:
Interiørnavn: Vestibyen
Beskrivelse: Vestibyen ligger i to plan med en monumental trapp opp til biblioteket i første etasje. Rommet har et detaljrikt og påkostet interiør, som understreker at dette var "den nye undervisningsbygningen", og den siste og største brikken i høyskolens campus. Interiørene i korridorer og trapperom forøvrig i bygning er også velbevart, men langt enklere utført.

Interiørnr:
Interiørnavn: Tidligere kinosal i kjeller
Beskrivelse: De joniske søylene er støpt i betong med granittimenterende mineralittpus. Polykrom utsmykning. Noe marmorering er ellers bevart. Rommet som har stor høyde ble i 1958 horisontaldelt til bruk som bokmagasin for biblioteket. Rommet rehabiliteres 2010-2011 til auditorium og kollokvierom.

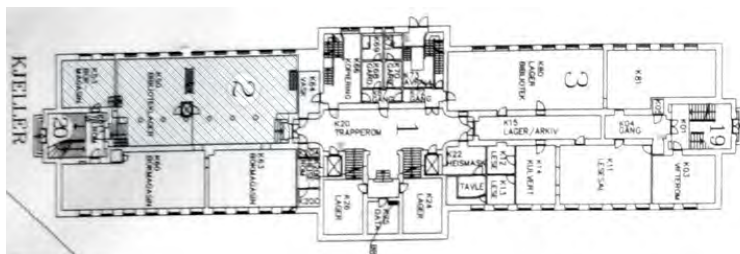
BYGNING 4807 TÅRNBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Tårnbygningens østfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen, UMB.

Tårnbygningens hovedinngang i østfasaden. Hele bygningen er rikt dekorert med huggensteinsdetaljer og stor variasjon i den mønstermurte teglsteinen. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

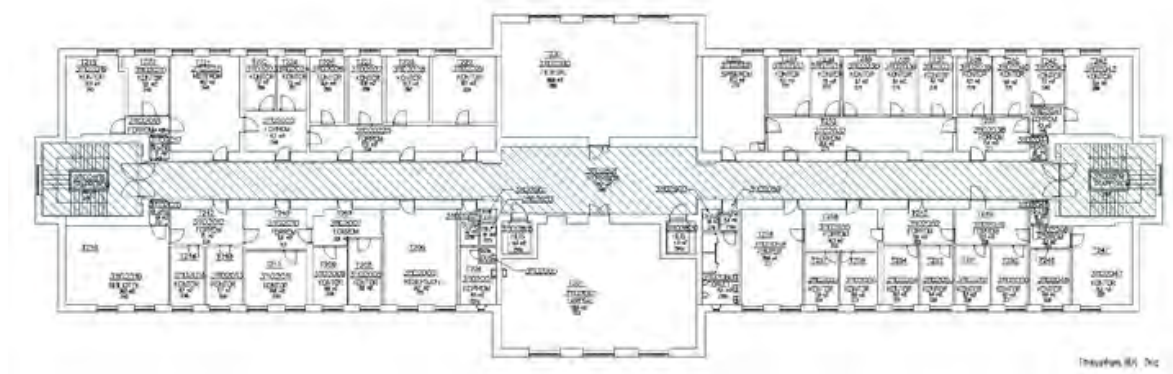
Plantegning kjeller. Interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

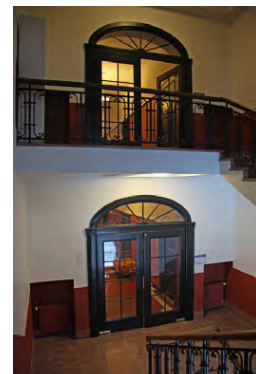
Plantegning 1.etg. Interiørfredning markert med skravur. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4807 TÅRNBYGNINGEN

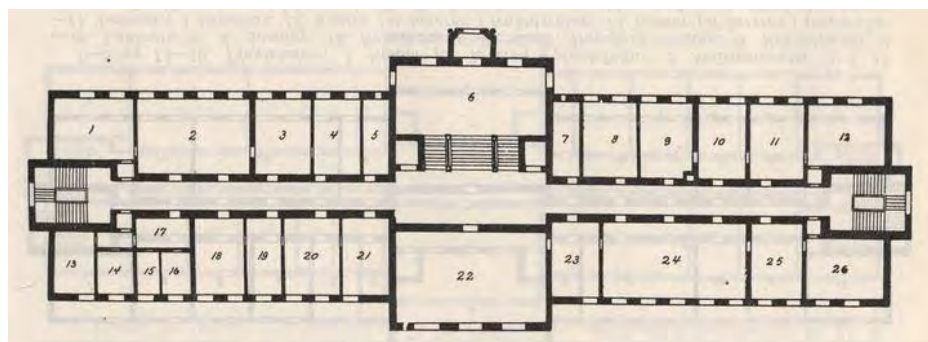
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning 2. etg. Interiørfredning markert med skravur. Omfang er tilsvarende for 2. - 5. etasje. Opphavsrett: Statsbygg.

Trapperom med dør- og vindusfelt mot korridorene. Opphavsrett: Statsbygg

Tårnbygningens 1. etg. slik den ble oppført.

Tårnbygningens vestibyle og trapppeanlegg. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

BYGNING 4807 TÅRNBYGNINGEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Tårnbygningens vestfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen, UMB.

Korridor sett mot trapperom. Disse er like i 1.- 5. etasje. Opphavsrett: Statsbygg

Tårnbygningens nordfasade Foto: Bjørn Anders Fredriksen

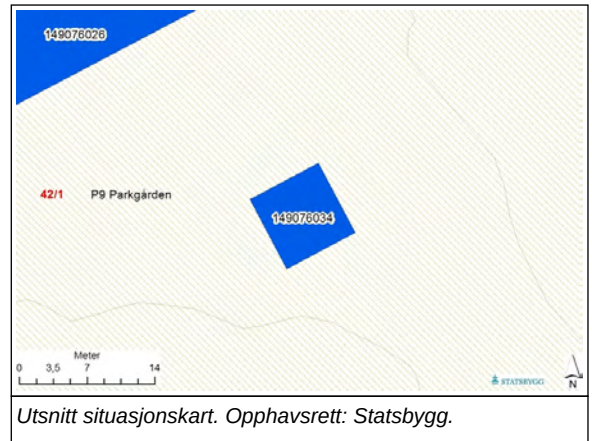
Søyler i det opprinnelige kinorommet. Opphavsrett: UMB

BYGNING 4808 STABBURET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076034
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	P. H. Holtermann
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	Stabbur
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Stabburet ligger øst for Økonomibygningen.

Tradisjonell form i to etasjer uten utkraging av veggene, og med saltak. Klokketårn i åpen stolpekonstruksjon og med tårnhette i svungen, løkaktig barokkform. Laftet tømmer med synlige laftekasser i det utvendige panelet.

Innvendig er det opprinnelige, upanelte tømmervegger, og nyere stubbloft. Eldre plankevegg deler 2. etasje i to rom. Nyere avdeling av forgang med trapp innenfor nordvestre gavlvegg (1976-1979). Loftet har gavlvegger av tømmer avstivet av strekkfisker med jernbolter, og er uinnredet.

Sammendrag bygningshistorie

Dateres til 1859 etter vindfløy på klokketårnet, men bygningsformen og spesielt taket virker noe eldre. Kan kanskje stamme fra Ås prestegård eller Chr. M. Falsens gård Vollebekk som inngikk i den første landbruksskolen på stedet. Flyttet ca. 40 m mot nord i 1899 og muligens samtidig inndelt i to rom i 2. etasje. Hadde tradisjonelle matlagerfunksjoner på 1800-tallet. Har vært innredet til studentkapell siden 1976-1979.

Bygningshistorikk

1859		Oppført dette år (årstall på vindfløy) eller tidligere, ca. 40 m lengre mot sør enn nåværende plassering. Ses i nåværende hovedutforming med panel og tårn allerede på foto fra skolens tidligste tid (50-års jub.skrift 1909; foto fra ca. 1870 i Drifts- og serviceavd., UMB). Hadde opprinnelig bare et vindu i hver gavlvegg i 2. etg. og bare mot nordvest i loftsetasjen. Alle gamle fotografier viser mørkmalte veggflater og helt lyse laftekasser og vindskier. Alderdommelig utforming med laftekasser og små takutstikk kan tyde på oppføring før 1850.
1880		Omtales som panelt og malt, ble sammen med et annet stabbur ved siden av benyttet av økonomen (dvs. trolig skolens stabbur og dermed også trolig dette som var størst og i 2. etasjer) og direktøren (trolig det minste i 1. etg.). (St.prop. nr. 20 1884, s. 58).
1899		Stabburet ble flyttet ca 40 meter mot nord, dvs nærmere Økonomibygningen der kjøkken og spisesalen er.
1911		Teglsteinstekking nevnt første gang (St.meld. nr. 10 1913, s. 256).
1976	1979	Innredet til studentkapell, som dugnadsarbeid, etter initiativ fra Ås kristelige studentlag og Ås menighetsråd. Vinduer utskiftet, tverrgang med ny trapp til 2. etg. avdelt innenfor nordvestre gavlvegg (notat om arbeidet sign. Jon Inge på vegg i trapperommet). Nyere staffpanel på nordvestre og sørvestre fasade muligens fra denne tid.
1987	2005	Div. reparasjoner, på tårnet 1987 (foto i Riksantikvarens arkiv). På nordøstre fasade er panelet reparert med partiell utskifting i 2005 (opplyst fra DSA).

Vern

Formål:	Bevare bygningen og vise hvordan deler av UMBs første forløper, Den høiere landbrugsskole fra 1859, var utformet.
Begrunnelse:	Blant de få gjenværende bygninger fra landbruksskolens første tid, muligens eldre. Stabburets opprinnelige form og funksjon er tydelig også med dagens bruk.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Konstruksjoner og opprinnelige/eldre deler av planløsning, materialer/overflater og detaljer. Utomhus: P 9 Området ved Parkgården (byggnr 9902640) i vk 2.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4808 STABBURET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr: 1

Interiørnavn: Trapperom

Beskrivelse: Trapperom
avdelt og ny trapp fra 1979.

Interiørnr: 3.

Interiørnavn: 2. etg.,
møterom.

Beskrivelse: Møterom.
Opprinnelig, gjenkabet
vindu i bakgr. t.h.

Interiørnr: 5.

Interiørnavn: Loft.

Beskrivelse: Loft sett
mot nord.

Interiørnr: 2

Interiørnavn: 1. etg. Kapell.

Beskrivelse: Kapellet ble
innredet 1976-1979.
Møbleres med stablestoler.

Interiørnr: 4.

Interiørnavn: 2. etg.,
kontor.

Beskrivelse: I forbindelse
med at stabburet ble
innredet til kapell, ble det
også plass til et kontor.

Stabburet sett fra vest. Foto: J.Chr. Eldal, 2006.
Opphavsrett: NIKU.

Stabburet sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4808 STABBURET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

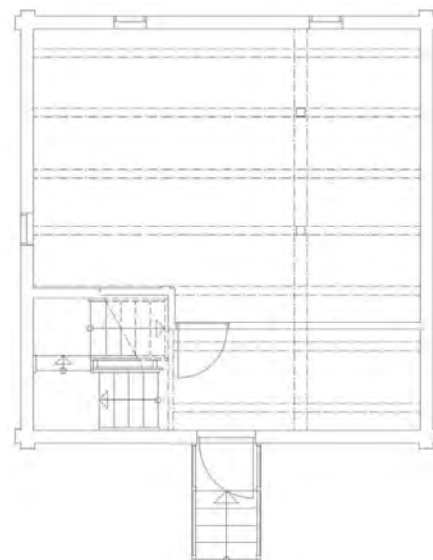
Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbruksskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Misværs plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILP, UMB.

Trapp fra 1979. Spor i veggen viser at deler av gulvet i 2.etg. ble fjernet for å gi plass til trappen. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Situasjonsplan 1910-1919 viser stabburets "nye" plassering. Opphavsrett: UMB.

Kapellet har enkel innredning. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Plantegning 1. etasje. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4808 STABBURET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Stabburet med klokketårn ses t h i sin opprinnelige posisjon. Opphavsrett: UMB.

Møterom sett mot sørøst. Gjenkabbet vindu til høyre. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Ved reparasjon av panelet på nordøstveggen er bare enkelte bord skiftet ut. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Kontor sett mot sørøst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4808 STABBURET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

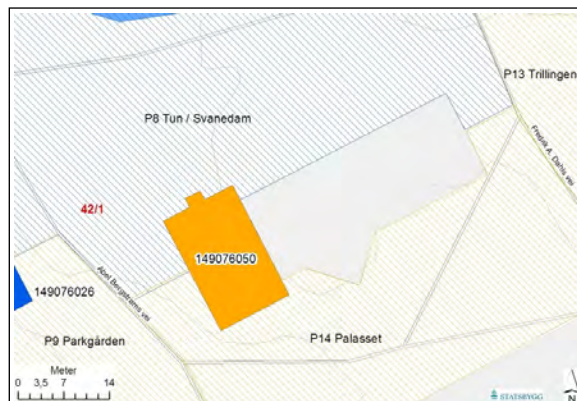
Loft sett mot nord. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4809 Posthusgården

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076050
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1917
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonkart. Opphavstett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Villalignende bygning i 1 ½ etg. med rektangulær grunnplan og saltak. Panelt reisverk levert av Strømmen Trævarefabrik. Oppført som "tilbygning til Maskinprøveanstalten" (oppført 1909, revet ca 1996), plassert som tverrfløy til denne og innordnet i områdets og tunets aksessystem.

Opprinnelige detaljer i stor grad bevart utvendig, men vinduer er skiftet ut (1996). Heller ikke ytterdør i bislaget mot nordvest er opprinnelig. Interiørene er fornyet 1996-1997, og bare loftstrappen og innerdørene i inngangsslusene er igjen av opprinnelige innredningsdetaljer.

Posthusgården med NLMS utstillingsfløy omfattes av reguleringsplan fra 1992 som viser begge bygningsflatene med skravur for spesialområde bevaring. Reguleringsplanen bruker markering av hele flater med skravur for spesialområde bevaring (§ 25.6) (også veier, p-plasser, nyere tilbygg til verneverdige bygninger o.l.). Plankartet synes derfor ikke å stå i et entydig forhold til hva som har kulturminnefaglig bevaringsverdi. På grunnlag av konkrete verne vurderinger er det i landsverneplanen markert hvilke bygninger og deler av bygninger som omfattes.

Sammendrag bygningshistorie

Inneholdt opprinnelig posthus, telefonsentral, kontor for Maskinprøvehallen, assistentsamlingsrom og hybler for telefonbetjening og maskinprøvehallens assistent. Istandsatt og fullstendig ombygget innvendig for Norsk Landbruksmuseum 1996-1997. Samtidig ble Maskinprøvehallen revet og erstattet med en ny utstillingsfløy for museet i en liknende hovedform som Maskinprøvehallen.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.
St.meld nr 10 flere åranger.

Bygningshistorikk

1917	Oppført som tverrfløy i sydenden av den tidligere Maskinprøvehallen (oppført 1909, revet ca. 1996). Panelt reisverk i 1 ½ etg. på kjellermur av betong, levert av Strømmen Trævarefabrik. Inneholdt i 1. etg., søndre del: 2 kontorer og div. smårom for maskinprøveanstalten, i nordre del: posthuset med inngang i bislaget på nordsiden og med postbokser og telefonsentralen med bolig for to telefondamer, senere angivelig bare for telefonbestyrerinnen. I 2. etg. værelse for maskinprøveanstaltens assistent og en forsamlingsal for skolens assistenter. I kjelleren: Lager og verksted, prøverom for separatorer, toaletter. (St.meld. nr. 10 1922, s 29; Aas 1996, s. 136; tegning av Ole Sverre i Strømmen Trævarefabriks arkiv, Riksantikvaren).
1930	Kontorene i søndre del var nå benyttet av gårdsbrukets driftsleder og kontrollassistent. (St.meld. nr. 10 1932, s. 291).
1933	Etter automatisering av telefonen ble det tidligere ekspedisjonsrom og boligen for telefonbestyrerinnen gjort om til leilighet for en assistent. (St.meld. nr. 10 1937, s 99).
1996	1997 Bygningen rehabilitert og ombygget og den tidligere Maskinprøvehallen erstattet av ny utstillingsfløy for Norsk Landbruksmuseum. Arkitekt: Archus arkitekter as (tegninger og byggesaksdokumenter i UMB tegnings- og bygningsarkiv).

Vern

Formål:	Formålet er å bevare en bygning fra utbyggingsperioden 1917-1920, som dokumenterer at skolen vokser og utvikles til å bli en stadig mer komplett institusjon.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Bygningen er blant de godt bevarte eksteriørene fra utbyggingen i perioden 1917-1920 (mindre trebygninger og boliger), og dokumenterer veksten ved institusjonen med egen post- og telefontjeneste. Bygningen har verdi for bygningsmiljø og parkrom.
Omfang:	Eksteriør (1917-delen). Utomhus: Vk 1. Se bygning nr 9902639 P8 Tunet og Svanedammen. Vk 2. Se bygning nr 9902645 P14 Palasset og Meiereiet.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 4809 Posthusgården

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Opphavsrett: Statsbygg

Bislaget på nordvestre gavlvegg var inngang til det tidligere posthuset og telefonsentralen. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Fløy fra 1997 med lokaler for Norsk Landbruksmuseum. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Posthusgården, østfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4809 Posthusgården

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Posthusgården, sydfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Ved hoveddøren mot sørvest er detaljeringen rikere enn ellers i bygningen. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

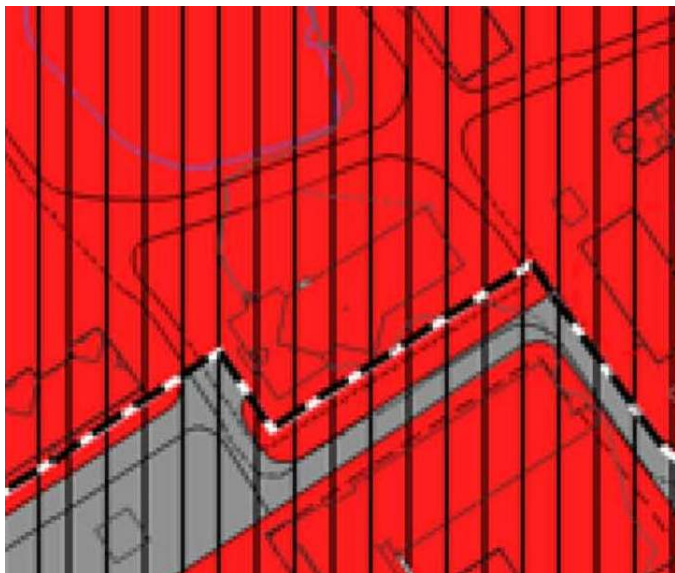
Posthusgården, vestfasade. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Posthusgårdens fasade mot Svanedammen. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4809 Posthusgården

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Utsnitt reguleringskart R-105.

BYGNING 4810 SMIA

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	179076182
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	- 1859
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	P. H. Holtermann
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	Smie
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonakart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Langstrakt bygning i en etasje, oppført i bindingsverk utmurt med rød tegl, saltak med stort utstikk av sveitserstiltype. En bygningsutforming som var meget vanlig i nyttearkitektur og landlig bebyggelse i Tyskland, og populær i Norge fra midten av 1800-tallet. Takform, teglmateriale og plasseringen ved Svanedammen som tunets fjerde side viser samhörigheten med det opprinnelige skoleanlegget.

Interiørene fremstår slik de er blitt etter mange ombygginger for skiftende funksjoner gjennom tidene, og etter omfattende rivings- og istandsettingsarbeider i 1987. I bygningens midtrom, som opprinnelig åpnet seg ut mot sørvest, sees bl.a. en tidligere yttervegg i utmurt bindingsverk, og det finnes bevart mange opprinnelige og synlige trekonstruksjoner.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1859 som snekkerverksted, smie, bryggerhus, bakeri og lager, dvs. som driftsbygning for både skole- og gårdsdriften ved den første landbruksskolen. Har gjennom årene også hatt en rekke andre funksjoner som meieri og bolig inntil bygningen ble rehabilitert til bokhandel og trykkeri i 1987.

Kilder:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Sidene 28-31.

Bygningshistorikk

1859		Oppført som verksted-, smie og lagerbygning i utmurt bindingsverk og med store takutstikk. Hadde opprinnelig åpent midtparti i sørvestre langvegg der bryggepanne og bakerovn var plassert med rom for bryggerhus og bakeri i bakkant. I nordre ende var snekkerverksted og smie. Det var i 1862 til sammen 8 rom, forskjellige verksteder og oppbevaringssteder for gårdsredskaper. (Grunnplan fra 1881, UMBs tegningsarkiv; Fortegnelse over Statens Eiendomme, 1862, s. 14).
1863	1867	Midlertidig i bruk som meieri, angivelig i snekkerverkstedet (notat Erik Langdalen 20.10.1987, Riksantikvarens arkiv).
1880		Inneholdt: 7 rom for snekkerverksted, smie, baker- og vaskerom, 1 større arbeidsrom for oppbevaring av saker for experimentalfeltet med mer og innenfor dette 1 kammer. Mot baksiden et rom for botanisk og forstsamling. På loftet et arbeidsværelse med kakkelovn for håndverkere, resten av loftet var lager for snekkermaterialer. (St.prop. nr. 20 1884, s 58).
1882	1901	De tidligere rom for eksperimentalfeltsaker og samlinger i søndre ende innredet til meieri 1882-1883. Tegning fra 1881 (UMBs tegningsarkiv) for ombygging til meieri viser et yste- og vaskerom, og meierskens boligværelse i fronten og melkelager og gang på baksiden. Sørøstre gavlvegg ble sannsynligvis nå murt om til eksisterende utseende uten bindingsverk, uten vinduer i 1. etg. (som vist på tegningen fra 1881) og med 2 vinduer i 2. etg. 2 arbeidsværelser i søndre loft i steden for 1 (1885). 2 kvistværelser i søndre ende var bolig for kvegrørkteren (St.prop. nr. 39 1886, s. 57; 42 1889, s. 43 og St.meld. nr. 10 1898, s. 77.) Meieriet flyttet til ny bygning i 1901.
1911		Inneholdt i 1. etg.: Snekkerverksted og smie, beslagstall, et slakterom, rom for oppbevaring av vindusglass, en bolig for vaskekone, et rom for onnearbeidere. I loftet 2 rom for fjærkrørkteren, og resten var materiallager. (St.meld. nr. 10 1913, s. 255).
1930		2 rom for blikkenslagerverksted hadde overtatt for vindusglasslager og rom for onnearbeidere. Vaskekoneleiligheten oppgis til stue, kjøkken, gang. I de to værelsene på loftet bodde ugifte arbeidere. (St.meld. nr. 10 1932, s. 290).
1955	1958	Det åpne midtpartiet innbygget i 1950-årene (Notat Erik Langdalen 20.10.1987, Riksantikvarens arkiv). Inneholdt i 1955: Smie, snekker- og blikkenslagerverksteder, redskapsrom, lager m.v., på loftet 2 hybler. (St.meld. nr. 10 1958, s. 335).
1982		Taket reparert og forsynt med ny tegl ca. 1982 (Notat Erik Langdalen 20.10.1987, Riksantikvarens arkiv.).
1984	1987	Foreslått rehabilitert til studentenes bokhandel og kopisentral 1984. Utført 1987 under ledelse av prof. Erik Langdalen i samråd med Riksantikvaren. Nye koblete vinduer lignende de gamle (de gamle planlagt lagret på loftet), ny utvendig trapp, sekundære vegger og endringer revet, himling frilagt og supplert, gulvene bygd opp til samme nivå, ytterveggene innvendig isolert og kledd med rupanel. (Notat Erik Langdalen 20.10.1987, Riksantikvarens arkiv.)

Vern

Formål:	Formålet med fredning av Smia er å sikre en karakteristisk uthusbygning, oppført som del av det opprinnelige skoleanlegget fra 1859.
Begrunnelse:	Det er videre et formål å ta vare på opprinnelige eller eldre konstruksjoner, materialer, overflater og bygningsdeler, samt arkitektonisk uttrykk og detaljering. Blant de få gjenværende bygninger fra landbruksskolens første tid, som også er bevart med form og uttrykk som ligger nært opptil hva den trolig hadde opprinnelig. Samtidig viser bygningen spor etter mange funksjoner og tilpasninger gjennom tidene, og bruks- og ombyggingshistorien er også interessant, ikke minst som dokumentasjon på institusjonens utvikling.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Konstruksjoner og opprinnelige/eldre deler av planløsning, overflater og detaljer. Utomhus: Parkområdene P 8 (byggnr 9902639) i vk1 og P 12 (byggnr 9902643) i vk2.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4810 SMIA

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Interiør

Interiørnr: 1.

Interiørnavn:

Midtrom/entrehall

Beskrivelse: Nordveggen i midtrommet var opprinnelig sørveggen i smia og delvis yttervegg i det åpne, overbygde rommet som opprinnelig var her.

Smia sett fra sør. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Søndre hjørne 2006. Spor i bindingsverk og mur viser at deler av bindingsverket er fjernet og sørøstre gavlvegg ommurt. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

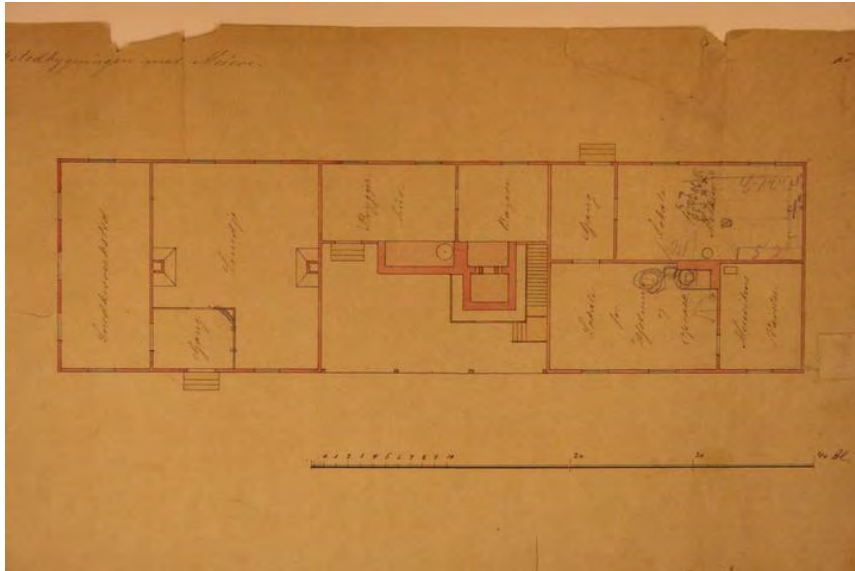
Smias østfasade med nyere garasje til høyre. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Trykkeriet. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4810 SMIA

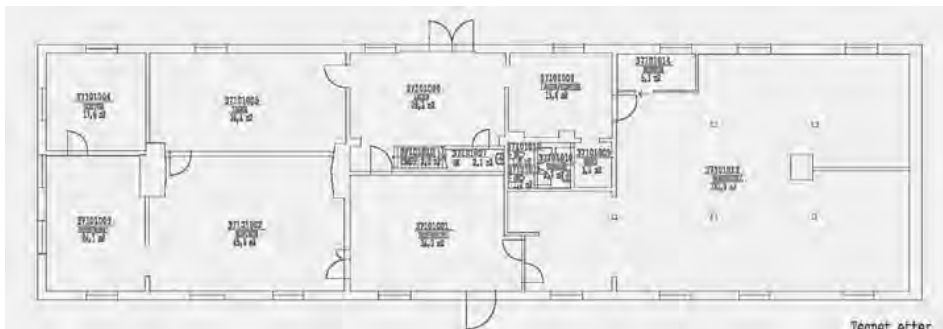
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

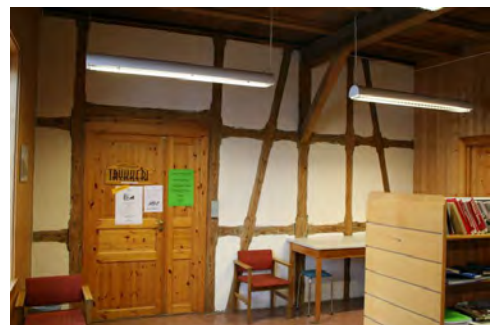
Grunnplan for ominnredning til meieri i sørfløyen t.h. Datert 1881 i journalnr.-påskrifter. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: UMB tegningsssamling.

kart fra 1862 viser Smia øst for Svanedammen og Tunet. Opphavsrett: UMB.

Plantegning 1. etg. Opphavsrett: UMB.

Midtrommet sett mot nord. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006.

Smia sett fra vest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4812 PALASSET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076190
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole i Aas
Arkitekt:	P. H. Holtermann
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Driftsbygning
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikraftredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført av teglmur på fundament av bruddstein. Senere påbygging til halvannen etasje. Bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer, utkraget sperretak tekket med tegl.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1859 som grisehus etter tegninger av arkitekt Holtermann. Fra 1882 fjøs frem til 1895, da huset ble om- og påbygget til bolig. Fra 1985 kontorer etc. og fra 2002 undervisningslokaler.

Står igjen som eneste gjenværende bygning fra skolens opprinnelige gårdstun som lå her fra starten i 1859 til den store driftsbygningen brant i 1945.

Bygningshistorikk

1859		Grisehus oppført etter tegninger av arkitekt Peter H. Holtermann (Fortegnelse over Statens Eiendomme, 1862, s. 14). Sannsynligvis røster av panelt bindingsverk (tresnitt gjengitt Norges Landbrukshøgskole 1859-1959, s. 111).
1873		Griseholdet nedlagt og bygningen ble benyttet til turnipslager (Norges Landbrukshøgskole 1859-1959, s. 146; St.prp. nr. 20 1884, s. 58).
1882		Fjøs for 24 kyr (St.meld. nr. 10 1886, s. 57). Skur for endene av bygningen gjengitt på foto ca 1892 (Norges Landbrukshøgskole 1859-1909, s. 184).
1894	1895	Ombygget til bolig for "Staldgut og Kvægrøgtelæringer". Loftet hevet med knevegg og murt gavl, utvidelse av vinduene og tilpasning til de eksisterende bolighus (St.meld. nr. 10 1898, s. 77).
1902		Bolig. I 1. etasje leiligheter for kusken og stallmesteren. Sveiserlærlingene (=fjøsroktelærning) bodde i kvistetassen. Husholdningskjeller og lite apotek for veterinæren (St.meld. nr. 10 1903-1904, s. 77). Sannsynligvis oppført en liten treveranda ved inngangen på vestsiden. Senere diverse boligfunksjoner.
1945		Brannskadet etter driftsbygningens brann. Sveiserlærlingene måtte en periode bo andre steder ved skolen (Norges Landbrukshøgskole 1859-1959, s. 230).
1985	1999	Kontor og velferdsrom for det interne parkvesenet. Skadet da vognskjulet ved siden av brant i 1989 og ble da stående med bølgeblikktak fram til rehabilitering ca. 2003.
1999	2002	Renovering og ombygning, tatt i bruk av studenter. Liten bislagsveranda i sveiserstil ved vestre gavlvegg revet 2002. Bioteknologibygningen oppført tett inntil.

Vern

Formål:	Bevare bygningen og vise hvordan deler av UMBs første forløper, Den høiere landbrugsskole fra 1959, var utformet.
Begrunnelse:	Bygningen er den siste gjenværende bygning fra skolens opprinnelige driftstun som lå i dette området. Driftstunet lå nær, men klart fraskilt Tunet med sine bolig- og undervisningsfunksjoner. Til tross for mange ombygninger har denne teglbygningen bevart et uttrykk som skolens bygninger hadde før ombygningene (ved ark Sverre) omkring 1900.
Omfang:	Eksteriør.
Vernekategori:	Utomhus: Vk 2 (se byggnr 9902645 P 14 Området ved Palasset og Meieriet). Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4812 PALASSET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Palasset sett fra øst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Palasset sett fra nordvest med mange spor etter tidligere åpninger og tydelig markering av forhøyningen i 1890-årene. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Flyfoto fra 1950-åra. Palasset ses med lyst tak midt i bildet. Opphavsrett: UMB.

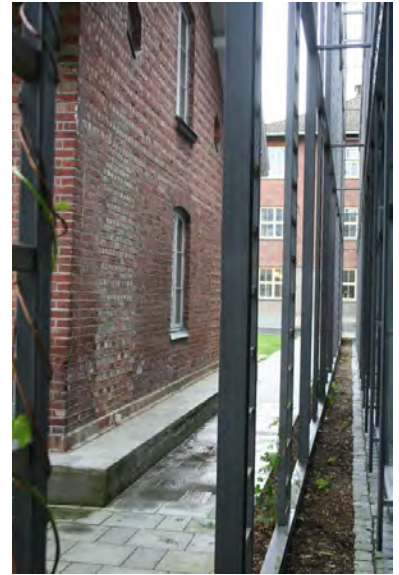
Palasset sett fra øst. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4812 PALASSET

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Palasset sett fra øst. Husets skiftende historie er tydelig i alle fasader. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

I Palassets vestre gavlvegg er det spor både etter en igjenmurt inngangsdør og malingrester fra bislagsverandaen som i en periode var utenfor døren. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

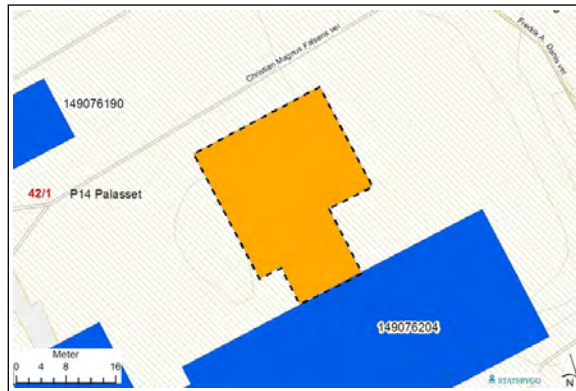
Det gamle driftstunet omkring 1900. Palasset skimtes bak et tre i midten. Opphavsrett: Gjengitt i Ødegaard 1909.

BYGNING 4813 VARMESENTRALEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076204
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1949 - 1953
Byggherre:	NLH
Arkitekt:	Morgenstjerne & Eide
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

4813 Varmesentralen er sammenbygd med 4814 Meieriinstituttet.

Varmesentralen er en del endret og tilbygd, og er enklere utformet enn Meieriinstituttet. Bl a saltak framfor valmtak og ikke detaljering av gesimser og takutstikk. Varmesentralen er derfor plassert i vk 2, mens Meieriinstituttet er plassert i vk 1.

Sannsynligvis er varmesentralen (fyrhus) en funksjon som av praktiske grunner ble realisert som del av byggeprosjektet for Meieriinstituttet, for å betjene ikke bare Meieriet, men også andre sentrale bygninger. Uansett har den fått en enklere utforming, og underordnet plassering.

Sammendrag bygningshistorie

Varmesentralen kalles også fyrhus. Oppført 1949-1953 som meieriinstitutt etter tegninger av arkitektene Morgenstjerne & Eide. Bygningen har fremdeles sin opprinnelige funksjon.

Kilder:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 47-49.

Bygningshistorikk

1949	1953	Meieriinstituttet og Forsøksmeieriet samt fyrhus er et sammenhengende anlegg oppført etter tegninger av arkitektene Morgenstjerne & Eide. Det består av tre deler: Meieriet er oppført i kompakt teglmur, areal 1103 kvm, med kjeller for ostelagre, undervisnings- og forsøksrom. I første etasje produksjonsrom, maskinhall og maskinprøverom. I annen etasje kjøletanklager, forsøksrom og kontorer. Fyrhusforbindelsesbygningen er også oppført i teglmur, areal 182 kvm med et maskinprøverom. Fyrhuset i teglmur areal 237 kvm; kjeller med personalrom og maskinrom. Første etasje rom for damp- og varmekjele. Mellombygg til laboratoriet, areal 163 kvm; i underetasjen spiserom og lager. I første etasje og annen etasje kun gang. Laboratoriebygget er oppført i Trondheims hulmur, areal 796 kvm; kjeller med garderober, maskinrom, arkiv; underetasje med bibliotek, møtesal og laboratorier; første etasje med auditorier, kontorer og laboratorier, annen etasjekontorer og laboratorier. Etasjeskillene er av betong og grunnmurene av betong er delvis forblendet med granitt. Takkonstruksjonene er valmtak av tre. Alle tak er tekket med tegl (St.meld. nr. 10 1958, s. 339).
1957		Tilbygg til fyrhuset, areal 88 kvm; kjeller i betong og overetasje i tegl (St.meld. nr. 10 1962-1963, s. 34).
2002	2003	Ny pipe oppført 2002 eller i 2003.

Vern

Formål:	Formålet med vern av Varmesentralen er å ivareta tilpasningen til Meieriinstituttet og til det nærliggende bygningsmiljøet.
Begrunnelse:	Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Eksteriør.
	Utomhus: Parkområdet P 14 (byggnr 9902645) i vk 2.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 4813 VARMESENTRALEN

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Nyere tilbygg til venstre. Opphavsrett: Statsbygg.

Flyfoto 1950-åra. Varmesentralen ses med høy pipe bak Meieribygningen. Opphavsrett: UMB.

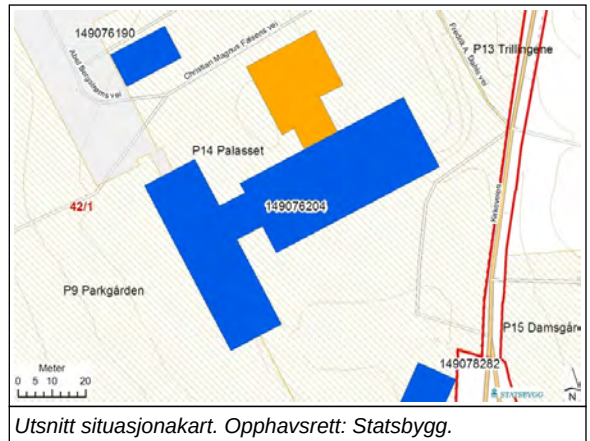
Varmesentralen Foto: Bjørn Anders Fredriksen

BYGNING 4814 Meieribygningen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076204
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1949 - 1953
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Chr. von Munthe af Morgenstjerne og Arne Eide
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, vedtatt 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Oppført av betong forblendet med granitt og tegl. Bjelkelag av betong og takkonstruksjon av tømmer, valmet utkraget sperretak tekket med tegl. Delvis preget av sveitsiske former, muligens som en henspeling på sveitsiske meieritradisjoner.

Bygningskomplekset består av tre deler: Meieriet i midten, laboratoriebygningen mot vest og fyrhuset i bakkant. Sistnevnte har egen oppføring som Varmesentralen (byggnr 4813).

Sammendrag bygningshistorie

Oppført 1949-1953 for Meieriinstituttet og Forsøksmeieriet. Byggekostnaden var på 6,7 mill kr. Til sammenlikning ble Tromsø offentlige lærerskole oppført i samme periode for 5,6 mill kr.

Meieriinstituttet og Forsøksmeieriet avløste meieribygningen fra 1901 som ligger like ved, ut mot Drøbaksveien/Kirkeveien, se bygning 4777.

Meieriproduksjon er sentralt for omsetning og produksjon av melk og melkeprodukter. Jarlsbergosten er utviklet ved Meieriinstituttet. Modernisering og effektivisering av produksjonen var ikke minst viktig i etterkrigstiden.

Satsingen på dette området ledet også til etablering av meieriskoler, slik som Statens næringsmiddeltekniske skole (SNTS) i Trondheim, som senere er fusjonert inn i Høgskolen i Sør-Trøndelag.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 47-49.

St.meld. nr. 10 1958, s. 339.

Norges Landbrukshøgskole, 1859 - 1959: s 440.

Bygningshistorikk

1945		Driftsbygningen (låvens hovedfløy) fra ca 1892 brant ned i 1945. Tomta ga plass til Meieriinstituttet, som fikk samme orientering og liknende volum som den tidligere driftsbygningen.
1949	1953	Meieriinstituttet og Forsøksmeieriet samt fyrhus er et sammenhengende anlegg oppført etter tegninger av arkitektene Morgenstjerne & Eide. Det består av tre deler: Meieriet er oppført i kompakt teglmur, areal 1103 kvm, med kjeller for ostelagre, undervisnings- og forsøksrom. I første etasje produksjonsrom, maskinhall og maskinprøverom. I annen etasje kjøletanklager, forsøksrom og kontorer. Fyrhusforbindelsesbygningen er også oppført i teglmur, areal 182 kvm med et maskinprøverom. Fyrhuset i teglmur areal 237 kvm; kjeller med personalrom og maskinrom. Første etasje rom for damp- og varmekjele. Mellombygg til laboratoriet, areal 163 kvm; i underetasjen spiserom og lager. I første og annen etasje kun gang. Laboratoriebygget er oppført i Trondheims hulmur, areal 796 kvm; kjeller med garderøber, maskinrom, arkiv; underetasje med bibliotek, møtesal og laboratorier; første etasje med auditorier, kontorer og laboratorier, annen etasjekontorer og laboratorier. Etasjeskillene er av betong og grunnmurene av betong er delvis forblendet med granitt. Takkonstruksjonene er valmtak av tre. Alle tak er tekket med tegl (St.meld. nr. 10 1958, s. 339).
1992		Påbygging av en etasje på mellombygget, slik at forbindelseskorrideren over taket ble innebygget (UMB tegningarkiv).

Vern

Formål:	Formålet med fredning er å sikre Meieriinstituttet som del av det utdanningshistoriske anlegget, og som god representant for etterkrigstidens utbygging ved NLH.
Begrunnelse:	Videre er formålet å ivareta bygningens opprinnelige arkitektoniske uttrykk, herunder meierifløyens poduksjonspreg, samt materialbruk, detaljering og opprinnelige/eldre bygningsdeler. Bygningen er regulert til bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Meieriinstituttet har utdannings-, institusjons- og arkitekturhistorisk verdi.
Omfang:	Bygningen er nært tilpasset konteksten til det historiske skoleanlegget, både i bebyggelsesstruktur, bygningsform og materialbruk. Bygningens gedigne materialbruk og detaljering viser at dette var et prestisjebygg for høyskolen og staten. Eksteriør. Interiør: Vestibyle og hovedtrapperom (alle etasjer) i laboratorieflyen.
Vernekategori:	Utomhus: Parkområdene P 14 (byggnr 9902645) og P 9 (byggnr 9902640) - begge i vk2. Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4814 Meieribygningen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Meieriinstituttet sett fra vest. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Meieriinstituttet sett fra sør. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

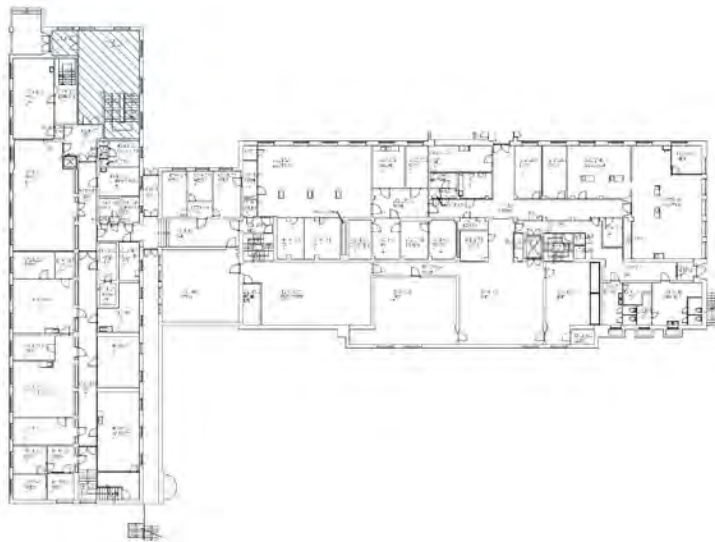
Meieriinstituttet sett fra nord med varmesentralen i forgrunnen og forbindelsesgangen til Bioteknologibygget t.h. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Meieriinstituttets østfløy sett fra sør. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4814 Meieribygningen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plantegning U-etg. Vindfang, vestibyle og hovedtrapperom er markert med skravur. Hovedtrapperom omfattes også i 1. og 2. etg. Opphavsrett: Statsbygg.

Meierinstituttets to hovedfløyer forbindes av et lite mellombygg der 2. etasje er en senere påbygning. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Hovedinngangen til Meieriinstituttets vestfløy. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Meieriinstituttets østfløy med rampe og portal. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4814 Meieribygningen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

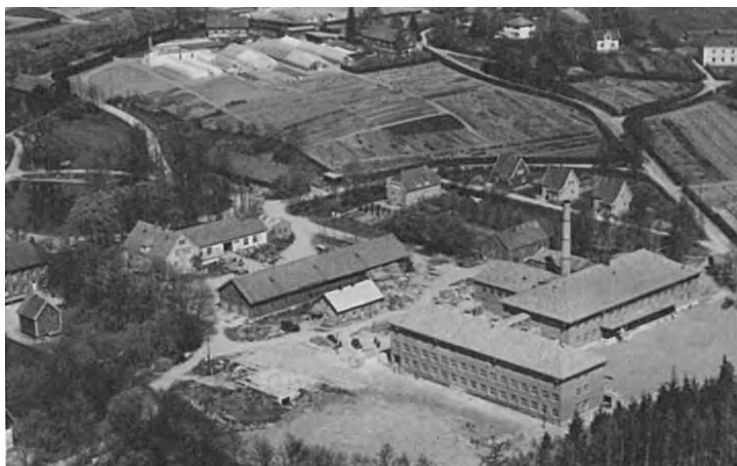
Meieriinstituttets østfløy, detalj fra portalen ved rampen. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Meieriinstituttets østfløy, detaljer i gesims og takutstikk. Foto: J.Chr. Eldal, 2006. Opphavsrett: NIKU.

Hovedtrapp fra vestibylen. Opphavsrett: Statsbygg.

Flyfoto fra 1950-åra viser det nyoppførte Meieriinstituttet. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4817 AUD MAX

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149078304
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1969 - 1970
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole og Studentsamskipnaden
Arkitekt:	Leif Olav Moen
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	Samf.hus/forsamlingslokale
Regulering:	Regulert: Reguleringsplan med reguleringsbestemmelser for Damstykket - NLH, ikrafttredelsesdato 28.1.1980.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er oppført i betong med to store dragere som hviler på fire søyler. Taket er et sekundærdragersystem med lettbetongelementer teknet med papp. Scenehuset er utført som stålkonstruksjon med korrugerte stålplater.

Veggene er lettere stål/glasskonstruksjoner som "henger" i takkonstruksjonen, og spenner fra gulv til tak. De store glassflatene gir en god kontakt mellom ute og inne, samtidig som de store glassflatene vil speile vegetasjonen.

Aud Max er sammenbygget med Studentsamfunnet. Aulaen rommer 750 plasser og har på vestsiden foyer med bar. Underetasjen har vestibyle, garderobe osv. Bygningen har en komplett teaterscene med scenehus. Orkestergraven er en hydraulisk heis, slik at den kan senkes og heves til gulv- eller scenenivå. Bak scenen er garderober og forbindelsen til Studentsamfunnet.

Aud max ligger sammen med Studentsamfunnet i idrettsparken, helt i tråd med funksjonalismens ideer om lys og luft.

Sammendrag bygningshistorie

Den første forsamlingsal, sammen med et lese- og et røkeværelse, for elevene på Ås var i hovedbygningen (Cirkus). Senere ble studentsamfunnets bygning innviet i 1934, og eies av Studentsamfunnet på Ås.

Aud Max er universitetets aula og et resultat av en arkitektkonkurranse i 1967. Arkitekt Leif Olav Moen vant konkurransen, og bygget ble oppført 1970. Huset ble finansiert dels ved gaver til NLHs 100-års jubileum i 1959 og dels ved statsbevilgning over Landbruksdepartementets budsjett.

I 1981 ble det utført en større på- og ombygging av Samfunnsbygningen der Aud Max ble sammenbygd med Samfunnsbygningen.

De parkmessige områdene nærmest Studentsamfunnet og Aud Max ble realisert i begynnelsen av 1930 tallet, mens idrettsanlegget først ble påbegynt i 1947. Gressbakken med frittstående trær av bjørk og furu er et karaktertrekk ved anlegget. Samfunnsbygningen er plassert rett ved en gravhaug.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.
Byggekunst 1971, s 30 - 39.

Bygningshistorikk

1970	Auditorium Maximum innviet
1981	Sammenbygget med Studentsamfunnet.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre bygningen som eksempel på modernismen fra 1960-1970-tallet og representant for utviklingen innen studentenes velferdstilbud ved utdanningsinstitusjonen.
Begrunnelse:	Bygningen, med park- og idrettsanlegget, representerer ideer rundt økt tilbud på kultur- og velferdssiden for studentene, og har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi. Arkitektonisk er bygningen en tidstypisk representant for sin samtid.
Omfang:	Eksteriør. Interiør: Aula med foyer og vestibyle, som vist på plantegning. Utomhus: Se bygning nr. 9902647 P 16 Studentsamfunnet.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4817 AUD MAX

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fasade sørøst. Opphavsrett: UMB.

Aud. Max. sett fra sørvest mot inngangsparti. Opphavsrett: Statsbygg.

Aud. Max. sett fra nordøst. Foto: J.Chr. Eldal 2006. Opphavsrett: NIKU.

Aud. Max. sett fra nordvest. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

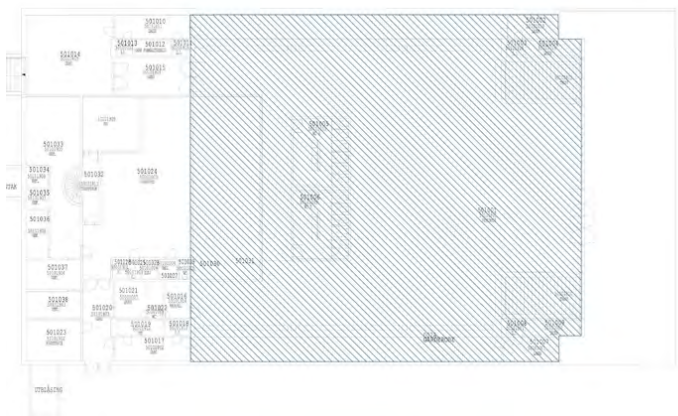
Aud. Max. sett fra Studentsamfunnets terrasse i sørøst med forbindelsesbygget t.h. Foto: J.Chr. Eldal 2006. Opphavsrett: NIKU.

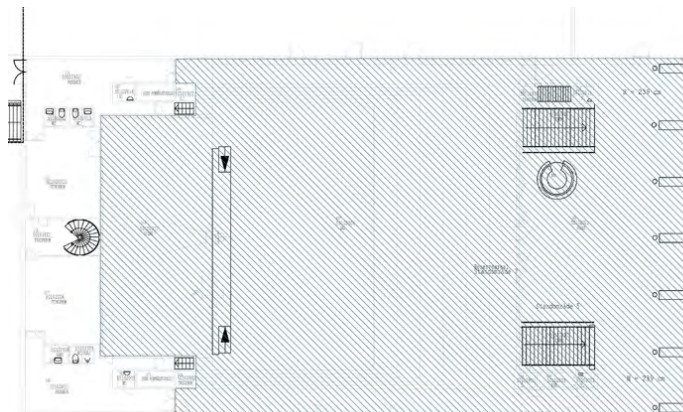
NLH, bygging av Aud Max. Foto: Anton Hjeltne NLH. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 4817 AUD MAX

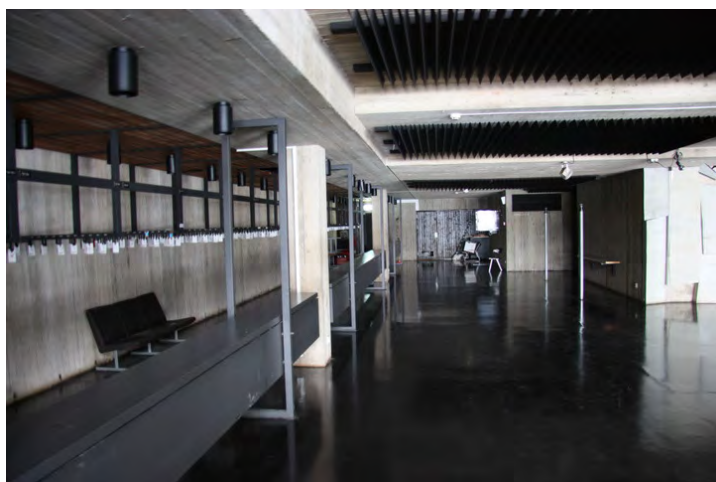
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Plan kjeller med markering for interiørfredning. Opphavsrett: Statsbygg.

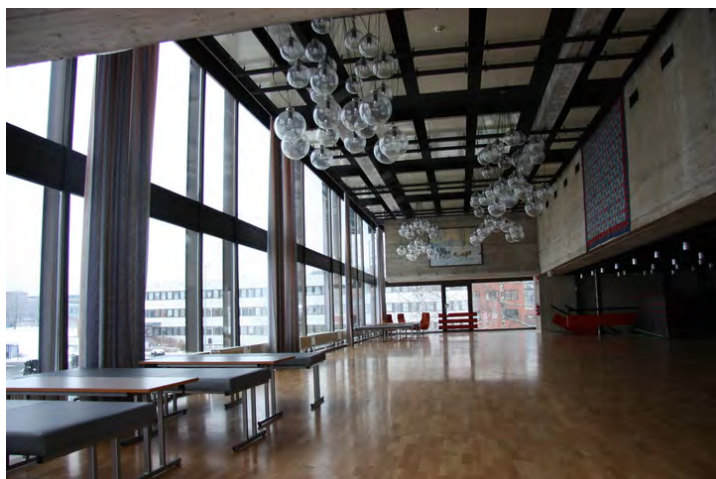
Plan 1.etg med markering for interiørfredning. Opphavsrett: Statsbygg.

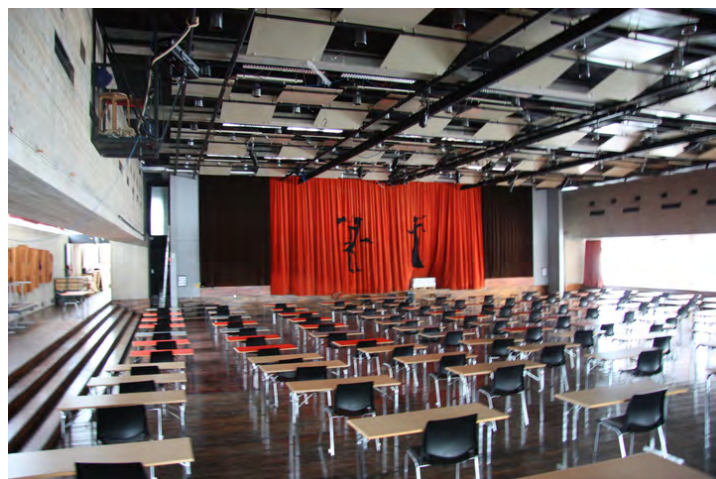
Garderobe i vestibyle. Opphavsrett: Statsbygg.

Trapp fra vestibyle til foyer. Opphavsrett: Statsbygg.

Foyer. Opphavsrett: Statsbygg.

Aula. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 4856 Botanisk klimalab.

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	149076093
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1962
Byggherre:	NLH
Arkitekt:	Olav Bergkvam, Oslo
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Offentlig bebyggelse etter reguleringsplan R-105, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

UMB nr 651.

Bygningen er opprinnelig oppført i to fløyer. Fløy mot øst er i betong forblendet med tegl, flatt tak, en etasje med underetasje. Hovedinngang med trapp og baldakin. Fløy mot vest er veksthus (fytotron) på høy sokkel av betong og tegl. En mindre fløy mot nord er tilbygd senere.

Botanisk klimalaboratorium inneholder en fyto-tron til bruk for planteforsk. Utvendig ser fyto-tronen ut som et veksthus. En fyto-tron er et klimakammer, der parametre som er viktige for planter vekst kan kontrolleres, slik som lysstyrke, daglengde, temperatur, luftfuktighet mm.

Bygningen eies av UMB og brukes av Senter for klimaregulert planteforskning (SKP). Senteret eies av UMB, Norsk institutt for skog og landskap og Bioforsk, og er budsjettmessig underlagt UMB.

Botanisk klimalaboratorium er en spesialisert forskningsbygning. Planteforskningen krever produksjon og gode vekstvilkår som medfører at fyto-tronen er typologisk nokså lik ordinære veksthus i landbruket.

Det er (pr 2010) behov/planer for tiltak på fyto-tronen, herunder fornying av glasskledning og sprosser. Dette som ledd i å vedlikeholde og oppgradere utstyr og anlegg for forskningen.

Sammendrag bygningshistorie

Planteskolen ble etablert på dette området i 1865. Planteskolen har i stor grad opprettholdt sin bruk og utstrekning, selv om særlig vekslinger mellom frilandsforsøk og veksthusforsøk har endret den visuelle opplevelsen. Veksthus har i en periode dekket store arealer. Planteskoleområdet er et viktig element i landskapet på moreneryggen, kongeveien og forbindelsen mot Ås kirke. Planteskoleområdet er nærmeste "horisont" sett fra campusområdet, og er derfor godt eksponert.

I 1865 fikk gartner Bergstrøm arealer til planteskole der hvor dagens planteskole ligger. Arealene ble utvidet i 1875 og 1896. Disse utvidelsene frigjorde arealene i parken som til da var blitt utnyttet til planteskoleproduksjon. Gartnerbolig oppføres i 1888 etter at det også var innført hagebruksundervisning. Boligen ligger midt mellom tunet og planteskolen, og lå praktisk til for gartneren som hadde tilsyn med veksthus både i hagebruket og planteskolen.

Planteskolen er omtalt i UMBs verneplan del 1 side 55, 66 (bilde), 105-106 (kart).

Bygningshistorikk

1962	Det utarbeides tegninger. I UMBs arkiv finnes fasadetegning datert nov. 62.
1965	I følge artikkel om Georg Hygen i Store norske leksikon, ble Botanisk klimalaboratorium reist i 1965, på initiativ fra Hygen som var professor i botanikk ved NLH fra 1951 til 1976. Videre at bygningen har betydd mye for den eksperimentelle planteforskningen i Ås-miljøet.

Vern

Formål:	Formålet med vern av 4856 Klimalab botanikk (Botanisk klimalaboratorium) er å ivareta en bygning som viser UMBs primæroppgaver innen forskning og høyere landbruksutdanning. Videre er formålet å ivareta bygningens opprinnelige arkitektoniske uttrykk. For den glassklede delen av fyto-tronen er formålet å ivareta veksthuspreg og opprinnelig form.
Begrunnelse:	Planteforskning har lenge vært en viktig del av UMBs utdannings- og forskningsvirksomhet. Botanisk klimalaboratorium ligger i det historiske planteskoleområdet og bygningen har tidstypiske og gode arkitektoniske kvaliteter, med holdbare materialer, fint bearbeidet inngangsparti, god sammenkobling av veksthus og kontor-/labfløy ved materiallikhet og en god komposisjon der begge volumer fremheves og er orientert mot "tunet" mellom planteskolebygningene. Botanisk klimalaboratorium og Meieriinstituttet er eneste rene forskningsbygninger som er med i LVP-utvalget for UMB, Ås. Disse to representerer også etterkrigstidens utbygging og arkitektur ved NLH.
Omfang:	Eksteriør opprinnelig bygning (1962-delen).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4856 Botanisk klimalab.

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Botanisk klimalaboratorium. Opphavsrett: Statsbygg.

Nyere tilbygg til høyre. Opphavsrett: Statsbygg.

Veksthusfløyen (fytotron) sett fra sørvest. Opphavsrett: Statsbygg.

Veksthusfløyen (fytotron) til høyre i bildet. Senere tilbygg med saltak til venstre.
Opphavsrett: Statsbygg.

Eksposeringen mot campus av Botanisk klimalaboratorium, planteskolen og alleen langs Kongeveien. Opphavsrett: Statsbygg.

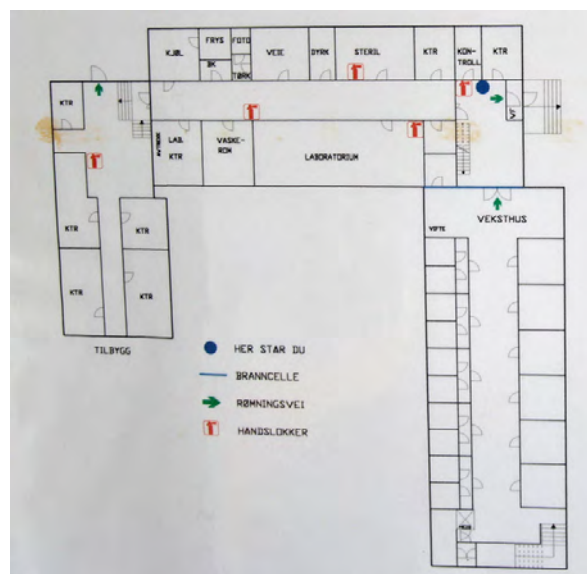
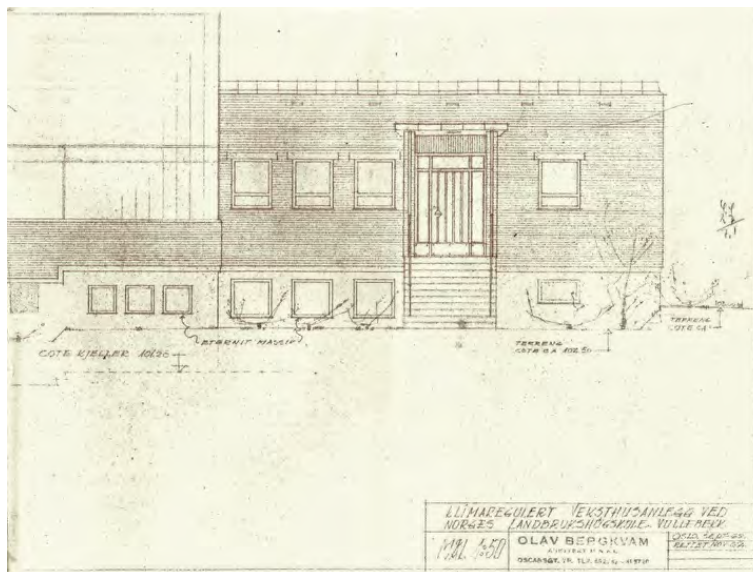

Foto av brannplan, 1 etg. Foto: Statsbygg.

BYGNING 4856 Botanisk klimalab.

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Inngangspartiet har beholdt opprinnelig, tidstypisk detaljering. Opphavsrett: Statsbygg.

Arkitektens tegning datert 1962. Opphavsrett: UMB

Planteskoleområdet på kart fra 1891. Gartnerboligen ligger rett nord for Svanedammen. Opphavsrett: Fra Verneplan for UMB, 2006.

BYGNING 4859 FRUKTKONSERVERINGA

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	15381108
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1901
Byggherre:	Norges Landbrukshøgskole
Arkitekt:	Ole Sverre
Opprinnelig funksjon:	Undervisning/forskning
Nåværende funksjon:	Undervisning/forskning
Bygningsart:	Produksjonslokale
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Fruktkonserveringa ble oppført i 1901, i samme periode som Urbygningen og murbygningene på tunet, og med mye av det samme arkitektoniske uttrykket, selv om Fruktkonserveringa er den minste og enkleste av disse. Flere har karakterisert stilen som livlig nyrenessanse. 1890-årenes blanding av stilformer er ofte omtalt som historisme. Rundt århundreskiftet gjør jugendstilens formspråk seg gjeldende og elementer av dette finnes også i Ole Sverres arkitektur.

Fasader av tegl med pussdekor som markerer dør- og vindusomramming. Det opprinnelige volumet har enkel, rektangulær form, senere tilbygd i flere etapper. Opprinnelig del på kjeller av bruddstein. Bærende teglmur med bjelkelag og takkonstruksjon av tømmer; utraget sperretek med (liten) halvvalm, taket tekket med tegl.

Fruktkonserveringa omfattes av reguleringsplan fra 1992 som viser hele bygningen med skravur for spesialområde bevaring. Skravuren dekker dermed senere tilbygg til Fruktkonserveringa. Reguleringsplanen bruker markering av hele flater med skravur for spesialområde bevaring (§ 25.6). Plankartet synes derfor ikke å stå i et entydig forhold til hva som har kulturminnefaglig bevaringsverdi. På grunnlag av konkrete verne vurderinger er det i landsverneplanen markert hvilke bygninger og deler av bygninger som omfattes.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført etter tegninger av arkitekt Ole Sverre i 1901 for undervisningen i fruktkonservering. Tilbygget 1922, 1935 og 1954. Idag servicebygg for veksthusfunksjonen.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Bygningshistorikk

1901	Bygningen oppført etter tegninger av arkitekt Ole Sverre. Den er oppført av bærende teglvegger på fundament av bruddstein med bjelkelag og takkonstruksjon av tre, tekket med tegl. Betegnelsen var tidligere "fruktkonserveringshus", og det inneholdt lokaler for den praktiske undervisningen i dette faget, med "etter vore forhold noksaa mange og store apparater" (Norges Landbrukshøgskole 1859-1909, s. 145-146). Dette var forskjellige koke- og tørkeapparater. Det var i bygningen et stort arbeidsrom åpent til røstet, rom for saftpressing og et lager (Årsberetning 1902-1903).
1922	Tilbygget en fruktkjeller med fem rom. I østre del av bygningen innrettet en leilighet med tre rom og kjøkken samt gang. I tilknytning til dette ble oppført en garasje etter 1954 (Stortings med. 10 1928, s. 14; Norges Landbrukshøgskole 1859-1959, s. 281).
1935	Lagt loft over hele bygningen, med to rom. Tilbygget et lagerrom i murstein over kjelleren. Innredet et kjellerrom for veksthusene (Stortings med. 10 1937, s. 98).
1954	Tilbygget transformatorboks (UMB tegningarkiv).
2006	Dagens bruk er spiserom, garderobe, verksted og kontor for veksthusfunksjonen.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre det opprinnelige fruktkonserveringshuset fra utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897).
Begrunnelse:	Bygningen er blant de godt bevarte bygningene fra den store utbyggingsperioden etter lov om Norges Landbrukshøgskole (1897).
Omfang:	Eksteriør, opprinnelig del. Utomhus: VK 2. Se bygning nr. 9902643 P 12 Smiebakken og Fruktkonserveringa.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 4859 FRUKTKONSERVERINGA

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Konserveringa sett fra øst. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

Konserveringa sett fra vest. Foto: Bjørn Anders Fredriksen. Opphavsrett: UMB.

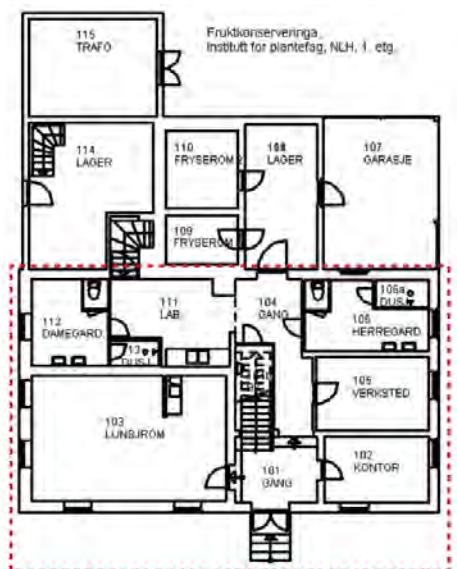
Konserveringa sett fra øst. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

Konserveringa sett fra nord. Fløyen til høyre rommer en transformator. Foto: J.Chr. Eldal, NIKU 2006. Opphavsrett: NIKU.

BYGNING 4859 FRUKTKONSERVERINGA

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Kun opprinnelig del av bygningen fredes (eksteriør). Opphavsrett: Statsbygg.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1880
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	Lærer P. H. G. Fougner.
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Åkebakkeveien, Fougnerbakken og gjerdet mot Skoggården (kompl. 1866, bygn. 5194). Området domineres av store nåletrær, som for en stor del er fra da arboretet ble anlagt i 1880-årene. Det inneholder til dels sjeldne arter av koniferer (nåletrær). Det henvises til NLHs registrering i 2001. Fremdeles sees noen av stiene som tidligere er anlagt i arboretet.

Sammendrag bygningshistorie

1880-årene: arboretet på Fougnerhaugen anlagt med en blanding av bartrær og løvtrær. (Misvær, 1901).
 1892: Oppmålingskart viser anlagte stier i arboretet. (Thunæs, 1892).
 1904: Oppmålingskart viser ingen stier. (Nygaard, 1904).
 1908: Misvær har en plan med stier stiplet inn, men på situasjonsplan fra 1923 er ikke stiene lenger inntegnet.
 Gjennom hele 1900-tallet er det bartrærne som dominerer på Fougnerhaugen.
 På 1990-tallet ble det igjen anlagt stier i arboretet, og i 2006 kan man ane restene av disse.

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 60, 90 mfl.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre spor av arboretet som historisk dokumentasjon av landbrukshøgskolens virke innen skogsbruksfag og botanikk (dendrologi). Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Fougnerhaugen med lykt langs Fougnerbakken. Foto: M. v. Essen, 2006.

Fougnerhaugen med Tårnbygningen bak i bildet. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902633 P 2 Fougnerhaugen

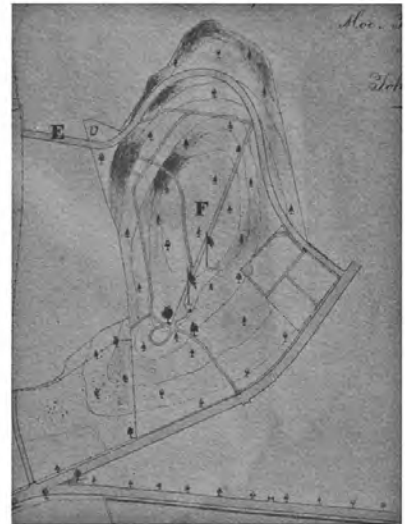
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fougnerhaugen sett fra Skoggården. Foto: M. v. Essen, 2006.

Fougnerhaugen sett fra Åkebakkeveien. Foto: M. v. Essen, 2006.

"Kart over Fougnerhaugen med Omgivelser" av Johan Thunæs, 1892. ILR, UMB.

Kart fra 1892.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1919 - 1939
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av arboretet på Fougnerhaugen og områdene rundt Staudehagen, Falsen-støtta og Stoffskiftefjøsset. Veien Fougnerbakken går gjennom området og binder villaene sammen med Skoggården.

Hagen til Fougnerbakken 16, kalt Lindemannhuset, er innrammet av alperips mot sør, og med en lund av alm, selje og lønn mot Staudehagen. Et lite skogholt mellom nummer 16 og 18 består av eik, bøk, bjerk, barlind og noen einer. Ellers er det noen spredte prydbusker her og der.

Fougnerbakken 18/20, kalt Palmyra, er en vertikaldelt tomannsbolig identisk med Damsgård i Kirkeveien 1, og oppført sammen med denne og Fougnerbakken 16 i 1899. Da ble sannsynligvis også hagene anlagt. Hagene omgis av hekker av sibirertebusk som har vært, og til dels er formklippede. Nederst i den østre hagen er imidlertid en ny fri hekk av blåleddved. Rester etter prydbusker som syrin, skjærsmine og forsytia. I hagen til nummer 20 er et staselig pæretre og en svær hegg. En hekk av sibirertebusk mot veien i vest var nylig beskåret. Ellers er alle disse tre hagene dårlig vedlikeholdt og gir inntrykk av forvilling. Spor etter det opprinnelige stisystemet ses i terrenget særlig i den østre hagen. Mellom Falsenstøtta og villaene anes rester av et stisystem fra O. L. Moens planer.

Fougnerbakken 19, kalt Bestyrerboligen, er et hus i funkis-stil fra 1939, som tidligere antagelig har vært omgitt av en tilsvarende hage. Foran huset er rester av en hellelagt terrasse omgjerdet av betongmur, hvor hele fronten mangler. En gressvoll danner nå i stedet et tilfeldig anlagt stup. Ellers er det en åpen grasbakke med buskkratt i ytterkant. Ved inngangspartiet står en nikkoedelgran (*Abies homolepis*) fra 1920 og en ornåsbjørk (*Betula verucosa* Dalecarlica) fra ca 1925.

Hagen tilhørende Skoggården i Fougnerbakken 21 fra ca. 1919, framstår nå som en ruin med sauegjerd mellom hus og hage, rester av lindehekker som er sluppet opp og blitt topptunge, og to gjengrodd trapper. En tidligere klippet tujahekk mellom nummer 21 og 19 er nå sluppet fri og helt formløs. To trapper i terrasseskråningen i nord gjenstår fra det opprinnelige anlegget.

Skoggården (s 42 og 98 i UMB 2006) var Skogforsøksvesenets, senere Skogforsks første bygning, og ligger passende til i skogkanten ved Fougnerhaugen. Bygningen hører under LMD (eies ikke av UMB).

Sammendrag bygningshistorie

Fougnerbakken 21: Hagen til Skoggården er antagelig anlagt i forbindelse med at bygningen ble oppført i 1919. Muligens kan den tilskrives O. L. Moen, da det kan spores formale trekk i den. Villaen til bestyrerboligen i Fougnerbakken 19 ble lagt på en del av tomten til nr. 21 i 1939. Fougnerbakken 19: Hagen er skilt ut fra Skoggårdens tomt da villaen ble oppført som bestyrerbolig i 1939.

Huset kalt Lindemann: Den buede terrassen er antakelig fra da huset ble oppført rundt 1900. Hagen fortsatte ned til plassen ved Falsenstøtta helt til O. L. Moen innlemmet dette området i parken i 1920-årene.

Huset kalt Palmyra: Ca 1899-1950: Hagen innhegnet av klippede hekker, slyngende stier, frukttrær, bærbusker, plen og kjøkkenhageareal mm. Stisystemet i hagene var speilvendt i forhold til hverandre. (Flyfoto Widerøe 1937 og 1956, Ås kommune). 1950-2006: Stisystem grodd igjen, og hagene er mer og mer preget av forfall.

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Sidene 95 -100.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre spor av hagene til Fougnerbakken 16 og 18/20 som eksempel på de første lærerhagene fra rundt 1919 og som oppsluttende landskapselement til området ved Falsenstøtta. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området har institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902634 P 3 Villahagene ved Fougnerhaugen

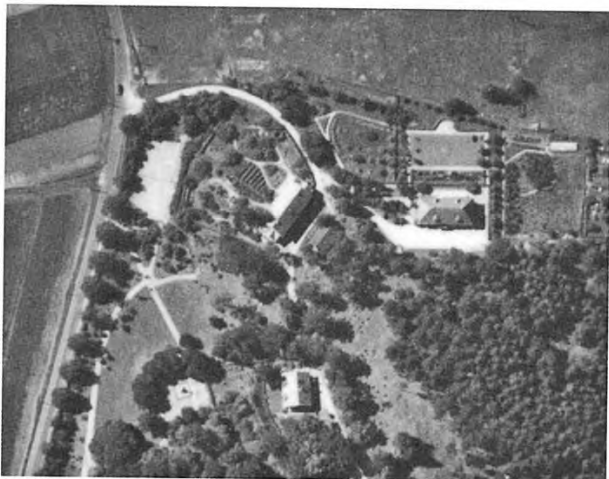
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Lindemanhusets sørfasade med hekk og omkransende trær. Foto: M. v. Essen, 2006.

Villaområdet fra flyfoto. Huset kalt Palmyra og Bestyrerboligen nederst til venstre i bildet. POU, UMB.

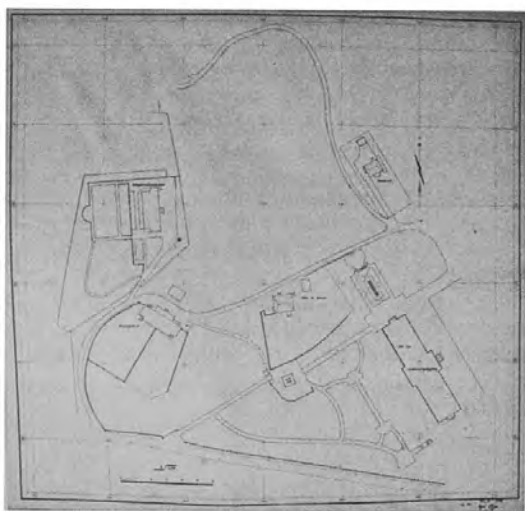

Flyfotoet fra 1937 viser det slyngende stisystemet ved Palmyra oppe til venstre og det rette nyklassistiske hageanlegget ved Skoggården til høyre. Ås kommune.

Flyfoto 1937.

Huset kalt Palmyra sett fra sør. Foto: M. v. Essen, 2006.

En oppmåling av Egil Øye i 1928 viser at området rundt Falsenstøtta da var anlagt i henhold til Moens planer. ILP, UMB.

Oppmålingstegning 1928.

Huset kalt Lindeman sett fra sør. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902635 P 4 Området ved Falsenstøtta

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1864 - 1926
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	A.F.W. von Hanno og Olav L. Moen
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Staudenhagen, Tårnbygningen med innkjøring og gangvei til den, Drøbakveien og tomtene til villaene ved Fougnerhaugen.

Kjernen i parkområdet er Falsenstøtta reist til minne om eidsvollsmannen Christian Magnus Falsen i 1864. Nærmest støtten er anlegget stramt formgitt, men ellers er området landskapeleg anlagt med åpne plenareal, enkeltstående trær, og busk- og treplantinger som blir gradvis tettere mot ytterkantene.

Monumentplassen ligger på stedet hvor tunet til sorenskrivergården Vollebekk lå og er noe hevet i terrenget, som ellers heller svakt mot vest. Monumentet, som er i god opprinnelig stand, er omgitt av et smijernsgjerde. Grusplassen omkring er kantet av en klippet glansmispelhekk (*Cotoneaster lucidus* plantet før 1930) i en bue mot sørvest. (På et foto i jubileumboken 1909 s. 7 ses en velvokst hekk på samme sted som i dag.) Utenfor hekken er en likeledes buet rekke av syv eiketrær (*Quercus robur*).

En tofløyet trapp anlagt av O. L. Moen i 1920-årene førte ned fra plassen til en port i vest. Porten ble revet i Moens tid. Trappeanlegget er i dårlig forfatning, og det ene trappeløpet er nå gjort om til sykkelsti. Den ene av to lyktestolper, som sannsynligvis er tegnet av Moen, står ved den gjenværende delen av trappen. To vingenøtt-trær (*Pterocarya fraxinifolia* og *P. rhoifolia*) plantet i 1933 er et særpreget element på denne siden av plassen. En gammel alm sør for monumentet er sannsynligvis fra sorenskrivergårdens tid.

Området domineres ellers av åpne gressflater med enkeltstående trær. Tre- og buskplantingene i ytterområdene er arrangert etter botanisk slektskap, med ulike arter og sorter av poppel, selje og pil i nordvest, og forskjellige bjørk, hassel og bøk i sørvest. For en del av disse plantingene er tilstanden dårlig. Særlig gjelder det pileartene.

Gravdemonstrasjonsfeltet anlagt av Moen vest for Tårnbygningen er fjernet, og i dag er der bare en åpen gressplass. Kun en hengebjørk er antagelig en etterlevning fra demonstrasjonsfeltets tid.

Sørvest for Tårnbygningen står en minnestøtte over Professor Harald Skjervold. Monumentet står på en tidligere plassdannelse som nå delvis er utviklet, men som markeres av hasselplantingene omkring monumentet.

Området sør for Tårnbygningen består av et bøkeboskett med en åpen skråning, som en pendant til Staudenhagen. (Boskett er en kvadratisk el. rektangulær plantning trær el. busker som avgrenser en flate). Det er viktig at det åpne rommet opprettholdes, slik det antas å ha vært Moens intensjon.

Tennisbanen fra Moens tid vest i området er på 1980-tallet omgjort til parkeringsplass, og ligger skjult av busker.

Gangsystemet anlagt av Moen er forenklet, men gjenlagte stier kan flere steder anes i terrenget. Sykkel-/gangveien fra Tårnbygningens sørgavl til parkeringsplassen på tennisbanen viderefører en eldre parkgang, men kurvaturen er noe endret. Det er viktig å bevare sikten inn mot Falsenstøtta og Tårnbygningens midtparitet og spir fra denne gangen.

Området gir, med sin kontinuerlige historie fra da stedet var sorenskrivergård, til det ble en del av høgskolens romantiske parkanlegg i 1880-årene og til slutt ble en integrert del av Moens hovedverk innen nyklassisistisk hagekunst, et viktig bilde av utviklingen innen norsk landskapsarkitektur.

Sammendrag bygningshistorie

I dette området lå sorenskrivergården Vollebekk, hvor Eidsvoldsmannen Chr. M. Falsen bodde i 1814. I 1861 ble husene på sorenskrivergården revet. 1864: Falsenstøtta, tegnet av arkitekt A.F.W. von Hanno, avdukes på plassen for tunet på Vollebekk gård. Antakelig er grusplassen rundt støtten, som er omgitt av en hekk og eiketrær i bue på sør- og vestsiden, fra samme år.

1880-årene: Området ble innlemmet som en del av parken på Landbrukshøgskolen.

1905: Markering ved monumentet, og en eik, kalt 1905-eika, ble plantet øst for dette.

1924: Parkplan tegnet av O.L. Moen, hvor Falsenstøtta er innlemmet i akse-systemet.

1926: Detaljplan av Moen viser hans bearbeiding av plassen ved Falsenstøtta med trapper og lykter, trær ved trappen, samt hekker.

1920-tallet: Moen fikk plantet bøketrær sør for Tårnbygningen, anla demonstrasjonsgravfeltet vest for

Tårnbygningen og tennisbane sørvest i området.

Falsenstøtta ble av Moen integrert i parkanlegget som et endepunkt for en siktlinje dannet av veien fra høgskoletunet og over Urbygningens forplass.

1928: Oppmåling viser en port i vest, trappeanlegget ved Falsenstøtta og gangene i demonstrasjonsgravfeltet. Porten mot veien i vest var oppført etter Moens tegning fra 1926, men da det ikke ble bevilget midler for tilhørende mur fikk Moen etter hvert revet porten.

1945: Oppmåling utført av Reisæter viser at planen fra 1926 ble realisert, bortsett fra at hekkvinkelen mot nord trolig bare ble en buet kant av gress mot grus og ikke hekk.

1950: Demonstrasjonsgravfeltet fjernet.

Etter 1950: Gangsystemet forenklet og gang/sykkelvei lagt gjennom parkområdet.

1980-tallet: Tennisbanen lagt om til parkeringsplass.

1990-tallet-2003: Fornyning av plantesamlingen ved planting av ulike arter og kultivarer av bjørk, selje og pil.

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 57, 89-90.

BYGNING 9902635 P 4 Området ved Falsenstøtta

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Vern

Formål:	Formålet er å sikre Falsenstøtta og området omkring denne med tilhørende elementer som grusplass, trappeanlegg og park. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området viser utvikling innen norsk landskapsarkitektur, og har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Dagens parkeringsplass der hvor tennisbanen tidligere lå. Foto: M. v. Essen, 2006.

Området sør for Falsenstøtta med Tårnbygningen i bakgrunnen. POU, UMB.

Bøkebosketten sør for Tårnbygningen sett mot sør. Foto: M. v. Essen, 2006.

En oppmåling av Egil Øye i 1928 viser at området rundt Falsenstøtta da var anlagt i henhold til Moens planer. ILP, UMB.

Oppmåling fra 1928. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902635 P 4 Området ved Falsenstøtta

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Feiring ved Falsenstøtta i 1905. Legg merke til den lave vegetasjonen. Foto: IPM. Reisæters arkiv 280a NLH

Moens trappeanlegg og glansmispelhekk vest i anlegget. Foto: M. v. Essen, 2006.

Falsenstøtta. Foto: NLH 1909, s.7.

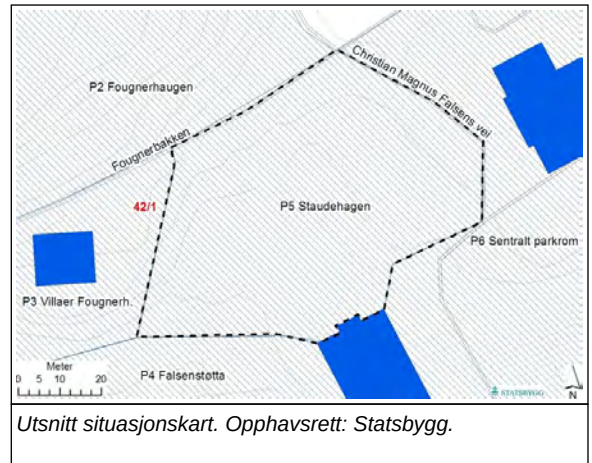
Hengebjørk som rest etter demonstrasjonsgravfeltet. Foto: M. v. Essen, 2006.

Falsenstøtta med eiketrær og grusplass sett fra øst. Foto: M. v. Essen, 2006.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	- 1927
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	Olav L. Moen
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området rundt staudehagen avgrenses av Fougnerbakken, veien rundt Urbygningen, Tårnbygningen og området ved Falsenstøtta.

Området domineres av O. L. Moens formale staudeparterre. Mot vest er det plen og nyplantetde trær og busker. Mellom parterret og Urbygningen består området av noen spredte, eldre nåletrær på plenen og en del busker (mest nåletrær), der hvor geologisamlingen tidligere var plassert. En tartarlønn (*Acer tataricum*) og en *Sciadopitys verticillata* er plantet av Moen i 1925, men mesteparten av nåletrærne er fra 1950-årene. Benker tegnet av Moen i 1929 fantes i staudehagen, men eksisterer ikke lenger.

Strukturen i staudehagen framstår i dag (ca 2005) i henhold til Moens parkplaner, en detaljplan fra 1927 og en perspektivtegning, bortsett fra at innrammingen på langsiden mangler. Opprinnelig hadde Moen tegnet en stramt formet hekk, men det ble isteden plantet fritt voksende nåletrær, som etter hvert ble så store at de skygget for staudehagen og ble fjernet.

Mot Fougnerbakken er parterret avgrenset av et dobbeltsidig trappeanlegg med vannpost formet som et løvehode (etter sigende utført av Moen selv) i midten. Det er i plasstøpt betong dekket med hugde bruddheller. Trappeanlegget var opprinnelig innrammet av seks søyleeik (*Quercus robur fastigiata*), men to ble fjernet allerede i Moens tid. I dag gjenstår bare tre. Bak parterret i Fougnerbakken sto to tilsvarende lykter, som den ved Falsenstøtta, men i dag gjenstår bare den ene lengst mot vest.

Midt i selve blomsterparterret er et rektangulært basseng i betong dekket med hugde bruddheller. Det er i god stand. Parterret er dekket av singel. Det er kantet med granittstein. Bedene har stauder, men plantematerialet er ikke i henhold til Moens detaljplan over staudehagen, hvor han har angitt nesten hundre forskjellige arter/sorter av stauder. Moen planla staudeparterret ut fra spesifikke, kunstneriske kriterier med henblikk på form og farge. Hans liste gir en pekepinn om tilsiktet høyde og farge i bedene.

Staudehagen er det første området innen parkanlegget som helt og holdent er formet etter Moens planer og intensjoner. Staudehagen er et særdeles godt eksempel på nyklassisistisk anlegg fra slutten av 1920-årene.

Sammendrag bygningshistorie

Staudehagen var helt i tråd med idealene om den arkitektoniske hage, som skulle bygges opp som utendørs rom komponert sammen med bygningene. Staudehagen ligger i Tårnbygningens lengdeakse, og oppleves best som et parterre sett fra trappehallens høyere etasjer.

Moen skriver ca 1927 at høyskoleparken skulle være en ramme om høyskolen, og en synlig basis for undervisningen i hagekunst. Parken skulle brukes direkte i undervisningen og inneholde dendrologiske samlinger (trær og busker), blomsterplanter og plener (UMB 2006 s 73).

Parkplanen fra 1923 og detaljplan fra 1927 vitner om planlegging av Staudehagen. Oppmålinger 1928 viser Staudehagen ferdig opparbeidet. (Øye, 1928). Flyfoto fra 1937 og Reisæters oppmålinger fra 1944-46 viser at vegetasjonsmassene på sidene av Staudehagen var friere anlagt enn skissert på Moens planer og tegninger.

Vannpostmotivet med løvehode ved foten av et høydedrag ligger der hvor kilder naturlig springer fram. Moen gjorde et poeng av dette i undervisningen. (Blichner, 1989).

Området mellom Staudehagen og Urbygningen

Jubileumsberetningen NLH 1909: Bilde og tekst forteller at området ble benyttet som geologisk hage med steinsamlinger.

En steinrabatt anlagt ca. 1925 langs gangveien i sør er registrert på en plan av Reisæter i 1945. Rabatten fungerte dels som en systematisk ordnet geologisk utstillingssamling, dels som demonstrasjon av en fjellhage med stauder, busker og mindre trær, mest nåletrær.

1928: beplantning av frie tregrupper med samme art i hver gruppe, variert over temaet *Abies* (ulike edelgranarter) og *Picea* (ulike granarter). Midtpartiet var holdt åpent, og det var rom mellom gruppene. (Reisæter, 1944-46, og Batta og Billing Hansen, 2001).

Omkring 1970 ble en hesteskoformet geologisk samling anbrakt omtrent midt i området. (Pers med. Anton Hjeltne, 2006).

2003: En trafokiosk oppført på plenen mot Urbygningen og steinsamlingen fjernet.

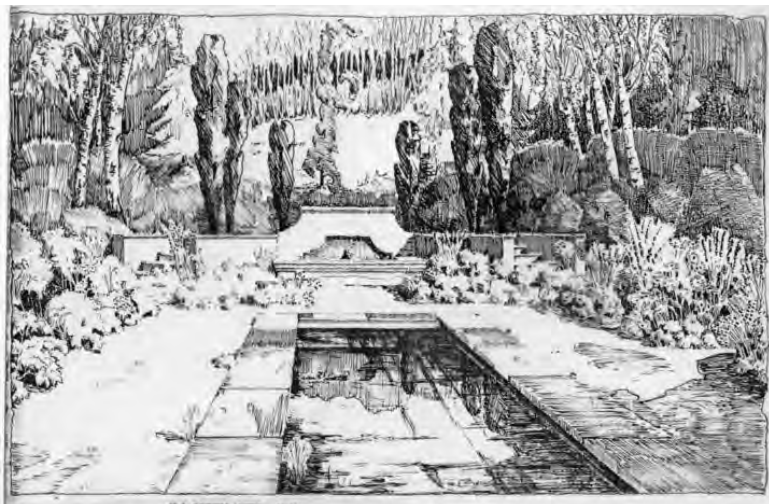
Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 86 -88 m fl.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre et nyklassisistisk hageanlegg. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Staudehagen fra slutten av 1920-årene er et særdeles godt eksempel på et nyklassisistisk hageanlegg, og godt tilpasset Tårnbygningen fra 1925. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart. Trafokiosken omfattes ikke av fredningen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902636 P 5 Staudehagen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Skisse av Staudehagen. O. L. Moen. ILP, UMB.

Foto fra staudehagen omkring 1930. Foto: O.L. Moen. Reisæters arkiv, mappe 280a NLH. IPM, UMB.

Staudehagen med Tårnbygningen i bakgrunnen. Foto: M. v. Essen, 2006.

En oppmåling av Egil Øye i 1928 viser at området rundt Falsenstøtta da var anlagt i henhold til Moens planer. ILP, UMB.

Oppmåling fra 1928. Opphavsrett: UMB.

Steinrabatten sett fra nord ca 1945. Foto: O. Reisæter. IPM, UMB.

Rester av steinrabatten sett fra sør. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902636 P 5 Staudehagen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Staudehagen med parterre, trappeanlegg og søyleeik sett fra Tårnbygningen. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902637 P 6 Det sentrale parkrommet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1900
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	Misvær og Olav L. Moen
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Tårnbygningen, Urbygningen, Cirkus, Parkgården og Drøbakveien og atkomstveien fra denne.

Det sentrale parkrommet utgjøres av et skålformet landskapsrom, og anlegget domineres av O. L. Moens planer fra årene rundt 1930. Moens formale trappe- og kaskadeanlegg danner en arkitektonisk fortsettelse av Urbygningens midtparti. Den fører ned til den rektangulære Speildammen som ligger i flukt med Tårnbygningens midtparti. Trappe- og kaskadeanlegg, hellelagt gang og speildam er intakt og i god stand. Storeplenen er plenflaten omkring speildammen.

Øst for dammen var tidligere et terrasseanlegg med trapp fra Hirsch-statuen til Storeplenen. Det ble fjernet i 1967 og erstattet av en gresskråning. Denne terrassen var en meget sentral del av Moens formale anlegg. Langs østsiden av Storeplenen var det helt til 1990-årene en gang av bruddheller.

Av Moens terrasse for et parterre på vestsiden av Storeplenen gjenstår i dag bare to todelte trapper og to murer i rett vinkel. Disse er i dårlig stand. Grusgangen mellom to trapper langs med vestsiden av Storeplenen ble lagt igjen og terrenget flatet ut allerede i 1930-årene. Bare trappene vitner nå om hvor gangen gikk. I 1990-årene ble det av praktiske grunner laget en hellelagt gang med noen trappetrinn på skrå i hjørnet mellom Ur- og Tårnbygningen. Den fører seg godt inn i Moens anlegg.

Rundt Storeplenen gjenstår enkelte trær fra landskapsparkens tid, som rødask (*Fraxinus sylvanica* *Acubaeolia*), skjermalm (*Ulmus laevis* fra 1910) og kinapoppel (*Populus simonii*). Tre frynseeiker (*Quercus cerris* fra 1933) ble plantet der av Moen. Ved Urbygningen plantet Moen hestekastanjetrær på hver side ut mot plenen. I hjørnet mot nordvest står en eldre hestekastanje og en spisslønn, som antagelig er fra landskapsparkens tid.

Halvmånen dannes av en halvsirkelformet plen avrundet med en rabatt med 12 søyleformete, klippede almetrær (*Ulmus glabra* *Exoniensis* plantet ca. 1932) med silkeponer (*Paeonia x lactiflora* hybrider) innimellom. I 1994 ble det skåret ut bed for sommerblomster i plenen, omtrent i henhold til Moens første plan fra 1923. Samtidig ble hekken av formklippet eik, som omkranset Halvmånen, byttet ut med barlind (*Taxus x media* 'Farmen'). Almetrærne er i dårlig forfatning. Øst for Halvmånen er spor av hagen til Direktørboligen med rester av et lindelysthus.

Parkrommet preges fortsatt av Moens stramme terrengbehandling og av de tre dominerende siktaksene i sydlig retning. Det framstår som på Moens planer fra 1930-årene, bortsett fra at terrassen ved Hirsch-statuen er fjernet. Aksene er grunnleggende for parkanlegget. Vegetasjonsmassene, som ble plantet av Moen for å danne vegger for siktaksene, er også viktige strukturelle elementer. Kinapoppelen på Storeplenen er fremdeles et viktig element i dette parkrommet.

Sammendrag bygningshistorie

Delphins kart over skolen fra 1862 viser området med slyngende stier og landskaplig stil.

I 1880 ble Drøbakveien anlagt og det førte til en omlegging av parken.

1902: Urbygningen sto ferdig. Et oppmålingskart fra 1904 viser at et tidstypisk parkanlegg i landskapsstil etter en parkplan av H. M. Misvær ble gjennomført med slyngende stier, men damanlegget var utelatt. (Misvær 1901)

1908: Revidert parkplan, antakelig av Misvær selv, med inntegninger av både det tidligere gangsystemet fra 1880-årene, de som er opparbeidet etter Misværs plan, og justeringer og tillegg til disse. (Plan 1908 av Hagebruksavdelingen, ILP).

1908-09: Formalt anlagt rosehage på Storeplenen og terrassen foran Urbygningen ble ferdigstilt. (Thorsrud, 1937, s.393) Misværs park framsto da som et helstøpt anlegg.

1921-25: Oppføring av Tårnbygningen ga Olav L. Moen anledning til å etablere en park i tråd med datidens idealer i det sentrale parkrommet. (Jørgensen 1988).

Moen skriver ca 1927 at høyskoleparken skulle være en ramme om høyskolen, og en synlig basis for undervisningen i hagekunst. Parken skulle brukes direkte i undervisningen og inneholde dendrologiske samlinger (trær og busker), blomsterplantinger og plener (UMB 2006 s 73).

I årene rundt 1930 ble det sentrale parkrom lagt om i henhold til Moens planer. (Meldinger 1937, s.403) Store tildelinger over høgskolens budsjett til parken i 1928/29 tyder på at omleggingen var i gang. (Årsberetning fra NLH, 1922-32).

1930: Moens terrasse for Hirsch-statuen og tilhørende trappeanlegg øst for Speildammen sto ferdig i august. (Foto i Tidens tegn 21. aug. 1930).

Omkring 1930: Speildammen antas å være under anleggelse. Flyfoto fra 1933 viser Speildammen, mens et foto fra 1928 (Wilse 1928) viser at da var Misværs rosehage der fremdeles.

To flyfoto fra 1932 viser at hovedstrukturen i det sentrale parkrommet da var på plass, men det fundamentalt viktige trappeanlegget ned til Speildammen manglet. Halvmånen ser ut til å være under anlegg.

I 1934 var trappeanlegg fra Speildammen opp mot Urbygningen på plass ifølge foto i bladet Under Dusken (Olsen 1934).

Før 1937: Storeplenen er utvidet mot vest og parterreterrassen på vestsiden av Storeplenen er lagt om i henhold til Moens reviderte planer fra 1930-årene.

1967: Mur og trappeanlegg ved Hirsch-terrassen revet, og erstattet av gresskråning.

1990-tallet: Østre, hellelagte gangveien langs Storeplenen fjernes.

1994: Formklippet eikehekk i halvmånen ble erstattet av barlind. (Hjeltnes 2006, Batta og Billing Hansen 2001).

Ved Storeplenen er fremdeles en kinapoppel (*Populus simonii*), en skjermalm (*Ulmus laevis*) og en varietet av rødask (*Fraxinus pennsylvanica* *Acubaeolia*) bevart fra parkens landskapelige periode.

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 73 - 85.

BYGNING 9902637 P 6 Det sentrale parkrommet

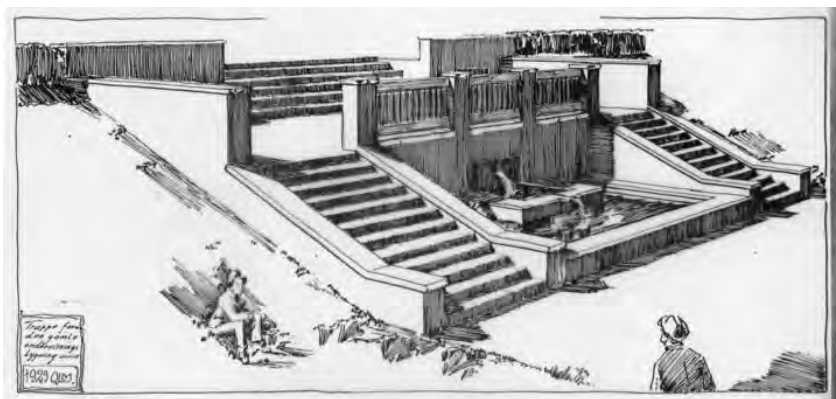
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Vern

Formål:	Formålet er å sikre det sentrale nyklassisistiske parkanlegget. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området er eksempel på et nyklassisistiske parkanlegg, og er godt tilpasset omkringliggende bygninger og topografi og skaper siktakser ut fra dette som er hovedrommet i anlegget. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi, og viser særlig tydelig hvilken status Norges Landbrukshøiskole fikk som lærested og hvilke ambisjoner man fulgte i utviklingen av høghskolen i tiden som kom.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Hellegang, deler av speilbasseng og Tårnbygningen sett fra nord. Foto: M. v. Essen, 2006.

Detalj av trappeanlegg og kaskade. Foto: O. L. Moen. Opphavsrett: UMB.

Trappeanlegg og kaskade sett i sammenheng med Urbygningen. Foto: M. v. Essen, 2006.

Adkomstveien mot Urbygningen og forplass til Cirkus ca. 1925. Foto: O. L. Moen. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902637 P 6 Det sentrale parkrommet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Storeplenen og de tre siktaksene sett fra forplassen til Urbygningen. Foto: M. v. Essen, 2006.

Misværs anlegg sett mot Tårnbygningen ca. 1925. Opphavsrett: UMB.

H. Misværs parkanlegg ved NLH 1910-1919. ILP, UMB.

Tårnbygningen og trær som rester fra den landskapelige perioden, ca. 1965. Foto: Anton Hjeltnes. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902637 P 6 Det sentrale parkrommet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

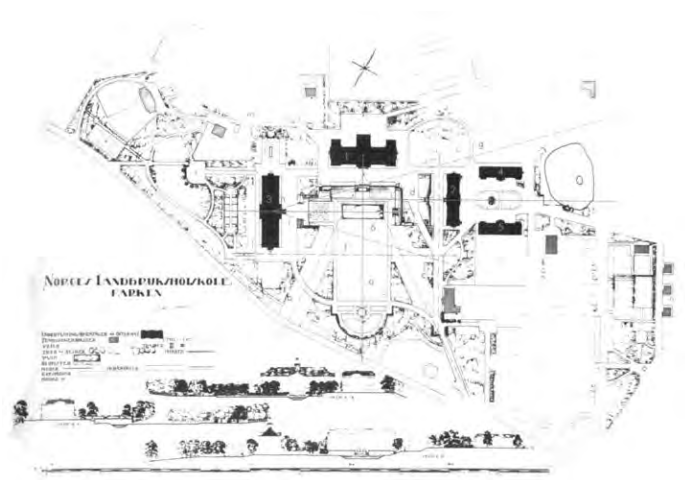
Det sentrale parkrommet med Halvmånen, Storeplenene, Urbygningen og Tårnbygningen. Foto: Fra årsmeldingen 1937. Opphavsrett: UMB.

Adkomstveien mot Urbygningen i 2006. Foto: M. v. Essen, 2006.

Flyfoto av NLH sett fra sørvest sent i 1940-årene. Foto: Widerøe. Opphavsrett: UMB.

Akser i Moens parkanlegg. Foto: tegnet inn på Moens plan av K. Jørgensen, 1988. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902638 P 7 Området ved Dahlsstøtta

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1860
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Fougnerbakken, Fredrik A. Dahls vei, Abel Bergstrøms vei, Tivoli, Cirkus og Urbygningen.

Området domineres nå av fire blodbøk, Dahlstøtta, plen, enkelstående trær og store buskbeplantinger mot parkeringsplassen bak Urbygningen.

Den vestlige delen av dette området har antakelig vært en del av den første parken som ble anlagt etter åpningen av skolen i 1859. Siktaksen, som fører fra Tårnbygningen til veksthusene på toppen av bakken lenger nordøst, er en viktig romlig kvalitet. Siktaksen er vist i Moens planer for parken.

Området rommer rester etter det landskapelige parkanlegget fra siste del av 1800-tallet/ca 1900. De fire blodbøkene og monumentet over direktør Dahl er viktige deler av parken med stor symbolverdi. Siktaksen knytter området direkte til UMBs sentrale parkområde.

Sammendrag bygningshistorie

Kart fra 1888 viser at området allerede var en del av en opparbeidet park ved skolen.

Dahlstøtta er reist til minne om skolens første direktør.

Fotografier fra området i forbindelse med avduking av Dahlstøtta i 1892 og av elever fra 1893-95-kullet viser at det vokste spesielle typer parktrær der, som da var så store at de kan antas å ha vært plantet ikke så lenge etter skolens anleggelse i 1859. (Foto UMBs billedarkiv)

De fire, store blodbøkene, som nå vokser tett sammen i dette området, oppgis i dagens oversikt over lignoser (busker og trær) å være plantet i 1887 (Batta og Billing Hansen 2001).

H M Misvær var utdannet i første kull hagebrukskandidater i 1889 og i 1900 ansatt som lærer i hagebruksfag ved høgskolen. Misvær vant en konkurranse samme år om utformingen av parkanlegget. Hovedtrekk av planen ble gjennomført.

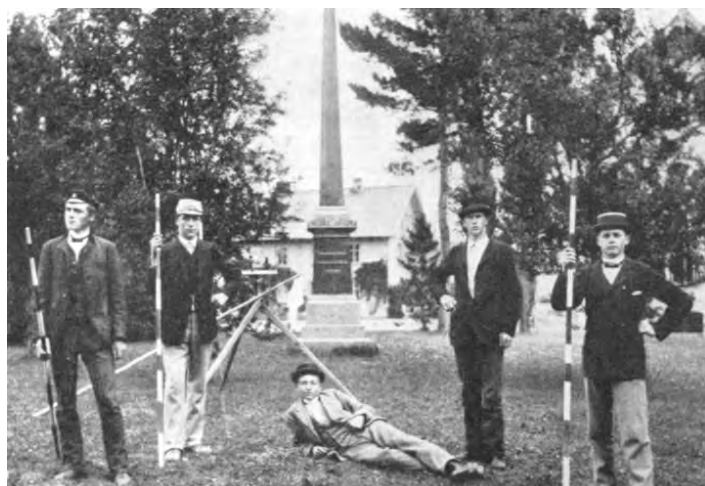
Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Sidene 56, 61-62, 92.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre rester av 1800-tallets landskapspark, Dahlstøtta og siktaksen gjennom området fra Tårnbygningen til veksthusene. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området har spor etter parkanlegget fra siste del av 1800-tallet/ca 1900, og siktaksen knytter området sammen med det sentrale parkanlegget. Området har institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Dahlsstøtta og de fire blodbøkene sett fra nordøst. Foto: M. v. Essen, 2006.

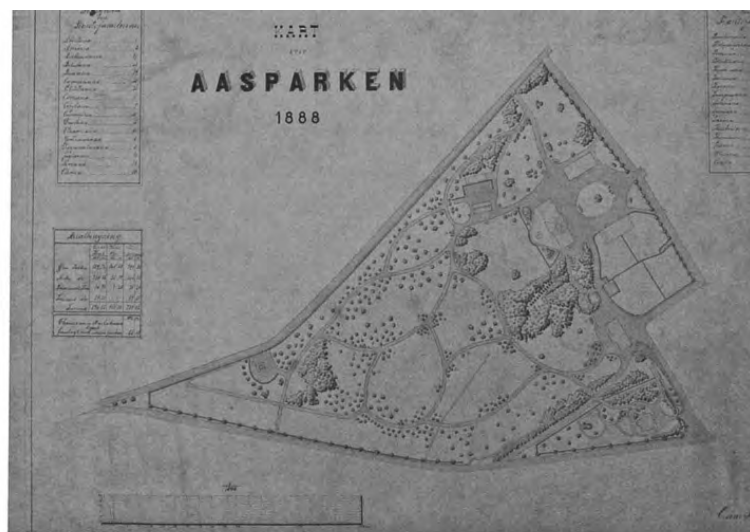
Elever fra 1893-1895-kullet foran Dahlsstøtta. Foto: NLH 1959, s.175. Opphavsrett: UMB.

Siktaksen mot veksthusene. Foto: M. v. Essen, 2006.

Siktaksen mot Tårnbygningen. Foto: M. v. Essen, 2006.

Elevkartet av O. Schie viser parken slik den var i 1888. ILP, UMB.

Situasjonsplan 1888. Opphavsrett: UMB.

H. Misværs "Forslag til Omlægning af parken ved Norges Landbrugshøiskole" fra 1900. ILP, UMB.

Misværs forslag til romantisk landskapspark, 1900. Opphavsrett: UMB.

Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbrukshøyskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Mølværs plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILP, UMB.

Situasjonsplan 1910 - 1919. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902639 P 8 Tunet og Svanedammen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Fredrik A. Dahls vei, Abel Bergstrøms vei med Smia, Landbruksmuseet, Økonomibygningen, Cirkus og Tivoli.

Området preges av Svanedammen og Tunet med det store tuntreet (*Tilia x europaea*) fra 1864. Svanedammen er med på Delphins kart fra 1862 (TA). Dammen er hovedsakelig i original form. Grusveien rundt Svanedammen er opprinnelig. Beplantingen rundt dammen er i tilnærmet landskapelig stil. En beplantning med rododendron og forskjellige nåletrær fra 1950-60-årene føyer seg inn i den romantiske landskapsstilen. Mot nord er en lav skråning beplantet med busker og stauder.

Området rundt Landbruksmuseet er anlagt i senere tid. En sirkel av blodlønn (*Acer platanoides* 'Royal red') danner Universitetetslunden, som ble innviet i forbindelse med overgangen fra landbrukshøgskole til universitet i 2005.

Beplantning ved gavlene til Tivoli og Økonomibygningen avgrenser Tunet mot Svanedammen og gir romskapende effekt.

Tuntreet med plenflaten skriver seg fra skolens begynnelse i 1859. Den ovale plenflaten på tunet og blomsterbedene har samme form som på H. M. Misværs tid på tidlig 1900-tall. Plenen deles av en hellelagt gang mellom Tivoli og Økonomibygningen.

Området viser autensitet mht form og materiale fra slik det først ble anlagt rundt 1860 og senere omlagt rundt 1900 og med tilføyelser av O.L. Moen rundt 1950. Tunet og Svanedammen har høy symbolverdi og identitetsverdi for UMB.

Sammendrag bygningshistorie

Foto fra en gang i 1860-årene viser den nyanlagte Svanedammen og Tunet med et nyplantet tuntre av lind (*Tilia x europaea*). Misværs parkplan fra 1900: På grunn av omarbeiding av Tivoli, Cirkus og Økonomibygningen etter arkitekt Sverres planer ble grasplenen på tunet utvidet til en oval. Siden midtaksen mellom fløybygningene var forskjøvet, ble det lagt en vei tvers over plenen og plantet et tre til på den andre halvparten av plenen. (Misværs parkplan fra 1900, ILP) Dette treet ble fjernet av O. L. Moen. (Moen's plan 1923, ILP) Foto fra 1909 viser frodig vegetasjon rundt Svanedammen, og et inntrykk av romantisk landskapsstil var oppnådd (NLH 1909, s.17 og 24).

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 53-56, 63 m fl.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre Tunet og Svanedammen som sentrale elementer i det opprinnelige skoleanlegget og med utforming preget av flere utviklingsperioder. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området har hovedtrekk fra opprinnelsen i 1860, senere omlegging rundt 1900 og med tilføyelser av O.L. Moen rundt 1950. I tillegg har området institusjonshistorisk verdi. Tunet og Svanedammen har høy symbolverdi og identitetsverdi for UMB.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902639 P 8 Tunet og Svanedammen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Tunet med tuntreet av lind og gressovalen med sommerblomstrabatter.
Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Svanedammen med Tuntreet i bakgrunnen, 2006. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Svanedammen og Tunet i 1860-årene. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Svanedammen med Tunet i bakgrunnen, 1909. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Svanedammen. Gartnerboligen skimtes i bakgrunnen. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Kart fra 1862. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902639 P 8 Tunet og Svanedammen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

H. Misværs "Forslag til Omlægning af parken ved Norges Landbrugshøiskole" fra 1900. ILP, UMB.

Misværs parkplan fra 1900. Opphavsrett: UMB.

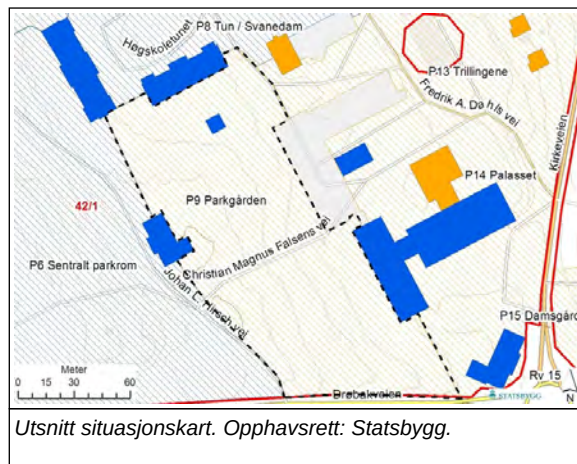
Universitetslunden plantet i 2005 sett mot Landbruksmuseet. Foto: UMB.
Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902640 P 9 Området ved Parkgården

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1867 - 1910
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Økonomibygningen (1897), Bioteknologibygningen (2002), Meieribygget (1953), Drøbakveien, atkomstveien og Parkgården (1867).

Området domineres av parkeringsplass omgitt av plen, eldre vanlige løvtrær og nyplantete varieteter/arter av lønn. Stabburet fra 1859 eller eldre ligger nord for parkeringsplassen. I den nordvestre delen av området står en bauta over Th. Koller (direktør 1880-95) som endepunkt for en siktakse, som går fra en minnestøtte over Harald Skjervold, sør for Tårnbygningen. Der er klynger av lerketrær (*Larix decidua* plantet ca. 1900), bøk og to amurkorketrær (*Phellodendron amurense* fra 1946).

Rundt Parkgården vokser gamle parktrær som hengealm, tuja (*Thuja occidentalis*), storbladlind (*Tilia platyphyllos*) og agnbøk (*Carpinus betulus*).

Den sørlige halvparten av området er preget av plen med en trekke av bjørk mot Drøbakveien. En klynge av lønn, lind og alm ved atkomstveien danner vegg for siktaksen fra Urbygningen.

Sammendrag bygningshistorie

Kart fra 1904: Området vist oppdelt i små lærerhager (Hidle 1904).

Høsten 1909-10: Koller-bautaen ble satt opp. Lærerhagene på stedet ble da fullstendig omarbeidet. (Misvær 1910).

Kilde: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 65, 74 (flyfoto), 95.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Parkeringsplass med Stabburet fra 1859 i forgrunnen. Foto: M. v. Essen, 2006.

Plenen og bjørketrerekke mot atkomstveien med Parkgården midt i bildet. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902640 P 9 Området ved Parkgården

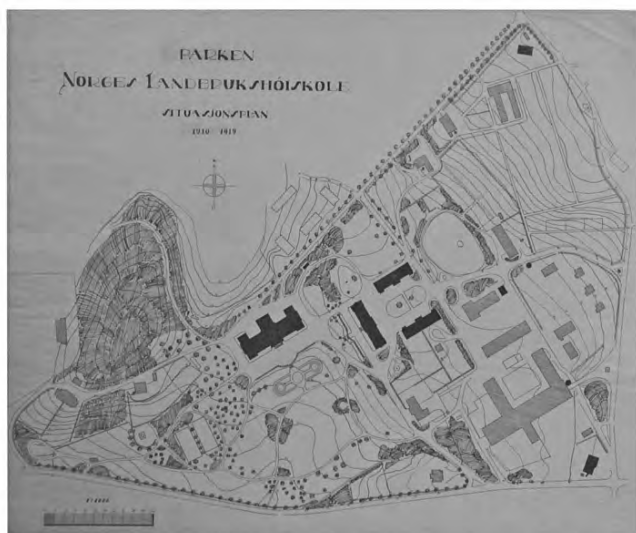
Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Parkgården med Kollerbautaen i forgrunnen. Foto: M. v. Essen, 2006.

Plenen sør i området og parkeringsplass mellom Parkgården og Bioteknologibygget. Foto: M. v. Essen, 2006.

Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbrukshøyskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Mønsters plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILP, UMB.

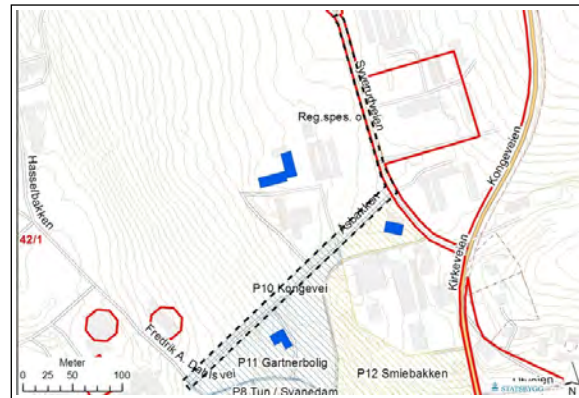
Situasjonsplan for parken 1910 -1919. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902641 P10 Den Fredrikshaldske kongevei

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1600
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Ferdse/samferdsel
Nåværende funksjon:	Ferdse/samferdsel
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Utsnitt situasjonskart. Akershus fylkeskommune er eier av strekningen fra Ås kirke til krysset med Åsbakken, og er tatt med for å tydeliggjøre forbindelsen. Opphavsrett: Statsbygg.

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området er begrenset til Åsbakken fra krysset ved Fredrik A. Dahlsvei til første del av Syverudveien til Ås kirke (tidligere Kirkeveien).

Den Frederikshaldske kongevei, nåværende Åsbakken, er mot nord kantet med en rekke av platanlønn (*Acer pseudoplatanus*). I øverste del av bakken er alleen tosidig med platanlønn og spisslønn (*Acer platanoides*). Alleen mot Ås kirke er av ask (*Fraxinus excelsior*).

Utdrag fra reguleringsbestemmelsene tilknyttet Reguleringsplan for NLH - Sentralområdet, sist revidert 30.01.1992, §7 d):

"Alléene langs Drøbakveien/riksvei 152, Syverudveien og Den Fredrikshaldske Kongeveis trasé gjennom høyskoleområdet skal bevares. Veiareal utenfor veibanen reguleres som spesialområde - bevaring. Ved fremtidige veiutbedringer skal det tas forholdsregler som forhindrer skader på såvel trærnes stamme, som krone og røtter."

Sammendrag bygningshistorie

"Veitraseen for kongeveien er fra før 1650. Her har mange konger reist: Christian V (1685), Frederik IV (1704) og Frederik V i (1749), men ikke minst Carl XII og hans svenske hær i 1716. Henrik Stoltenberg, sokneprest i Ås 1758-1801, plantet en allé langs Kongeveien over prestegårdens grunn. Denne er bevart i Åsbakken og langs Syverudveien. Han lot også mure en mur på hver side av veien for at folk ikke skulle kjøre på jordene når veiene var sølete og vanskelige vår og høst. Murene er siden tatt bort."

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. S 59.

"I 1859 stod den første generasjon bygninger på Ås ferdig, og den 29. september samme år ble de ved en høytidelighet overdratt Indredepartementet. Det nyanlagte anlegget fikk atkomst fra den Fredrikshaldske Hovedvei, som den gang fortsatt var den viktigste ferdselsvei sørrfra og inn mot Christiania. Først i 1870 stod riksvei 1 ferdig, og i 1879 Smålsensbanen."

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. S 12.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre traseen og alleen/trerekken langs den Fredrikshaldske Kongevei.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Strekningen er deler av et gammelt kongeveifar fra før 1650. Veien var hovedatkomst til det opprinnelige skoleanlegget fra 1859, fram til Drøbakveien ble anlagt i 1880.
Omfang:	Del av Syverudveien fra Ås kirke til krysset med Åsbakken, og fra Åsbakken ned til Fredrik A. Dahlsvei. Vk 1 (fredning): Den del av strekningen der UMB står som hjemmelshaver. Vist med blå skravur på situasjonskartet. Vk 2 (vern): Den del av strekningen der Akershus fylkeskommune står som hjemmelshaver. Vist med gul skravur på situasjonskartet.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902641 P10 Den Fredrikshaldske kongevei

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Alleen sett ovenfra. Foto: M. v. Essen, 2006.

Fra alleens bratteste parti. Foto: M. v. Essen, 2006.

Alleen sett nedenfra. Foto: M. v. Essen, 2006.

Utsnitt reguleringskart. For utdrag fra reguleringsbestemmelsene se "Sammendrag bygningsbeskrivelse". Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 9902641 P10 Den Fredrikshaldske kongevei

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Anleggets bygninger og atkomst fra Fredrikshaldske kongevei i 1862. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902642 P 11 Området ved Gartnerboligen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1888
Byggherre:	Den høiere Landbrugsskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området er en trekant avgrenset av Åsbakken (tidligere Den Frederikshaldske kongevei), Smiebakken og Fredrik A. Dahlsvei.

Området domineres av Gartnerboligen fra 1888 med rester av vegetasjon fra tilhørende hage. Der vokser noen svære, gamle vintergrønne prydbusker og trær, som var høyeste mote i annen halvdel av 1800-tallet, som tuja (*Thuja occidentalis*), lawsonsypress (*Chamaecyparis lawsoniana*) og edelgran (*Abies alba*). De største bartrærne nordvest for huset ble antakelig plantet da Gartnerboligen var ny.

I gresskråningen nord i området vokser noen større, stedeagne trær (hovedsakelig ask). En del av de (antagelig selvsådde) asketrærne holder på å vokse seg inn i siktaksen mellom Veksthusene og Tårnbygningen.

Ellers er det i området ulike demonstrasjonfelt med prydbusker, som benved (*Euonymus*), krossved (*Viburnum*), leddved (*Lonicera*), syrin (*Syringa*), busker i erteblomstfamilien (*Laburnum*, *Caragana*, *Cytisus* o.lign.) og rododendron, til bruk i dendrologiundervisningen.

Vannanlegget Niagarafallene fungerer som utløp for Svanedammen. Det ble anlagt av Moen i slutten av 1930-årene i en nærmest pittoresk, naturlig stil, men med beplantning av hagestauder, -busker og bambus rundt bekkeløpet med de små fallene av naturstein. Anlegget er under fornyelse (pr 2006).

Ved Gartnerboligen finnes fremdeles nåletrær som kan være fra da boligen ble oppført. Niagarafallene er et særpreget anlegg av Moen i pittoresk/romantisk landskapsstil. Det er siktakse gjennom området mellom veksthusene og Tårnbygningen, og fra omgivelsene inn mot Gartnerboligen.

Sammendrag bygningshistorie

Gartnerboligen (også kalt Villa Granly og Thorsrudgården), ble bygget i 1887-88, (Misvær 1910, s. 5). Hagen ble antakelig planlagt av gartner Bergstrøm som ble ansatt ved skolen i 1860 og fikk ansvar for parkanlegg og planteskole.

I 1865 fikk gartner Bergstrøm arealer til planteskole der hvor dagens planteskole ligger. Arealene ble utvidet i 1875 og 1896. Disse utvidelsene frigjorde arealer i parken som til da var blitt utnyttet til planteskoleproduksjon. Gartnerbolig oppføres for Bergstrøm etter at det i 1887 var innført hagebruksundervisning ved skolen. Boligen ligger midt mellom tunet og planteskolen, og lå praktisk til for gartneren som hadde tilsyn med veksthus både i hagebruket og planteskolen.

I 1898 ble det oppført nye drivhus øverst i Smiebakken.

Deler av den frodige hagen ved Gartnerboligen ble slettet i 1930-årene da O. L. Moen anla de såkalte Niagarafallene nord for Svanedammen. (Jørgensen 1988, s.173). De bryter helt med Moens andre anlegg i den formale stilen, og danner et romantisk/pittoresk utløp fra dammen nedenfor Gartnerboligen.

Kilde: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 14, 90-92, 93-94 m fl.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre spor av hagen ved Gartnerboligen fra ca 1890, og å sikre Niagarafallene. Videre er formålet å sikre sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Aralet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området med sin topografi og parkmessige behandling rammer inn og avslutter parkrommet. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902642 P 11 Området ved Gartnerboligen

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Niagarafallene under restaurering. Foto: M. v. Essen, 2006.

Kart fra 1862. Opphavsrett: UMB.

Niagarafallene med Bergstrømbautaen til venstre i bildet. Foto: M. v. Essen, 2006.

KART over FRUGTHAVEN fra 1892 viser den første epoken i Gartnerboligens historie. ILP, UMB.

Kart som viser Gartnerboligen (vinkelformet) med omgivelser 1892. Opphavsrett: UMB.

Gartnerboligen og eldre trær sett fra nord. Deler av den Fredrikshaldske kongevei (Åsbakken) til høyre i bildet. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902643 P 12 Smiebakken og omr. ved Fruktkonserveringa

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1900
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Kirkeveien, Høgskoleveien, Svanedammen, Smiebakken, Åsbakken og Syverduveien. Arealet hvor veksthusene nå ligger inngår ikke i verneområdet. Området er sammensatt, og bruk og utseende har endret seg mye over tid.

Området ved Fruktkonserveringa fra 1901 er omlagt i senere tid, uten spor av tidligere anlegg.

De tidligere, store arealene for frukt- og hagebruk i skråningen mellom Kirkeveien og Smiebakken er nå i all hovedsak lagt om til plen. Det er kun igjen noen demonstrasjonsfelt for koniferer og prydbusker som forsythia, leddved (*Lonicera*), hyll (*Sambucus*), krossved (*Viburnum*) og klokkebusk (*Weigela*) i vest. Et bønnetre (*kinakatalpa*, *Catalpa ovata*) fra 1960, en stikkaralia (*Eleutherococcus sessilifolius*) fra 1965, en hvitask (*Fraxinus americana*) fra 1994 og en gammel hengeask vitner om utprøving av sjeldne arter.

Nederst i hellingen mot sør er et staudefelt. Området avgrenses der av en granhekk mot Høgskoleveien og sibirertebuskehekk mot Smia. Hekkene ble plantet av gartner Bergstrøm på siste del av 1800-tallet.

Sammendrag bygningshistorie

1898: Nye drivhus ble bygget etter arkitekt Sverres tegninger i øvre del av Smiebakken. Disse er revet/sterkt endret.

1901: Fruktanvendelseshuset (Fruktkonserveringa) øverst i Smiebakken stod ferdig (Aas 1996, s.120).

Foto fra 1909 viser rekke av drivbenker utenfor Fruktanvendelseshuset (NLH 1909, s. 145).

Frukthagen ble etter hvert fortrent av planteskoleproduksjon, på flyfoto fra 1937 er fremdeles en del trær igjen, men det dyrkes under og mellom trærne. Et flyfoto fra midt på 1900-tallet viser at det da ikke var noen frukttrær igjen, og arealet ble nyttet intensivt til ulike dyrkingsfelt.

Den nåværende systematiske staudehagen ble anlagt av Institutt for dendrologi og planteskoledrift etter Oddvin Reisæters plan fra 1968. Instituttet sto selv for anleggelsen og driften i begynnelsen, men staudehagen er senere kommet inn under parkforvaltningen. Staudene er ordnet etter systemet basert på botanisk slektskap.

Langs Høgskoleveien står den mest velbevarte av de mange granhekkene som tidligere var et karatertrekk ved høgskoleanlegget. Midt på 1900-tallet var det kilometervis med hekker på høgskoleområdet. Mange av disse var plantet av gartner Bergstrøm på 1800-tallet. Hekken langs Høgskoleveien, samt sibirertebuskehekkene i vest, er inntegnet på Hidle sitt kart fra 1904, og ses avbildet i beretningen for høgskolen fra 1899/1900 hvor det fremgår at hekkene da ikke var nyplantet, men godt etablerte.

Kilder: Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 65-66.

Vern

Formål:	Formålet å bevare enkelte spor av bruk og opparbeiding som står i sammenheng med bygninger eller tilgrensende (park)områder, herunder granhekk, areal omkring Fruktkonserveringa og parkrom mot Svanedammen.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 9902643 P 12 Smiebakken og omr. ved Fruktkonserveringa

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Fruktkonserveringa sett fra sør. Foto: M. v. Essen, 2006.

Flyfoto over Planteskolen, ca. 1950. Granhekker kanter veiene. Opphavsrett: UMB.

Gressbakken med staudefelt innrammet av gran- og sibiretebuskhekker. Foto: M. v. Essen, 2006.

"Hus for fruktkonservering". Foto: Fra Jubileumsboken 1909. Opphavsrett: UMB.

Gressbakken og feltet med koniferer til høyre. Foto: M. v. Essen, 2006.

Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbrukskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Møsværns plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILR, UMB.

Situasjonskart 1910-1919. Opphavsrett: UMB.

Gressbakken med staudefeltet og granhekken mot Høgskoleveien. Foto: M. v. Essen, 2006.

Flyfoto fra 1950-åra. Smia og skråningen mot Svanedammen ses midt i bildet. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902644 P 13 Området ved Trillingene

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1920
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	Hage/parkplan: Olav L. Moen
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-105, regulert til spesialområde for anlegg av historisk, antikvarisk og kulturell verdi, ikrafttredelsesdato 29.4.1992.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Høgskoleveien, Kirkeveien og Fredrik A. Dahlsvei.

I området ligger de tre eneboligene kalt Trillingene og Stallmestergården med hager, det nåværende posthuset, og mellom disse bygningene lå tidligere lekeplassen. Den er nå en åpen gressflate, som mot posthuset er kantet av en rekke gamle svenskasal, opprinnelig plantet ved lekeplassen, og enkeltstående gamle trær av lind, hagtorn og smørvalnøtt (*Juglans cinerea*) langs med atkomstveien ved Trillingene.

Hagen ved Stallmesterboligen fra ca. 1920 er innrammet av forvokste hekker av lønn og alm, diverse spredte prydbusker og store trær av alm, lind, ask og hestekastanje. Ved innkjørselen er en rødeik (*Quercus rubra*). Ellers består hagen mest av plen med tradisjonelle bærbusker og frukttrær, og et snøbærbuskas ved husveggen.

De tre boligene Trillingene fra 1919 har hver sin hage mot Kirkeveien. Alle tre hagene har beplantning av frukttrær, bærbusker, rabarbra og plen.

Høgskoleveien 3c: Fire tujaer i klynge opp mot veien ser ut til å være plantet i siste halvpart av 1900-tallet. Der er en liten rest av syrinhekk (nå fritt voksende) og et snøbærbuskas.

Høgskoleveien 3b: Det er en lindehekk mellom dette huset og nr 12. Hekk av syrin mot Kirkeveien.

Høgskoleveien 3a: Godt holdt hagtornhekk langs med Høgskoleveien til Kirkeveien.

Bygningen fra 1980-tallet der Studentsamskipnaden holder til er oppført i området, mot Fredrik A Dahlsvei.

Sammendrag bygningshistorie

1918-19: Området ble bygd ut med de tre boligene, kalt Trillingene, og Stallmestergården med tilhørende privathager. Mellom disse og Anatomibygningen ble det opparbeidet lekeplass og ballbane for høgskolen (Oppmåling av Øye 1928).

Moens første parkplan fra 1923/24 viser dette uteanlegget. Anlegget bestod av typiske villahager i enkel stil til de fire boligene, og en lekeplass. Flyfoto fra 1937 viser at anlegget samsvarer med Moens plan.

I dag er hele dette arealet en gresslette med en trerekke av svenskeasal, som tidligere kantet lekeområdet.

Kilde:

Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 92-93 m fl.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare hagene (som opprinnelig var funksjonærhager fra ca 1920) som uteareal som gir området boligpreg. Videre er formålet å bevare sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

BYGNING 9902644 P 13 Området ved Trillingene

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

På plenflaten midt i bildet var tidligere lekeplass og idrettsplass. Foto: M. v. Essen, 2006.

Stallmesterboligen med bærbusker i forkant. Foto: M. v. Essen, 2006.

Situasjonsplan over "Parken ved Norges Landbruksskole 1910-1919" viser at hovedtrekkene i Mivars plan da var gjennomført, bortsett fra at det ikke var anlagt dam i det sentrale parkområdet. ILP, UMB.

Situasjonsplan for parken 1910-1919. Opphavsrett: UMB.

Boligene, kalt Trillingene, med lekeplassen i forgrunnen, 1920-årene. Foto: IPM, UMB. Opphavsrett: UMB.

Flyfoto fra 1950-åra. Opphavsrett: UMB.

Trillingene med hager sett fra øst. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902645 P 14 Området ved Palasset og Meieriet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1859
Byggherre:	Norges landbrukshøgskole
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Landbruksmuseet, Fredrik A. Dahlsvei, Kirkeveien og Drøbakveien, Meieriinstituttet og Bioteknologibygningen.

Meieriinstituttet (1953) og Bioteknologibygningen (2002) rammer inn et nytt parkanlegg anlagt etter planer av 13.3 Landskapsarkitekter i 2002. Dets midtpunkt er det opprinnelige grisehuset fra 1859, senere drengestue kalt Palasset. Det er omkranset av en samling skjærsmener (Philadelphus). Uterommet er ellers innrammet av espaliert villvin (Parthenocissus) på Bioteknologibygningens sørvegg, en hekk av sargenteple (Malus sargentii) med bjerk mot Fredrik A. Dahlsvei, og mahonia ved Meieribygningens nordvegg. Et tempeltre (Ginkgo biloba), prydkirsebær, bjørk og storvingenøtt (Pterocarya fraxinifolia) er plantet på plenene, som ellers dominerer dette rommet.

Området mellom Bioteknologibygningen og Landbruksmuseet (1917 med tilbygg fra 1997) er et anlegg samtidig med ovenstående, som er dominert av atkomstvei til bygningene og sykkelparkering. Inn mellom sykkelstativene er det plantet rogn, rognspirea (Sorbaria) og blåleddved (Lonicera caerulea Kirke). Langs museets sørvegger vokser hovedsaklig forskjellige hortensia, sommerfuglbusk (Buddleja) og klematis, og langs skråningen mot sykkelplassen er det plantet klokkebusk.

På skrå i hjørnet mellom Kirkeveien og Drøbakveien ligger det gamle Meieriet fra 1901. Det er delvis omgitt av blomsterrabatter, men ellers ikke noe hageanlegg. Resten av arealet mellom bygningene består av spredte buskas, plener, veier og parkeringsplass.

Området preges ellers av kjøreveier, parkeringsplasser og restarealer.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen kalt Palasset er en av de eldste bygningene ved Universitetet, fra 1859 da skolen ble åpnet. Det var opprinnelig grisehus, men ble ombygget til drengestue i 1890-årene. Hele området var en del av det opprinnelige driftstunet, og fungerte slik helt til fjøset brant i 1945 og meieribygningen sto ferdig i 1953.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006.

Vern

Formål:	Formålet å bevare sammenhengen med parkanlegget forøvrig i det gamle kjerneområdet.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Meieriet i krysset Kirkeveien/Drøbakveien. Foto: M. v. Essen, 2006.

Område mellom Bioteknologibygningen og Landbruksmuseet. Foto: M. v. Essen, 2006.

BYGNING 9902645 P 14 Området ved Palasset og Meieriet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Anlegget med Palasset sett fra vest. Foto: M. v. Essen, 2006.

Palasset foran Bioteknologibygningen med utomhusanlegg fra 2002. Foto: M. v. Essen, 2006.

Flyfoto. Meieriet og omgivelser, 1953-. Foto: Widerøes Flyveselskap og Polarfly AS. Opphavsrett: UMB.

Driftstunet omkr 1900. Parkgården bak th. og Palasset skimtes bak et tre i midten.

BYGNING 9902646 P 15 Området ved Damsgård

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1900
Byggherre:	NLH
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Reguleringsbestemmelse R-164, regulert til spesialområde, ikrafttredelsesdato 15.4.1998.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området er tomten til den vertikaldelte tomannsboligen Damsgård (fra 1899), som ligger inntil krysset Kirkeveien og Drøbakveien.

Atkomstveien flankeres mot nord av en rekke storslåtte klynger av junisøtmispel (*Amelancier spicata*) og en hekk av klippet sibirertebusk (*Caragana*) på hagesiden. Mot sør er en blandet hekk av hagtorn, syrin, sibirertebusk, leddved, krossved, sibirkornell og skjærsmmin, men den er til dels i meget dårlig forfatning. Hagen deles i to enheter av en hekk av sibirertebusk. I begge hagene finnes mange gamle frukttrær, spredte bærbusker og rester av blomsterbed med stauder og vårblostmstrende løker. I hagen mot Kirkeveien er en stor runding av buskroser. I hagen mot Drøbakveien finnes fagerbusk (*Kolkwitzia*), rododendron, leddved (*Lonicera*), krossved (*Viburnum*), syrin og en rekke nyere søyletuja.

Sammendrag bygningshistorie

1899 - ca 1930: Hagene var innrammet av klippede hekker og beplantet med frukttrær. Hagene hadde slyngende stisystem med bærbusker langs kantene. Store deler av hagene, særlig i ytterkantene, var viet dyrking av nyttevekster.

1930-tallet: Gangsystemet i hagene legges igjen med unntak av plassen foran huset.

Ca 1940 - ca 1960: Utvidelse av grønsakfeltene, særlig i den vestre hagen.

CA 1960 - 2000: Hagen mindre skjøttet enn tidligere.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 97-98.

Vern

Formål:	Formålet er å bevare et eksempel på de første lærerhagene fra ca 1900.
Begrunnelse:	Arealet er regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi.
Omfang:	Området avgrenses av Kirkeveien og Drøbakveien, som vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Damsgård med hage sett fra vest. Foto: M. v. Essen, 2006.

Damsgård sees helt til høyre i bildet, 1950-tallet. Foto: Widerøe. Opphavsrett: UMB.

Parti fra hagen ved Damsgård. Foto: M. v. Essen, 2006.

Innkjørsel med flott junisøtmispelrekke til venstre. Foto: M. v. Essen, 2006.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)
GAB nr:	
Gnr/bnr:	42/1
Oppført:	1934 - 1951
Byggherre:	
Arkitekt:	Parkplan: Olav L. Moen
Opprinnelig funksjon:	Fritid
Nåværende funksjon:	Fritid
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Parkområde, Reguleringsplan med reguleringsbestemmelser for Damstykket - NLH, ikrafttredelsesdato 28.1.1980.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Området avgrenses av Drøbakveien, jorder, idrettsplassen Lillebrand og veien ved Skogsdammen.

Området domineres av Aud Max, Studentsamfunnet og idrettsplassen Storebrand. Bygningene Studentsamfunnet (1934, tilbygg 1980) og Aud Max (1970) er lagt rundt en gravhaug på toppen av en grasbakke. Bakken, som strekker seg fra veien ved Skogsdammen til terrassen ved Studentsamfunnet, har en beplantning som var typisk for funksjonalismens parkanlegg, med hovedsaklig stedegen bjørk og furu i grasvollen.

Grunnstrukturen på forplassen ved Samfunnet er som før, men den benyttes nå delvis som parkeringsplass for sykler og biler. Rester av den tidligere fjellhagen ligger ved forplassen. I skråningen ned mot Storebrand er det på hver side et buskfelt med hhv forsythia og sibirkornell. En eik på platået i vest er et romdannende element. Fra forplassen mot øst er det en trerekke av alm, brutt opp av ny parkeringsplass nærmest Drøbakveien. Moens trekantede dam, Smilehullet, på østsiden av Samfunnet fungerer fortsatt som speildam omkranset av gressskråninger. I området rundt dammen vokser spredte trerekker og -grupper av alm og bjørk.

Inngangspartiet foran Aud Max domineres av en dam og Carl Nesjars skulpturale fontene. Den trekantede dammen fungerer som en pendant til Smilehullet. Et trappeanlegg i skifer og betong tjener som bindeledd mellom plassen foran Aud Max og terrassen ved Samfunnet, og den mellomliggende grasbakken.

Idrettsanlegget Storebrand sør for Studentsamfunnet framtrer slik det ble anlagt etter O. L. Moens planer i årene rundt 1950 med en tribune av skarpt skårne, grasdekkete benker på sørsiden. Den er bakket opp av blandet tre- og buskvegetasjon (delvis agnbøk hentet fra det tidligere demonstrasjonsgravfeltet) med siktlinjer ut i landskapet på sidene. Denne grastribunen er fremdeles et markant landskapsarkitektonisk element.

Området brukes fortsatt aktivt til idrett. En opprinnelig høyttaler- og lysmast står ved nordre langside av idrettsbanen. I det sørvestlige hjørnet av området er det anlagt en volleyballbane i senere tid, som føyer seg diskret inn i anlegget. En gangvei fra Ås sentrum til universitetet går gjennom anlegget langs idrettsplassens langside.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen Studentsamfunnet stod ferdig i 1934.

1947-51: Idrettsplassen Storebrand ble oppført med stramt formgitt grastribune. Arbeidet ble gjennomført på dugnad av studentene. I vegetasjonsmassene er det spart ut åpninger for siktlinjer ut i landskapet.

I 1970 ble Aud Max innviet. Da ble deler av skogbrynet hogd, men den svakt skånende gressbakken rundt bygningene med frittstående trær av bjørk og furu er fortsatt et karaktertrekk ved anlegget.

Ved anleggingen (1947-) hadde rundbanen og fotballfeltet internasjonale mål. Få høyere læresteder hadde slik idrettsplass, unntatt rimeligvis NIH som har bane fra 1968. Stord lærerskole hadde også idrettsplass (nå flyttet/endret), men verken ved Stord eller NIH er banene med i landsverneplanen for KD.

Kilde:
Verneplan for UMB. Bygninger og park i det sentrale universitetsanlegget. Del 1. UMB 2006. Side 100-103.

Vern

Formål:	Formålet er å sikre et helhetlig og velbevart parkanlegg med tilhørende idrettsanlegg.
Begrunnelse:	Park- og idrettsanlegget viser satsing på studentenes velferd. Få høyere læresteder hadde egen idrettsbane (med internasjonale mål) og Storebrand er eneste som er med i landsverneplanen for KD. Flere statlige internatskoler for lavere nivå hadde idrettsbaner, men da i mindre format. Området har utdanningshistorisk og institusjonshistorisk verdi. En automatisk fredet gravhaug finnes i området.
Omfang:	Området er vist på utsnitt av situasjonskart.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9902647 P 16 Storebrand og omr. ved Studentsamfunnet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

Idrettsplassen sett fra tribunen på Storebrand. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Gressbelagte tribuner på Storebrand. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Vintersituasjon - gressbakken utenfor Aud Max. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Studentsamfunnet ca. 1950. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

BYGNING 9902647 P 16 Storebrand og omr. ved Studentsamfunnet

Kompleks 1837 Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB)

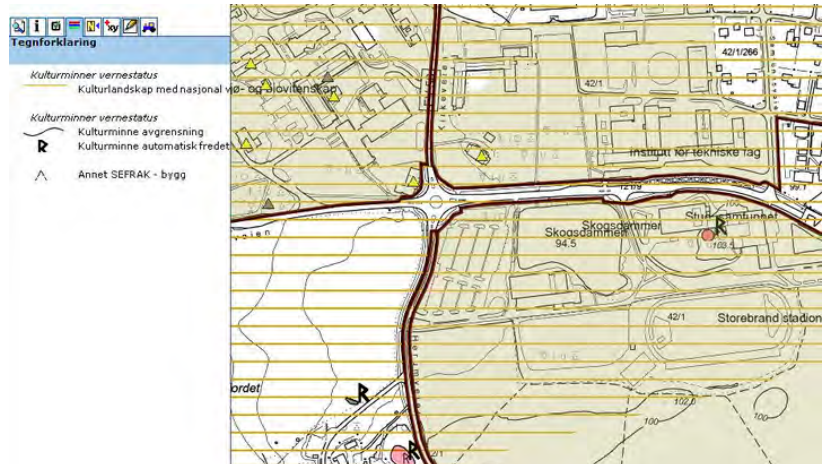
Gressbakken sett fra terrassen på Samfunnet. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Gressbakken med bjerketrær og gravhaugen i bakgrunnen. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Rester av fjellhagen ved Samfunnet. Foto: UMB. Opphavsrett: UMB.

Gravhaug ved Aud Max markert med rune-R. Opphavsrett: www.as.kommune.no/kart